

NN 3762

10^e

RASSENLIJST
VOOR
RUITGEWASSEN

1960

Bibliotheek
der
Landbouw Hogeschool
WAGENINGEN

K

7

INHOUD

3	inleiding
3	indeling van de rassen
4	aanmelding van nieuwe rassen
6	bodem en fruitteelt
11	klimaat en fruitteelt
19	aardbei
28	abrikoos
29	amandel
29	appel
53	blauwe bes
55	braam
56	druif
60	framboos
63	hazelnoot
65	kers
75	kruisbes
76	kwee
76	mispel
77	moerbei
77	okkernoot
79	peer
94	perzik
103	pruim
113	rode bes
117	rozebottel
118	tamme kastanje
118	witte bes
118	zwarte bes
122	register

Uitgave van
Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen
Dr. S. L. Mansholtlaan 15, Postbus 16, Wageningen
Tel. 0 8370-3141, Girorekening 935477.

NN 3762

10e BESCHRIJVENDE
RASSENLIJST VOOR
FRUITGEWASSEN
1960

REDACTEUR: Dr. O. BANGA

Uitgave van
Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen
Dr. S. L. Mansholtlaan 15, Postbus 16, Wageningen
Tel. 0 8370-3141, Girorekening 935477

PRIJS f 2.—

50939 - 1960

DEZE RASSENLIJST WERD SAMENGESTELD DOOR:

Ir. A. S. de Bruyne: groot fruit; Mej. Ir. H. G. Kronenberg: aardbei en bessen; D. de Mos (Proefstation voor de groente- en fruitteelt onder glas te Naaldwijk): fruitgewassen onder glas.

MEDEWERKERS VOOR SPECIALE ONDERDELEN:

Ir. L. J. J. van der Kloes (Rijkstuinbouwconsulentschap voor Bodem-aangelegenheden): bodem en fruitteelt; Ir. C. A. R. Meyneke (P.D.): ziekten en beschadigingen; Ir. T. van Hiele (I.B.V.T.): bewaareigenschappen; Dr. J. P. M. Woudenberg (K.N.M.I.): klimaat en fruitteelt; Ir. B. Roelofsen (deskundige bij de adviescommissie voor de bevordering van de produktie en de afzet van zacht fruit): blauwe bes.

INDELING EN TEKST WERDEN GOEDGEKEURD DOOR DE NAVOLGENDE COMMISSIE:

Dr. O. Banga	Wageningen, Voorzitter
J. Boot	Schellinkhout
H. Brascamp	Olst
M. A. Erkelens	's-Gravenhage
Ir. C. J. Gerritsen	Frederiksoord
Ir. J. D. Gerritsen	Geldermalsen
Ir. A. Groot	's-Gravenhage
Ir. J. J. van Hennik	Goes
Ir. T. van Hiele	Wageningen
A. de Jager Hzn	Nieuw en St. Joosland
Ir. L. J. J. van der Kloes	Wageningen
R. Lijsten	Arnhem
Ir. C. A. R. Meyneke	Wageningen
Dr. I. Rietsema	Breda
Ir. B. Roelofsen	Goes
Ir. W. van Soest	Naaldwijk
W. van Uden	Tiel
Dr. Ir. G. A. de Weille	De Bilt
W. Koopmans	Wageningen, Secretaris.

**bibliotheek
der
Landbouw Hogeschool
WAGENINGEN**

INLEIDING

Het doel van deze rassenlijst is in de eerste plaats de fruitteler in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van zoveel mogelijk, betrouwbare, praktische gegevens over de belangrijkste rassen van fruitgewassen. Hij kan van deze gegevens gebruik maken bij het ontwerpen van plantplannen en het omenten van bestaande bomen. Bovendien is de rassenlijst bedoeld als hulpmiddel bij voorlichting en onderwijs.

De samenstelling is aldus georganiseerd, dat de gewassenspecialisten van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen en de andere medewerkers, in zo breed mogelijke samenwerking met anderen, een ontwerp maken. Dit ontwerp wordt aan een commissie van deskundigen voorgelegd. Deze commissie toetst het ontwerp op de belangen van de fruittelt met aanliggende gebieden. Vervolgens vindt publikatie plaats.

Daar de rassenlijst alleen volledig aan zijn doel zal kunnen beantwoorden, wanneer ieder die dit kan er aan meewerkt, spreken wij gaarne onze dank uit voor de reeds ondervonden medewerking, en doen ook voor de verdere uitgaven hierop gaarne wederom een beroep. Voor de schrijfwijze van de rasnamen heeft de redactie zich vrijwel steeds gericht naar het Rasnamenregister van Fruitgewassen- en Onderstammen uitgegeven door het Secretariaat-Generaal van de Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Douane Unie te Brussel. In enkele gevallen, nl. wanneer de aanbevolen naam in Nederland zeer ongebruikelijk was, is van het advies van het rassenregister afgeweken.

Indeling van de rassen.

De rassen zijn in vijf groepen ingedeeld. Een scherpe scheidingslijn is tussen deze groepen meestal niet te trekken. Speciaal bij de hoofdrassen en de aanvullende rassen is het dikwijls moeilijk te bepalen tot welke groep een bepaald ras behoort en in dit opzicht lopen de meningen van de fruittelers uit de verschillende delen van het land meermalen uiteen.

De rassen staan in de groep gerangschikt volgens rijptijd.

Aanduidingen en afkortingen.

A = Hoofdrassen. De met A gemerkte rassen zijn de hoofdrassen. Deze worden om bepaalde eigenschappen vrijwel in het gehele land aangeplant en als waardevol erkend of zijn in een of meer belangrijke teeltcentra van grote betekenis.

B = Aanvullende rassen. De met B gemerkte rassen zijn een aanvullende groep op A. Onder bepaalde omstandigheden kunnen de B-rassen plaatselijk gelijk staan met A-rassen of zelfs de voorkeur genieten boven een A-ras.

N = Beproeverswaardige rassen. De met N gemerkte rassen zijn over het algemeen nieuw of hier te lande weinig bekend, maar zijn voorlopig gunstig beoordeeld.

Aanplant op kleine schaal is gewenst, teneinde op korte termijn een goed oordeel te verkrijgen over de waarde van het ras voor alle delen van ons land.

O = Rassen van zeer beperkte betekenis. De met O gemerkte rassen zijn in de regel rassen welke voorheen van meer betekenis zijn geweest voor de Nederlandse fruitteelt. Door bepaalde omstandigheden is de belangstelling voor deze rassen afnemend wat echter niet wegneemt dat ze in het huidige sortiment toch nog vrij veel kunnen voorkomen.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst. Voor het merendeel zullen dit nieuwe of in ons land vrijwel onbekende rassen zijn, welke op de proeftuinen van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen en in de praktijkproeven de aandacht hebben getrokken.

Het is gewenst dat over deze rassen zo spoedig mogelijk meer ervaring wordt verkregen. Hoewel deze rassen nog niet voor de aanplant worden aanbevolen, is het toch gewenst dat zij op kleine schaal onder de fruittelers worden verspreid, teneinde op korte termijn meerdere gegevens over deze rassen te kunnen verzamelen.

Fruittelers die deze rassen willen beproeven en deze bij de boomkwekers niet kunnen bekomen, worden verzocht zich in verbinding te stellen met het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15, Wageningen, tel. 0 8370-3141.

Afkortingen ná de rasnaam:

K. = Kweker.

Kw.r. = Kwekersrecht. Dit betekent, dat het ras is ingeschreven in het Centraal Rassenregister en dat de betreffende kweker er kwekersrecht op heeft. Het bijgevoegde jaartal geeft aan wanneer het kwekersrecht is ingegaan.

Geïnr. = Geïntroduceerd. Hierachter staat vermeld de persoon en/of het jaartal door wie resp. wanneer het ras in de handel is gebracht.

Aanmelding van nieuwe fruitrassen bij de Raad voor het Kwekersrecht, ter inschrijving in het Centraal Rassenregister.

Inschrijving van een nieuw ras in het Centraal Rassenregister ten behoeve van de kweker van dit ras legt een eigendomsrecht op dit ras vast, maar zegt niets van de gebruikswaarde.

Opname van een ras in de Rassenlijst houdt verband met zijn gebruikswaarde, en is onafhankelijk van de vraag of het ras al of niet in het Centraal Rassenregister is ingeschreven.

Voor inschrijving in het Centraal Rassenregister komen alleen in aanmerking voldoende raszuivere nieuwe rassen, d.w.z. rassen, die voldoen aan de volgende drie voorwaarden:

- a. Op het moment van indiening van die aanvraag is nog geen voortkwekingsmateriaal van het betreffende ras in de handel gebracht;
- b. De in te schrijven rassen zijn voldoende te onderscheiden van andere rassen;
- c. Zij zijn in voldoende mate raszuiver.

De mogelijkheid bestaat, dat men materiaal van een nieuw ras al vóór de indiening van de aanvraag aan telers uitgeeft ter beproeving. Om latere moeilijkheden te voorkomen, vrage men hiervoor echter eerst de goedkeuring van de Raad voor het Kwekersrecht.

De aanvraagformulieren voor het inschrijven van een nieuw ras zijn verkrijgbaar bij de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag. De Raad zendt deze tegen een bepaalde vergoeding toe en geeft aanwijzingen, hoe men verder moet handelen.

Van deze Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt in 1962 weer een nieuwe druk. Van de Rassenlijst voor Groentegewassen wordt ieder jaar een nieuwe uitgave samengesteld.

U kunt U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen, is voldoende.

BODEM

BODEM EN FRUITTEELT

Op het kaartje op blz. 7, dat werd samengesteld aan de hand van de „Voorlopige bodemkaart van Nederland”, is de verbreiding van de voornaamste grondsoorten in Nederland weergegeven.

Hieronder volgt een korte karakteristiek van de op het kaartje weergegeven onderscheidingen.

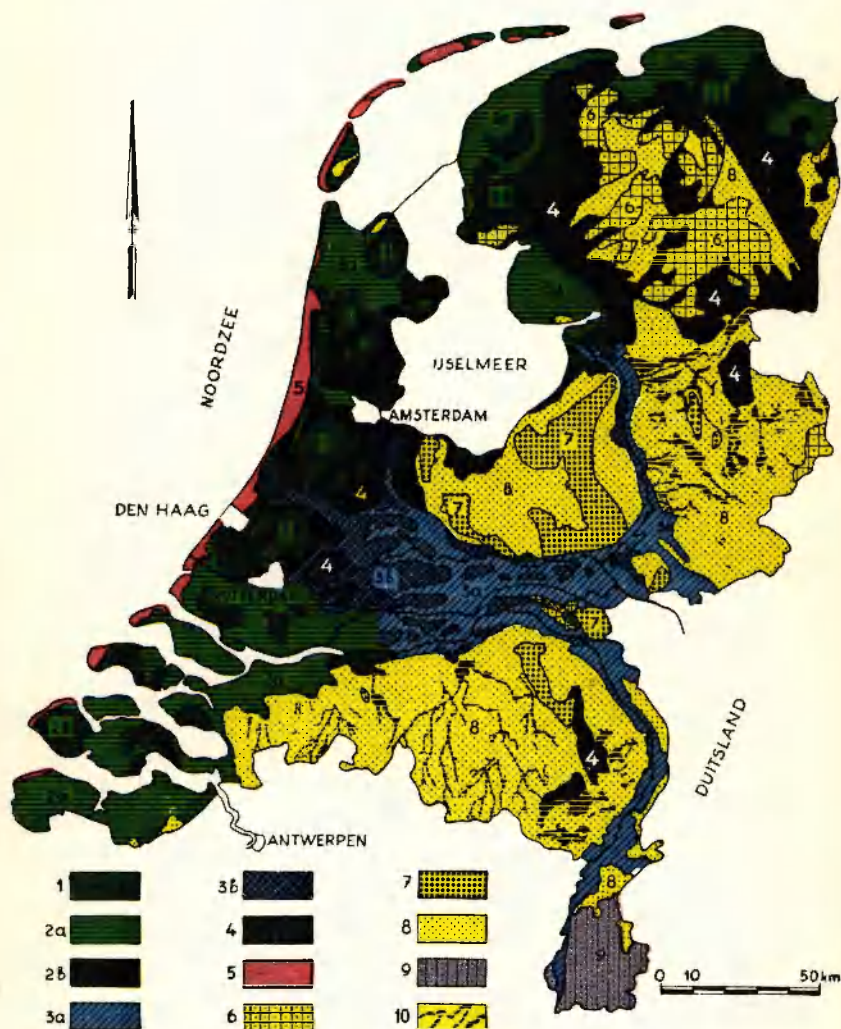
1. **Oude zeeklei** is meestal min of meer zware, kalkrijke klei. Ze komt vooral voor in de Hollandse droogmakerijen. Men treft er hoofdzakelijk akkerbouw op aan. Plaatselijk, zoals in de Beemster, wordt er met succes fruitteelt op uitgeoefend. Soms komt in de ondergrond katteklei (grijsblauwe klei met gele vlekken) voor. Deze is volkomen ongeschikt voor de fruitteelt. Bij diepploegen moet ervoor worden gezorgd, dat de katteklei naar beneden wordt gewerkt.

2a. **Lichte jonge zeeklei** is een lichte, kalkrijke grond. In het noorden wordt er vooral akkerbouw op uitgeoefend en in het zuidwesten van het land treft men er zeer goede fruitteeltbedrijven op aan. Wanneer de kleilaag voldoende dik is, is deze grond niet alleen geschikt voor de fruitteelt in de vollegrond, maar ook voor de druiventeelt. Indien de kleilaag minder dan 1 m dik is, wordt de grond gevoelig voor droogte, en wel gevoeliger, naarmate de kleilaag dunner is. Op deze grond plante men in geen geval droogtegevoelige rassen of onderstammen.

2b. **Zware jonge zeeklei.** Deze klei, die in Groningen, Friesland, Holland en Zeeland voorkomt, rust vaak op veen. Ze is behalve in Zeeland te zwaar voor fruitteelt. Men treft er overwegend grasland op aan. Te midden van de zware jonge zeeklei komen op Walcheren, Zuid-Beveland en in het Westland smalle stroken lichte zeeklei voor. In het Westland zijn deze geschikt voor tuinbouw, doordat de zee er lichter materiaal op heeft afgezet en doordat de tuinders er dikke lagen duinzand op hebben aangebracht. Daar de zware ondergrond op geringe diepte voorkomt, is de grond ongeschikt voor fruitteelt, vooral voor druiventeelt. Soms kan verbetering worden verkregen door drainage. In het noorden van het land komen in deze grond vaak kniplagen voor. Dit is zeer zware, blauwe klei, die geen water doorlaat. Vruchtbomen gaan hierop dood.

3a. **Lichte rivierklei.** Dit is zandhoudende, kalkhoudende klei, die bekend is onder de namen stroomruggrond, oevergrond en overslaggrond. Op de overslaggrond die is afgezet bij dijkdoorbraken, wordt groenteteelt, fruitteelt onder glas en bloemeteelt uitgeoefend; op de stroomruggrond komen akkerbouw en fruitteelt voor. Ongeveer twee vijfde van de totale oppervlakte fruitteelt van Nederland ligt op deze grond. Over het algemeen gaat deze grond naar beneden toe over in zand. Daardoor heeft hij een goede ontwatering. Op sommige plaatsen is de overgang naar grof zand ondiep, waardoor de grond gauw last heeft van droogte. Men noemt dit „heischenen”. Voor deze gevallen geldt het zelfde als bij jonge zeeklei is vermeld. Op sommige plaatsen komen in het rivierkleigebied zeer dunne kleilagen voor op zand. Een goede watervoorziening hiervan is alleen mogelijk door oppervlakte bevoeiing of beregning.

VEREENVOUDIGDE BODEMKAART VAN NEDERLAND

Tussen de stroomruggen komen oude stroombeddingen voor die bestaan uit zeer zware klei met schelpenresten. Op deze grond gaan kersen vaak dood. Appels groeien er slecht op zwakke onderstammen. Naarmate de rivierklei zwaarder wordt, legt hij meer kali onopneembaar vast. Het verdient daarom aanbeveling rassen en onderstammen, die bijzonder gevoelig zijn voor kaligebrek niet te planten op enigszins zware rivierklei.

3b. **Zware rivierklei.** Dit is zeer zware, kalkloze klei met meer dan 65 % slib. Tengevolge van een slechte ontwatering heeft ze altijd een slechte doorluchting gehad. Ze staat bekend onder de naam komklei. Onder de bouwvoor is ze grijs tot blauwgrijs. Vroeger was ze alleen voor grasland in gebruik. De laatste tijd wordt er hier en daar ook bouwland op aangelegd, terwijl er enkele fruitbedrijven op voorkomen. De resultaten hiervan vallen over het algemeen tegen.

4. **Veen en veenontginningsgrond.** Veen komt voor in het westen en noorden van het land. Het is meestal laag gelegen en wordt dan ontwaterd door middel van sloten. De waterstand in deze sloten is meestal 40—60 cm beneden het maaiveld. In de omgeving van Amsterdam en Rotterdam wordt er groenteteelt in de vollegrond en onder glas op uitgeoefend. In Aalsmeer treft men er bloemeteelt op aan en in Boskoop wordt er de teelt van sierheesters en laanbomen op uitgeoefend. Voor de rest is het in gebruik als grasland. Fruit wordt er sporadisch op gekweekt. Veen is zeer gevoelig voor nachtvorst. Veenontginningsgrond of dalgrond komt in het noordoosten van het land voor en in de Peel. Het bestaat uit teruggezet bolsterveen waarop een laag zand is aangebracht en is vooral in gebruik als bouwland. Hier en daar vindt groenteteelt en boomteelt plaats. Voor de meeste fruitteelt is deze grond minder geschikt. De teelt van blauwe bessen kan er met succes op worden uitgeoefend.

5. **Duinzand.** Dit is grofzandige, meestal kalkhoudende grond. Belangrijk hierop is de teelt van bloembollen en groenten. Deze gewassen vereisen dan een grondwaterstand van ongeveer 55 cm beneden het maaiveld. Om dit te bereiken wordt een bepaalde waterstand in de sloten gehandhaafd. Waar het land te hoog ligt, wordt het afgegraven tot dit peil bereikt is. Fruitteelt wordt op duinzand uitgeoefend, o.a. in het Westland (druiven), Kennemerland (klein fruit) en op Schouwen (pit- en steenvruchten). Ook voor deze gewassen moet de grondwaterstand goed op peil blijven of kunnen worden gehouden.

6. **Complex van hoge vochtige grond en veenontginningsgrond.** Dit complex komt voor in Drente, Groningen en Friesland. Het is vochtig doordat het regenwater niet naar de diepte kan wegzakken, daar in de ondergrond keileem voorkomt. Er wordt maar zeer weinig fruitteelt op uitgeoefend. Daar, waar de keileem op een diepte van minder dan 80 cm voorkomt, is het noodzakelijk de grond tot deze diepte door te spitten. Op laag gelegen percelen verdient het bovendien aanbeveling een drainage op de keileemlaag aan te brengen.

7. **Grinthoudend zand.** Dit komt voor in oostelijk Gelderland, Overijssel, de Veluwe, het oosten van Utrecht, het Rijk van Nijmegen en plaatselijk in Noord-Brabant. Het is over het algemeen te droog. Tegen de hellingen der heuvels wordt enige akkerbouw uitgeoefend. Voor de fruitteelt is deze grond van weinig betekenis.

BODEM

8. **Dekzand.** Dit zand is grintloos en middelkorrelig. Het heeft een zwakgolvende oppervlakte. Dit heeft een ongelijke ligging ten opzichte van het grondwater tot gevolg, dat weer oorzaak is van verschillen in waterhuishouding. Verder is de humushoudende bovenlaag ongelijk van dikte, wat ook weer zijn gevolgen heeft ten aanzien van de waterhuishouding. Over het algemeen treft men er gemengd bedrijf op aan met op de hogere gronden bouwland en op de lagere grasland. Er komt ook fruitteelt op voor: ongeveer een kwart van onze fruitteeltoppervlakte ligt op deze grond. De beste resultaten worden verkregen op zandgrond met een humeuze bovenlaag van 50 cm of dikker en op lemig zand. Is de humeuze bovenlaag dunner dan 50 cm dan is fruitteelt alleen mogelijk wanneer aan het voorkomen van droogteschade de nodige aandacht wordt besteed. Door de ongelijke ligging van de dekzand is de grondwaterstand moeilijk te regelen. In overigens goede zandgrond komen vaak lagen voor, die voor wortels en water moeilijk doordringbaar zijn. Het is noodzakelijk deze voor het planten op te sporen en door middel van diepe grondbewerking door te werken.

9. **Löss.** Deze bestaat in hoofdzaak uit fijne deeltjes. Ze komt voor in Zuid-Limburg. Men treft er bouwland, grasland en fruitteelt op aan. Ongeveer een zesde van de oppervlakte van de fruitteelt van Nederland wordt op deze grond uitgeoefend. Behalve in Zuid-Limburg komen in de zandgebieden van overig Limburg, Noord-Brabant en Gelderland pleksgewijs dunne lössafzettingen voor. Door verwerking en doordat veel löss langs de hellingen naar beneden is gespoeld, komen er grote kwaliteitsverschillen voor, die van betekenis zijn voor de fruitteelt. De kwaliteitsverschillen bestaan hoofdzakelijk uit verschillen in dikte van de löss en bijmenging van verweringsmateriaal. Kersen, vooral de meer eisende rassen, en ook appels op moderne onderstammen zijn hiervoor gevoelig.

10. **Beekbezinkingsgrond.** Deze komt voor langs de beken in de zandgebieden. Hij is laag gelegen en wisselt van samenstelling. In de Achterhoek wordt er enige fruitteelt op uitgeoefend.

Schatting van de verdeling van de oppervlakte fruitteelt in de vollegrond over de verschillende grondsoorten.

Rivierklei	40 %	(hoofdzakelijk stroomruggen)
Zand	23 %	(„ dekzand)
Zeeklei	19 %	(„ lichte zeeklei)
Löss	18 %	

KLIMAAT EN FRUITTEELT

In dit hoofdstuk wordt een poging gedaan tot het ontwerpen van een klimaatindeling voor de fruitteelt. Hierbij is in de eerste plaats gedacht aan het vollegrondsfruit en dan in het bijzonder aan appels en peren.

Een verantwoorde klimaatindeling dient te steunen op de kennis van kritische periode(n) in de ontwikkeling van het gewas. Met kritische periode(n) bedoelen wij een tijdvak waarin het gewas — meer dan in andere perioden — gevoelig is voor de weersomstandigheden. Zo is o.a. de bloeitijd een kritische periode omdat het fruitgewas dan zeer gevoelig is voor temperaturen beneden 0° C. Binnen de groep fruitgewassen komen in de ligging van de kritische perioden grote verschillen voor. Strikt genomen moet men dus voor elk gewas een afzonderlijke klimaatindeling opstellen. In deze inleiding tot de rassenlijst is dit i.v.m. de plaatsruimte niet gedaan. Uit het globale overzicht zijn de belangrijkste gemeenschappelijke weersfactoren gelicht en aan de hand daarvan is een — uiteraard niet tot in details uitgewerkte — klimaatindeling ontworpen.

Hierbij is gebruik gemaakt van de ervaring, die men in de praktijk en bij onderzoek heeft opgedaan t.a.v. de invloed die bepaalde weersfactoren op ontwikkeling, opbrengst en kwaliteit uitoefenen.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van een aantal ongunstige invloeden op de ontwikkeling.

Gewas	Winter	Lente (bloeitijd)	Zomer
1. vollegrond			
aardbei	zeer lage temperatuur zonder sneeuw	nachtvorst of veel regen en kou in mei	veel regen of droogte in juni-juli; droogte in augustus (planttijd)
appel	zeer lage temperatuur bij voor kanker zeer vatbare rassen	nachtvorst en harde wind (½ april-½ mei)	
braam	zeer lage temperatuur	—	—
framboos	—	—	grote hitte en droogte zowel als langdurige regens in juni en juli
kers	—	nachtvorst, veel regen, harde wind, hoge luchtvochtigheid	hoge luchtvochtigheid en veel regen in juni en juli

KLIMAAT

Gewas	Winter	Lente (bloeitijd)	Zomer
1. vollegrond (vervolg)			
peer	zeer lage temperatuur, vooral voor peer op kwee	nachtvorst in april, harde wind en veel regen	vochtig, koel
pruim	—	nachtvorst en harde wind in maart en april	veel regen en „somber” weer
rode bes	—	nachtvorst in april	veel regen
zwarte bes	—	nachtvorst in april en mei	—
2. onder glas			
druif	lage temperatuur en harde wind (stoken !)	lage temperatuur	hoge relatieve vochtigheid en „scherp” weer
pruim	—	zonnig, koud weer (bevruchting), somber regenachtig weer	—
perzik	zeer lage temperatuur	lage temperatuur somber, regenachtig weer	—

In dit hoofdstuk zullen enkele opmerkingen gemaakt worden over de verschillende factoren.

1. Wintertemperatuur. Lage wintertemperaturen kunnen schade aanrichten. Bekend zijn de vorstscheuren welke zijn opgetreden in de strenge winters tussen 1939 en 1944. Gelukkig komen extreem lage temperaturen niet veel voor. De kans hierop is in het oosten van het land wat groter dan in het westen. Als maatstaf geven wij hier enkele cijfers van het gemiddelde aantal dagen met een maximum temperatuur beneden 0°C (het kwik komt dus op een dergelijke dag niet boven nul). Voor Zeeland, de Zuidhollandse eilanden en Zuid-Limburg bedraagt het aantal z.g. ijsdagen 7-8, voor West-Brabant, het westelijk deel van de Betuwe, het fruitteeltgebied rond Utrecht, de Beemster en de Bangert 8-9. Het oostelijk deel van de Betuwe en N.W.-Friesland hebben gemiddeld 9-11 ijsdagen. De IJsselstreek en N.-Groningen liggen t.a.v. deze factor het ongunstigst met gemiddeld resp. 11-12 en 12-13 ijsdagen.

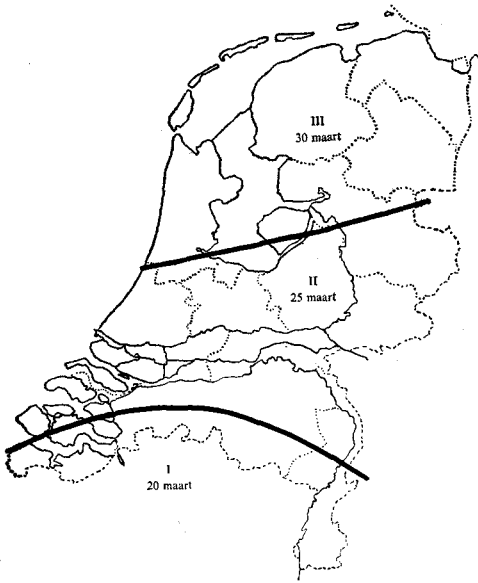
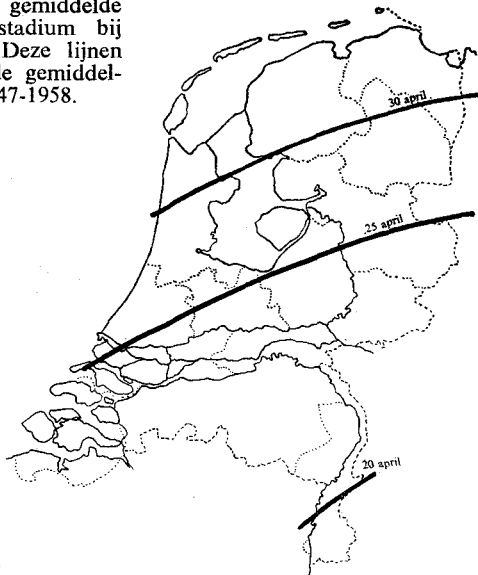

Fig. 1. Lijnen van gemiddelde data van de eerste ontwikkeling van de knoppen.

Fig. 2. Lijnen van gemiddelde data van rose-knopstadium bij Yellow transparent. Deze lijnen zijn berekend naar de gemiddelden over de jaren 1947-1958.

KLIMAAT

2. **Temperatuurverloop in het vroege voorjaar.** Uit onderzoek is gebleken, dat de verschillen tussen de fruitcentra t.a.v. plukdatum — althans voor wat betreft de vroege rassen — voor een belangrijk deel kunnen worden verklaard uit de temperatuurverschillen in het vroege voorjaar (eerste drie weken van maart). Voor zover dit kan worden nagegaan begint de zichtbare ontwikkeling van het fruit (schuivings- en werkingsstadium) bij een temperatuur van omstreeks 5°C . Wil men ons land verdelen in gebieden met verschillende vroegheid, dan ligt het dus voor de hand, te letten op het verloop van de isotherm van 5°C . Deze isothermen (van 5°C) verdelen ons land in de eerste en tweede decade van maart in drie gebieden, zie fig. 1. In gebied I (het zuidelijkst gelegen gebied) wordt de eerste ontwikkeling der knoppen waargenomen omstreeks 20 maart, in gebied II omstreeks 25 maart en in gebied III omstreeks 30 maart. Dat de „primeurs” uit het zuiden van het land komen, is voor een belangrijk deel het gevolg van de vroegere voorjaarsontwikkeling aldaar.

De verschillen blijken ook uit de fenologische gegevens van enige appeltassen. In figuur 2 zijn lijnen van gelijk rose-knopstadium en van gelijke bloei voor Yellow transparent uitgezet, waaruit blijkt, dat tussen het zuiden en het noorden van het land verschillen van 10 tot 14 dagen kunnen voorkomen.

3. **Nachtvorst.** De bloeitijd van de meeste fruitgewassen valt in de maanden april en mei. Nachtvorst kan in deze periode belangrijke schade aanrichten. De kans op nachtvorst is niet overal even groot. Dit blijkt b.v. uit de frequentie van voorkomen van temperaturen beneden 4°C op enige stations in het land.

Uit 2. was reeds gebleken, dat de ontwikkeling van het gewas in het noorden trager is dan in het zuiden van het land. De kans op nachtvorstschade is dan ook in het noorden kleiner dan in het midden en zuiden. Teneinde een meer algemene indruk te krijgen van de nachtvorstfrequentie in ons land kan men gebruik maken van het aantal dagen met een minimum temperatuur (op de normale waarnemingshoogte van 2.20 m) van 4°C of lager. In heldere stralingsnachten waarin de temperatuur in de meteorologische hut tot 4°C of lager daalt is de kans n.l. groot, dat in de omgeving van het station nachtvorst optreedt. Voor een aantal stations werd het totaal aantal dagen met een minimum temperatuur van 4°C of lager bepaald. In fig. 3 zijn lijnen getrokken, die plaatsen verbinden met een gelijk aantal dagen.

Deze lijnen moet men natuurlijk niet als scherpe grenzen zien, doch als overgangsgebieden. De lijnen van 15 en 20 dagen verdelen ons land in drie gebieden. In gebied I — het meest gunstig gelegen — liggen de fruitteeltcentra van Zuid-Limburg, Zeeland, de Zuidhollandse eilanden en Friesland met gemiddeld 10-15 dagen met een minimum temperatuur gelijk of lager dan 4°C . Ook het Zuidhollands glasdistrict valt onder gebied I. In gebied II met gemiddeld 15-20 nachtvorsten liggen de fruitteeltgebieden van het midden van het land en dat van midden-Limburg. De Beemster, de Bangert en de centra in West-Brabant en Noord-Groningen vallen onder het overgangsgebied tussen I en II. Gebied III met gemiddeld meer dan 20 nachtvorsten omvat de fruitteeltcentra langs de Gelderse IJssel en ten oosten daarvan. Het — wat nachtvorst betreft — ongunstigste gebied IV is het Z.O. van Drente en het N.O. van Overijssel, met

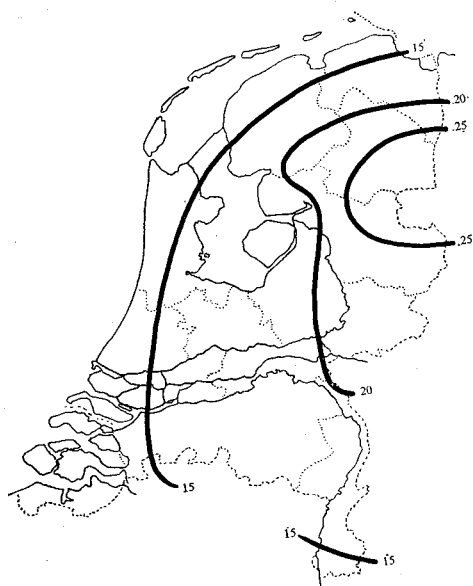
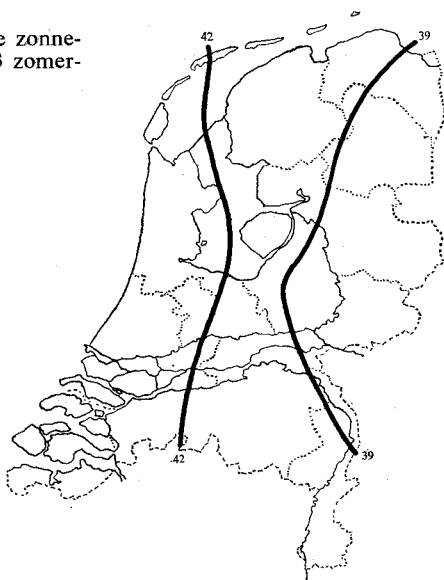

Fig. 3. Lijnen van gemiddeld aantal dagen in de maanden april en mei met minimum temperaturen beneden 4° C.

Fig. 4. Lijnen van gelijke zonneschijn percentages in de 3 zomermaanden.

KLIMAAT

25 of meer nachtvorst dagen. In het algemeen zullen de zg. nachtvorstgevoelige fruitrassen in dit gebied minder op hun plaats zijn. Het is echter algemeen bekend, dat plaatselijke omstandigheden een belangrijke rol kunnen spelen in de fruitteelt. Dit geldt niet alleen t.a.v. de nachtvorst, maar wij willen er hier reeds op wijzen, om duidelijk te maken dat men een klimaatbeschrijving niet te star moet zien.

In elk van de genoemde gebieden komen streken voor waar het nachtvorstgevaar groter of kleiner is dan uit deze klimaatindeling blijkt. Een laag gelegen boomgaard (in het heuvelachtige Zuid-Limburg en in polders b.v.) heeft in het algemeen meer last van nachtvorst dan een wat hoger gelegen aanplant. In het westen van het land kan in een door een windkering omgeven boomgaard onder bepaalde omstandigheden eerder nachtvorst optreden dan in een vrijliggende aanplant. Veenachtige grond is gevoeliger dan klei. Boomgaarden, gelegen temidden van graanvelden of grasland hebben — vooral aan de randen — vaak meer last van nachtvorst dan wanneer ze in een aaneengesloten complex voorkomen. In fruitaanplantingen in gras komen onder overigens gelijke omstandigheden in het algemeen lagere temperaturen voor dan in die met zwarte grond. Hoe belangrijk deze factoren zijn en in hoeverre zij bijdragen tot een advies omtrent het al of niet aanplanten van een jonge fruitaanplant of omtrent de keuze van bepaalde fruitgewassen en rassen moet voor elk geval afzonderlijk worden uitgemaakt. Een klimaatindeling geeft hierin niet de beslissing, doch slechts een aanwijzing in een bepaalde richting.

4. **Wind.** De wind is in feite een faktor die gedurende het grootste deel van het jaar belangrijk is. Tijdens de bloei is harde wind het meest schadelijk, direct doordat bloesems afwaaien, indirect omdat de bijen dan weinig actief zijn. Door het aanbrengen van goede windschermen kan men de windbezwaren goeddeels opheffen. Ook in andere delen van het jaar is de wind belangrijk en wij denken dan in het bijzonder aan de ziektebestrijding. Op dagen met harde wind wordt de ziektebestrijding ernstig bemoeilijkt. Dagen met harde wind (windkracht gelijk of groter dan 14 m/sec.) komen in het westen van het land veel meer voor dan in het midden en oosten. Dicht bij de kust passeert de wind op gemiddeld 50 dagen (per jaar) de grens van 14 m/sec. Op enkele kilometers afstand is dit reeds gedaald tot 20 dagen (de fruitteeltcentra van Zeeland, Zuid-Holland, het westelijk deel van Noord-Holland en het noorden van Friesland en Groningen). Veel gunstiger liggen de centra van Brabant, Utrecht en Gelderland met gemiddeld per jaar slechts 5 dagen met harde wind. In Zuid- en Midden-Limburg en in de Achterhoek komen dagen met gemiddelde windsnelheden van 14 m/sec. en meer zelden voor.

5. **Zonneschijn in de zomermaanden.** Voor een voorspoedige ontwikkeling, een vlotte afrijping en een goede kwaliteit is — wanneer tenminste voldoende bodemvocht ter beschikking staat — de hoeveelheid zonneschijn van groot belang. Hoe vaak hoort men niet in sombere zomers de klacht: „er zit geen zon in het fruit”. Voor de verschillende hier genoemde gewassen is de behoefte aan zonneschijn in de 3 zomermaanden niet gelijk. Voor de aardbeien en de bessen is de behoefte in juni tot half juli het grootst, voor vroege appels en peren in juli en een groot deel van augustus.

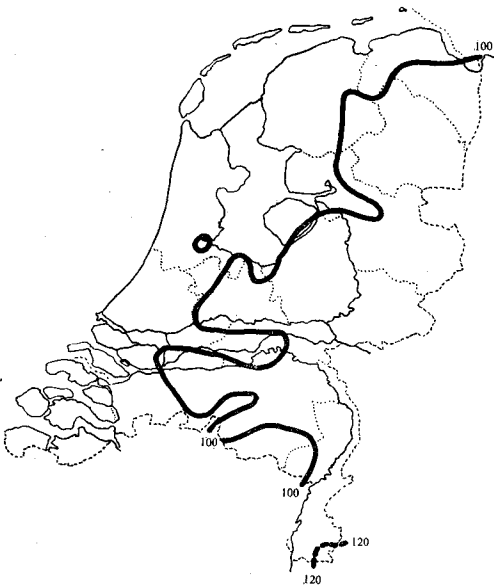

Fig. 5. Neerslagnormalen april en mei.

Deze neerslagnormalen van de maanden april en mei tesamen zijn berekend aan de hand van de gegevens van de periode 1921-'50. Links van de getrokken lijnen valt in de genoemde periode gemiddeld minder dan 100 mm; rechts van deze lijn en in de omgeving van Amsterdam bedraagt de neerslag 100-120 mm. In het uiterste zuid-oosten valt in deze 2 maanden gemiddeld 120-140 mm.

Fig. 6. Neerslagnormalen juni en juli.

De neerslagnormalen van de maanden juni en juli tesamen zijn berekend aan de hand van de gegevens van de periode 1921-1950. Links van de getrokken lijn, en in de omgeving van Zaltbommel en Tilburg valt in de maanden juni en juli tesamen gemiddeld minder dan 120 mm; binnen de gebroken lijn meer dan 140 mm, en in het tussen liggende gebied 120-140 mm.

KLIMAAT

Dat er tussen de fruitcentra verschillen in de hoeveelheid zonneschijn voorkomen, blijkt duidelijk uit het verloop van de lijnen van fig. 4. Tussen het gebied met de meeste (de kop van Noord-Holland) en dat met de minste zomerzon (de omgeving van Winterswijk) bedraagt het verschil in percentage zonneschijn ongeveer 8%, d.i.: circa 112 uren (gemiddeld dus ruim 1 uur per dag!). Op het kaartje is ons land door de streeplijnen verdeeld in drie gebieden die onderling ongeveer 30 zonne-uren van elkaar verschillen. De fruitteeltcentra in het westen van het land liggen dus wat de zonneschijn betreft gunstiger dan die in het midden en in het oosten van het land.

6. **Neerslag.** De neerslag in april en mei is aangegeven in fig. 5. In de maanden juni en juli (fig. 6) zijn de verschillen tussen de fruitcentra gering. Zo valt in juni in het westen gemiddeld 50-60 mm, in het oosten gemiddeld 10 mm meer (Z.O. Drente gem. 70-80 mm). In juli valt in het westen gemiddeld iets minder (60-70 mm) dan in het oosten (70-80 mm). In augustus zijn de verschillen groter.

7. **Hagel.** Wij moeten volstaan met de opmerking dat in de zomer hagel in de oostelijke helft van het land meer voorkomt dan in het westen.

8. **Zomertemperatuur.** Voor gewassen die veel warmte vragen (verschillende pererassen en perziken b.v.) is de zomertemperatuur van belang. Een indruk van de verschillen krijgt men wanneer men het aantal zomerse dagen bekijkt (een zomerse dag is een dag met een maximum temperatuur boven 25° C). Zuid-Limburg telt gemiddeld het grootste aantal zomerse dagen, nl. 30-33. Voor het oostelijk deel van de Betuwe en de Achterhoek bedraagt dit aantal 25, voor het overige deel van de Betuwe, de IJsselstreek en het Utrechtse fruitgebied 20-25. Zeeland, de Zuidhollandse eilanden en de Beemster tellen gemiddeld 10-15 zomerse dagen. De Bangert, de fruitteeltgebieden van N.W.-Friesland en N.-Groningen tellen slechts 10 zomerse dagen. Voor enkele pererassen is het klimaat in laatstgenoemde gebieden minder geschikt, in de eerste plaats begint de ontwikkeling ongeveer 10 dagen later dan in het zuiden, het groeiseizoen is er dus korter en de veelal lagere temperaturen tijdens de groei-periode maken dat de peren later afrijpen en vaak minder aroma bezitten.

9. **Relatieve vochtigheid.** De relatieve vochtigheid is evenals de wind gedurende een groot deel van het groeiseizoen van belang, vooral in verband met de ziektebestrijding. In streken met gemiddeld een hoge relatieve vochtigheid krijgen ziekten als schurft, meeldauw en ook monilia een grotere kans dan in gebieden met gemiddeld een lagere luchtvochtigheid.

In deze laatste gebieden is echter de kans op het optreden van spint weer wat groter. In verhouding tot de reeds besproken klimaatverschillen zijn de verschillen met betrekking tot de relatieve vochtigheid gering. In de meeste maanden bedragen zij slechts enkele procenten. Alleen in de zomermaanden vinden wij een verschil dat het vermelden waard is. Uit veeljarige gemiddelden blijkt dat in het N.W. in de middaguren (dus tijdens het droogste gedeelte van de dag) de vochtigheid ongeveer 10% hoger ligt dan in het Z.O.

AARDBEI

Aardbeien worden geteeld in de vollegrond en onder glas. De vruchten van de vollegrond worden gedeeltelijk vers gebruikt, maar voor het grootste gedeelte (thans ongeveer voor 70%) gaan ze naar de fabriek, waar ze meestal met SO₂ als pulp worden gepreserveerd en later tot jam verwerkt. Een kleiner, maar niet onbelangrijk, en kwalitatief beter gedeelte wordt ingeblikt en ingevroren. Aardbeien die voor de fabriek bestemd zijn, moeten op het veld zonder dop worden geplukt. Voor de verse consumptie wordt met kelk geplukt; de vruchten zijn dan beter houdbaar. Uit voedingsoogpunt zijn aardbeien belangrijk om hun hoge gehalte aan vitamine-C. Voor de glasteelt, voornamelijk onder koud platglas, gebruikt men uitsluitend vroege rassen. Voor het verkrijgen van een gezond en produktief gewas is het noodzakelijk gezond, geselecteerd, door de N.A.K.-B. goedgekeurd plantmateriaal te gebruiken. De handel in ongekeurde aardbeiplanten is zelfs niet toegestaan.

Van een aantal rassen bestaan goedgekeurde klonen, waarvan de eigenaars achter het ras zijn vermeld. De andere rassen zijn alleen als massa-selectie verkrijgbaar.

Verschillende rassen worden alleen in licentie verhandeld. Adressen van licentiehouders zijn verkrijgbaar bij de kweker of diens gemachtigde.

In onderstaand overzicht zijn de rassen ingedeeld volgens teeltwijze en vroegheid. Tevens is de geschiktheid voor verwerking aangegeven.

TEELT IN DE OPEN GROND.

Geschikt voor verwerking tot

Vroeg:	jam	blik	diepvries
A - Deutsch Evern (blz. 20)	+	+	+
A - Macherauchs Frühernte (blz. 21)	—	—	—
A - Regina (blz. 22)	—	+	—

*Rassen waarmee meer ervaring
gewenst is:*

Glasa (blz. 22)
Oranda (blz. 22)

Middentijds tot laat:

A - Senga-Sengana (blz. 22)	++	++	++
B - Oberschlesien (blz. 23)	—	—	+
N - Juspa (blz. 23)	+	—	—
N - Siletz (blz. 24)	+	+	++
O - Madame Moutot (blz. 24)	+	—	—

*Rassen waarmee meer ervaring
gewenst is:*

Cambridge Vigour (blz. 25)
Gorella (blz. 25)
Redgauntlet (blz. 25)

Laat:

A - Jucunda (blz. 26)	++	—	—
A - Talisman (blz. 26)	+	—	—

AARDBEI

TEELT ONDER GLAS.

A - Deutsch Evern (blz. 27)

B - Macherauchs Frühernte (blz. 27)

N - Glasa (blz. 27)

N - Oranda (blz. 27)

Legenda:

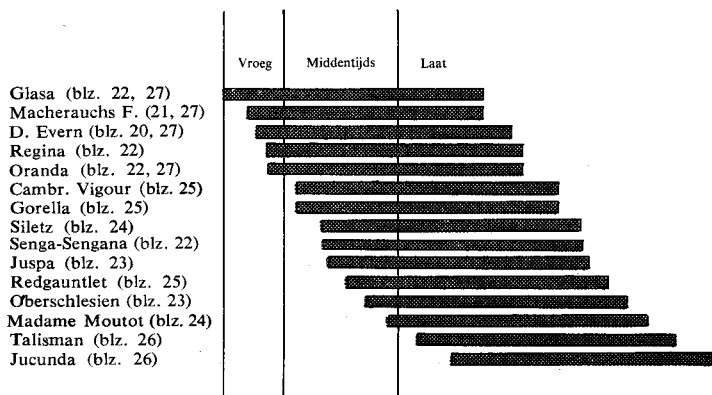
++ = zeer geschikt

+ = geschikt

— = niet aanbevolen

RIJPTIJDENGRAFIEK

(gebaseerd op gegevens van de vollegrond)

RASSEN VOOR DE TEELT IN DE VOLLEGROND

(Zie voor de teelt onder glas blz. 27)

VROEG

A - Deutsch Evern. K.: J. Boettner, Duitsland, 1903.

De verdiensten van dit oude ras zijn de *vroegheid* en de *goede smaak*. De *produktiviteit* is echter *matig*, en de vruchten worden later in de oogst en in het tweede jaar *te klein*.

Groei: groeikracht matig; veel uitloperplanten. Matig winterhard.

Bloei: vroeg; bloemen tweeslachtig, met veel goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.

Vruchtbaarheid: matig.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: de eerste vruchten zijn vrij groot, de latere en vooral die aan meerjarige planten vrij klein tot klein. Vrij lang kegelvormig; fris oranje-rood.

Kwaliteit: matig stevig, kwetsbaar, vrij sappig, goed van smaak, vruchtvlees wit.

Gebruik: verse consumptie en eventueel fabriek (vooral blik). Plukt moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor grauwe schimmel (Botrytis) op bladeren en vruchten, aaltjes en aardbeimijt, maar weinig vatbaar voor verwelkingsziekte (Verticillium). Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: planttijd: zomer. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, bij voorkeur op rijen; aan meerjarige planten worden de vruchten te klein. Er is goed gezond, zelf geheel virusvrij plantmateriaal verkrijgbaar.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

A. S. Henselmans, Luttelgeest (N.O.P.).

Proef- en Selectiebedrijf „De Bommelerwaard”, Zaltbommel.

Proeftuin Hollands-Utrechts Veendistrict, Amsterdam-West.

Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.

A - Macherauchs Frühernte. K.: Max Planck Institut, Duitsland. Geïnt. 1951. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern.

In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Nieuw-Amsterdam (Dr.).

Dit *vroege* ras heeft *lekkere* vruchten, die echter, evenals bij Deutsch Evern, neiging hebben *te klein* te worden. Het kan goed voldoen op de meer intensieve tuinbouwbedrijven op vochtige zandgrond en op lichte klei.

Het ras is *zeer vatbaar* voor ziekten, in het bijzonder voor aaltjes, verwelkingsziekte en meeldauw. Zonder voortdurende *streng selectie* degenerereert het ras snel.

Groei: de groei is vrij krachtig. Veel uitloperplanten. Goed winterhard.

Bloei: vroeg. De bloemen staan meestal onder het blad aan korte stelen. Tweeslachtig. Voldoende goed stuifmeel. Iets minder kans op schade door nachtvorst dan bij de meeste andere vroege rassen.

Vruchtbaarheid: tamelijk goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: middelmatig groot; de latere en aan tweejarige planten tamelijk klein tot vrij klein van stuk; regelmatig lang kegelvormig. De vrucht is glanzend kersrood.

Kwaliteit: vrij stevig, goed van smaak, vruchtvlees lichtrood.

Gebruik: verse consumptie. Voor de verwerking nog geen aanwinst gebleken. Plukt tamelijk gemakkelijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor aaltjes, meeldauw en verwelkingsziekte. Vruchten weinig vatbaar voor vruchttrot.

Opmerkingen: planttijd zomer. Pollen of rijen. Uitsluitend te telen als eenjarig gewas, daar de vruchten aan een meerjarig gewas te klein worden. Streng gezondheidsselectie van plantmateriaal is noodzakelijk om snelle degeneratie te voorkomen.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

H. Fleuren, Baarlo.

G. Visser, Huissen.

AARDBEI

A - Regina. K.: Max Planck Institut, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Deutsch Evern. Geïnt.: 1951. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: J. Oostergo, Nieuw Amsterdam (Dr.).

Dit vroege ras voldoet vooral goed op *lichte zeelei*. De vruchten zijn *groter* en *steviger* dan die van Deutsch Evern, en evenals deze fris oranje-rood van kleur. Door de grote vruchten zijn de plukkosten geringer. *Weinig vatbaar* voor ziekten.

Groei: eenjarige planten stelen weinig uit en hebben betrekkelijk weinig, grote bladeren; tweejarige planten kunnen zeer fors worden. Veel uitloperplanten. De winterhardheid is goed.

Bloei: vroeg. Bloemen boven het blad, groot, tweeslachtig; veel goed stuifmeel. Bloemstengels weinig talrijk, maar rijkbloeiend. Bloemen kans op nachtvorstschade.

Vruchtbaarheid: middelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: vooral de eerste vruchten zijn zeer groot van stuk, vaak diep gegroefd, lang kegelvormig. De kleur is lichtrood; onderzijde lang bleek. Opvallend grote kelk.

Kwaliteit: tamelijk stevig, weinig kwetsbaar, vrij sappig en tamelijk goed van smaak; het vruchtvlees is wit of iets rose.

Gebruik: verse consumptie; geschikt voor blik. Plukt met twee handen vrij goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: matig vatbaar voor ziekten, behalve voor meeldauw.

Opmerkingen: planttijd zomer. Ook geschikt voor tweejarige teelt. Kan voor het eerste oogstjaar betrekkelijk nauw worden geplant. Geschikter voor zeelei dan voor zand.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.

Glasa.

Hoewel dit zeer vroege ras speciaal is geïntroduceerd voor de teelt onder glas, bleek het te Zaltbommel ook te kunnen voldoen in de vollegrond. De bloemknoppen zijn evenwel vrij gevoelig voor wintervorst.

Zie verder blz. 27.

Oranda.

Dit vroege ras heeft de laatste jaren te Wageningen goede resultaten gegeven in de vollegrond. Het is nog niet zeker, of de bloemknoppen wel voldoende bestand zijn tegen strenge vorst in de winter.

Zie verder blz. 27.

MIDENTIJD - LAAT

A - Senga-Sengana. K.: R. von Sengbusch, Hamburg, Duitsland, 1949. Kw.r. 1956. In Nederland onder licentie in de handel. Gemachtigde in Nederland: H. Fleuren, Baarlo (L.).

Dit nieuwe ras heeft zich door *grote produktiviteit* en *gezonde, forse groei* in enkele jaren tijds een plaats in het A-sortiment verworven, al worden de *vrij donkerrode* vruchten met *typisch aroma* voor verse consumptie nog niet overal gewaardeerd. Zeer gevoelig voor rot.

Groei: sterk; veel uitloperplanten; goed winterhard.

Bloei: middentijds; zeer rijk, met kleine, tweeslachtige bloemen aan talrijke bloeiwijzen. Kwaliteit stuifmeel middelmatig. Kans op nachtvorstschade.

Vruchtbaarheid: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: grootte middelmatig, zeer gelijkmatig; kort kegelvormig; glanzend, tamelijk donker tot iets bruinrood.

Kwaliteit: stevig, weinig kwetsbaar; diep oranje-rood vruchtvlees; sappig; smaak goed, met typisch aroma.

Gebruik: verse consumptie en zeer geschikt voor verwerking. Plukt met twee handen goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten en meeldauw; vatbaar voor *Verticillium* en zwart wortelrot; zeer vatbaar voor vruchttrot. Gevoelig voor virus.

Opmerkingen: planttijd zomer. Bij voorkeur te telen als eenjarig gewas op rijen of pollen. Ruime plantafstand. Groeit te zwaar voor beddenteelt. Bespuitingen tegen vruchttrot zeer gewenst.

B - Oberschlesien (Moulin Rouge). K.: O. Schindler, Proskau, Duitsland, 1914. Geïnt.: 1918.

Oberschlesien is nog steeds één van de hoofdrassen op de duinzandgrond in Kennemerland voor de teelt voor de verse markt. Hij voldoet daar nog steeds vrij goed om zijn *produktiviteit, geschiktheid voor beddenteelt* en waarde voor de *verse consumptie*. Elders weinig meer gewaardeerd en geteeld; voor klei ongeschikt. Daar de vruchten *moeilijk zonder dop* geplukt kunnen worden, is het ras minder geschikt voor de teelt voor de fabriek.

Groei: vrij sterke groei; betrekkelijk weinig uitlopers. Vrij goed winterhard.

Bloei: middentijds; lange, forse bloeiwijzen. Bloemen tweeslachtig; kwaliteit stuifmeel tamelijk slecht. Kans op nachtvorstschade.

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: groot tot middelmatig groot; kegelvormig, helderrood van kleur.

Kwaliteit: tamelijk stevig; vrij sappig; smaak matig, iets zuur; vruchtvlees oranje.

Gebruik: verse consumptie. Plukt moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor verwelkingsziekte en zwart wortelrot; vrij weinig vatbaar voor bladvlekkenziekten, vrij weinig last van aardbeimijt en aaltjes.

Opmerkingen: planttijd gewoonlijk voorjaar. Op bedden of rijen; bij teelt op pollen te veel kans op zonverbranding der vruchten. Niet op klei.

Eigenaar van goedgekeurde klonen:

A. S. Henselmans, Luttelgeest (N.O.P.).

N - Juspa. K.: I.V.T., Wageningen, 1949. Gewonnen uit een kruising van Jucunda met Sparkle. Kw.r.: 1958. Geïnt. 1957; onder licentie in de handel.

Een *productief* ras met *goed doppende* vruchten, die veel overeenkomst vertonen met Jucunda, maar ongeveer 10 dagen eerder rijp zijn. De vruchten missen het typische Jucunda-aroma en hebben, evenals deze, enige neiging tot *slechte vruchtzetting*.

AARDBEI

Groei: matig krachtig; kompakt. Veel uitlopers.

Bloei: middentijds. Bloemen onder het blad. Tweeslachtig. Vrij veel goed stuifmeel. Nachtvorstgevaar matig.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: middelmatig groot, kegelvormig, oranje-rood. In het begin van de pluk kunnen misvormde vruchten voorkomen.

Kwaliteit: tamelijk stevig en weinig kwetsbaar; vruchtvlees lichtrood, matig sappig en matig van smaak.

Gebruik: verse consumptie en geschikt voor pulp en jam. Plukt zeer goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor rode-vlekkenziekte, vrij vatbaar voor zwart wortelrot, maar weinig vatbaar voor vruchtrot.

Vrij gevoelig voor virus.

Opmerkingen: geschikt voor zomerplanting; bij voorkeur te telen als eenjarig gewas, uitsluitend op rijen of pollens, niet geschikt voor beddenteelt.

N - Siletz (U.S. - Oregon 2172). K.: G. F. Waldo, Corvallis (Oregon), Ver. St. van Amerika, 1949. Geïnt.: 1955. Vrij in de handel.

De waarde van dit ras is gelegen in de *ongevoeligheid voor virus*, de *onvatbaarheid voor meeldauw* en *rood wortelrot*, en de *geringe vatbaarheid voor zwart wortelrot*, waardoor dit ras in een zieke omgeving beter stand houdt dan andere. Bovendien zijn de *dieprode* vruchten zeer geschikt voor verwerking, in het bijzonder voor diepvries. Een bezwaar is de grote vatbaarheid voor *vruchtrot*, en de gevoeligheid voor *droogte*.

Bloei: fors; een gesloten gewas met veel, donkergroen, glanzend blad. Ontwikkeling uitloperplanten matig; jonge planten vormen spoedig dubbele kronen.

Bloei: middentijds. Bloemen groot; tweeslachtig, voldoende goed stuifmeel. Kans op nachtvorstschade.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: breedronde, tamelijk tot middelmatig van grootte, klein op het eind van de pluk en bij tweejarig gewas. Donkerrood, ingezonken zaadjes.

Kwaliteit: stevig; vruchtvlees dieprood, sappig, goed van smaak.

Gebruik: geschikt voor verse consumptie en verwerking. Plukt matig goed zonder dop, waarbij meestal de spil meegaat, hetgeen een grote holte in de vrucht doet ontstaan.

Ziekten en beschadigingen: ongevoelig voor virus; onvatbaar voor meeldauw, bladvlekkenziekten en rood wortelrot; weinig vatbaar voor zwart wortelrot; zeer vatbaar voor vruchtrot, en zeer gevoelig voor droogte.

Opmerkingen: het uitgangsmateriaal is virusvrij.

O - Madame Moutot. Franse aardbei, vermoedelijk uit het begin van deze eeuw, met een groot verspreidingsgebied, vooral in Midden- en Zuid-Europa.

Dit ras heeft zich kunnen handhaven door *sterke groei*kracht, de

grote vruchten en dus *geringe plukkosten*. De laatste jaren is de waardering voor de Madame Moutot sterk gedaald. Men ontdekte, hoe *slecht* het *uiterlijk* en de *kwaliteit* der vruchten is in vergelijking met andere rassen, hoewel dit ras in bepaalde streken steviger vruchten geeft dan elders.

Door de selectie van een groene kloon schijnt het euvel van voorjaarsbont in dit ras overwonnen.

Groei: forse groeier, met vrij veel uitloperplanten.

Bloei: vrij laat; bloemen tweeslachtig; vaak veel slecht ontwikkelde meeldraden en betrekkelijk weinig goed stuifmeel. Misvormde vruchten komen daardoor nogal eens voor.

Vruchtbaarheid: vrij goed.

Vrucht:

Rijptijd: vrij laat.

Uiterlijk: lelijk door de grote, grove, onregelmatig gevormde, ongelijkmatig rood gekleurde vruchten. De kleinere vruchten zijn vaak kort kegelvormig tot hoogronde; de grote sterk geribd en breed kamvormig.

Kwaliteit: vrij stevig, vruchten soms iets hol; matig sappig tot iets droog en melig; matig tot goed van smaak, vrij goed aroma; vruchtvlees oranje.

Gebruik: hoofdzakelijk verse consumptie. Plukt vrij moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: Zeer vatbaar voor aaltjes. Vrij vatbaar voor verwelkingsziekte en meeldauw; weinig voor aardbeimijt en bladvlekken. Vrij gevoelig voor virus. Vruchten vatbaar voor vruchtrot Voorjaarsbont.

Opmerkingen: planttijd zomer of voorjaar. Op meerjarige bedden of rijen. Speciaal voor klei; voorzichtigheid met stikstofbemesting is geboden. Door dichte bladmassa weinig onkruidbestrijding.

Eigenaar van een goedgekeurde kloon:

Fa. A. van Liere & Zn., Kapelle-Biezelinge.

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.

Cambridge Vigour. K.: D. Boyes, Cambridge, Engeland. Geintr.: $\pm$ 1946. Vrij in de handel.

Een buitengewoon zware groeier, die zeer produktief kan zijn. Ruime plantafstand is noodzakelijk.

Bloei en oogst zijn vrij vroeg; de bloemen hebben goed ontwikkelde meeldraden en goed stuifmeel. Oogst tamelijk vroeg. Vruchten aan lange trossen, tamelijk groot, regelmatig kegelvormig, iets dof helderrood, stevig en sappig; vruchtvlees oranje-rood, matig van smaak door een tamelijk sterk, iets afwijkend aroma.

Doppen vrij goed.

Zeer vatbaar voor verwelkingsziekte, vermoedelijk ook voor vruchtrot; resistent tegen rood wortelrot. Zeer gevoelig voor droogte. Lijkt 't beste geschikt voor eenjarige teelt op rijen of pollen. Geschikt voor zomerplanting.

Gorella (I.V.T. no. 5597). K.: I.V.T., Wageningen, 1955. Ontstaan uit een kruising van Juspa met een Amerikaanse selectie. Geintr.: 1960.

Een tamelijk fors, opgaand gewas met typisch stugge bladeren. Produktief. Bloeit tamelijk vroeg; bloemen aan zeer stevige bloemstengels. Bloemen tweeslachtig, met vrij veel goed stuifmeel. Vruchten tamelijk vroeg rijp; groot tot zeer groot; kegelvormig, glanzend helderrood, stevig, niet kwetsbaar. Vruchtvlees rood; smaak tamelijk goed. Plukt vrij gemakkelijk zonder dop, maar te groot van stuk voor verwerking. Geschikt voor zomerplanting.

Redgauntlet (Auchincruive no. 25). K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. Uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax in 1946. Geintr.: 1956. Vrij in de handel.

AARDBEI

De planten hebben een tamelijk krachtige, open groeiwijze. Bloei en oogst vallen middentijds. Bloemen tweeslachtig, met voldoende goed stuifmeel. Lange vruchttrossen, waardoor de bloemen meer aan nachtvorst zijn blootgesteld dan bij Talisman. Produktief. Vruchten tamelijk groot, afgerond kegelvormig, glanzend, iets paarsrood. Tamelijk stevig, niet kwetsbaar; vruchtvlees oranje; smaak matig, iets zuur, met weinig aroma. Dopt niet. Tamelijk resistent tegen rood wortelrot.

LAAT

A - Jucunda. K.: J. Salter, Hammersmith, Engeland; $\pm$ 1854.

Dit ras ontleent zijn waarde aan de mogelijkheid van *meerjarige teelt* op pollens, rijen of bedden en geringe kans op nachtvorstschade. Door de uitstekend *doppende* vruchten is het nog steeds het *fabrieksras*. Het wordt dan ook in het groot voor de fabriek geteeld op de Zuidhollandse eilanden, in West-Brabant en Zeeland. Een bezwaar is zetting kunnen voorkomen (misvormde vruchten).

Groei: groeikracht vrij sterk. Uitloperontwikkeling laat en vrij sterk. Matig winterhard.

Bloei: laat. Weinig kans op schade door nachtvorst. Bloemen wel tweeslachtig, maar met weinig goed stuifmeel, waardoor onder ongunstige weersomstandigheden onvoldoende bestuiving en slechte vruchtzetting kunnen voorkomen (misvormde vruchten).

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: grootte middelmatig, kegelvormig; steenrood van kleur met wit vruchtvlees.

Kwaliteit: vrij stevig, sappig, slechts matig van smaak, met een voor het ras typisch aroma.

Gebruik: speciaal voor de fabriek (pulp); echter niet geschikt voor invriezen, en niet aan te bevelen voor verwerking op sap. Plukt goed zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor verwelkingsziekte, aaltjes en aardbeimijt; vrij vatbaar voor bladvlekken en meeldauw. Vrij gevoelig voor virus. Vruchten weinig vatbaar voor vruchttrot.

Opmerkingen: planttijd voorjaar. Teelt meerjarig op pollens, rijen of bedden op klei en zandgrond.

Eigenaars van goedgekeurde klonen:

G. Hendriksen, Gouda.

Fa. A. van Liere & Zn., Kapelle-Biczeling.

Stichting „Meer Onderzoek Groenteteelt”, Barendrecht.

Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.

A - Talisman. K.: R. D. Reid, Scottish Horticultural Research Institute, Auchincruive, Schotland. Ontstaan uit een kruising van een Amerikaanse selectie met Climax in 1946. Geïnt.: 1955. Vrij in de handel.

In enkele jaren tijds heeft dit nieuwe ras zich door zijn *hoge productie* van *laatripende* vruchten van *goede kwaliteit* voor *verse consumptie* een belangrijke plaats verworven in het sortiment, ondanks de grote vatbaarheid voor *vruchttrot*.

Groei: krachtig; tamelijk kompakt; ontwikkeling laat. Zeer veel uitloperplanten.

Bloei: laat en rijk. Bloemen onder het blad. Voldoende goed stuifmeel. Kans op schade door nachtvorst gering.

Vruchtbaarheid: zeer groot.

Alhoewel de klachten over Jucunda de laatste tijd toenemen is het nog steeds mogelijk van dit ras een goed gewas te telen.

Senga-Sengana

Talisman

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: tamelijk lang kegelvormig; de eerste groot, soms breed wigvormig en diep gegroefd tot gespleten. Mooi van uiterlijk; helderrood.

Kwaliteit: stevig, sappig, vruchtvlees lichtrood, goed van smaak en aroma.

Gebruik: verse consumptie; geschikt voor jam. Plukt zeer moeilijk zonder dop.

Ziekten en beschadigingen: resistent tegen rood wortelrot; vrij vatbaar voor zwart wortelrot en vatbaar voor verwelkingsziekte. Gevoelig voor virus. Vruchten zeer vatbaar voor vruchtrot.

Opmerkingen: Geschikt voor zomerplanting en teelt op rijen of pollen, niet op bedden; bij voorkeur eenjarig. Bespuiting tegen vruchtrot is noodzakelijk.

Afgevoerd:

Auchincruive Climax: volkomen gedegeneerd door voorjaarsbont.

Madame Lefebvre: de kwaliteit der vruchten is slecht.

Georg Soltwedel: zeer gevoelig voor virus; er is een beter ras.

RASSEN VOOR DE TEELT ONDER GLAS

A - Deutsch Evern.

Voldoet nog steeds goed onder glas. Zie verder blz. 20.

B - Macherauchs Frühernte.

Kan onder glas *hoge opbrengsten* geven. Vormt een zwaar *bladgewas*. Beproeverswaardig, mits men over gezonde planten beschikt. Soms, speciaal op zandgrond, zijn de vruchten te zacht. Zie verder blz. 21.

N - Glasa. K.: Vereniging tot Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard (V.V.T.B.), Zaltbommel. Gewonnen uit een kruising van Howard 17 met Deutsch Evern. Kw.r.: 1958. Geintr.: 1957; onder licentie in de handel.

Dit ras is interessant voor de teelt onder glas daar het nog iets *vroeger* rijp is dan Deutsch Evern.

Groei: tamelijk krachtig; open groeiwijze. Veel uitloperplanten.

Bloei: vroeg; bloemen groot aan korte bloeiwijzen. Tweeslachtig; veel goed stuifmeel.

Vruchtbaarheid: middelmatig tot vrij groot.

Vrucht:

Rijptijd: zeer vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot, kegelvormig, glanzend helderrood. Weinig kwetsbaar.

Kwaliteit: matig stevig; vruchtvlees rood-oranje met wit, weinig sappig; smaak matig.

Gebruik: verse consumptie.

N - Oranda (I.V.T. 668). K.: I.V.T., Wageningen, 1949. Kw.r.: 1959. Gewonnen uit een kruising van Deutsch Evern met Temple. Geintr.: 1957, onder licentie in de handel.

Een produktief, *vroeg* ras met vruchten van *goede kwaliteit*. Geeft onder glas een zwaar *bladgewas*, waardoor bladdunning gewenst kan zijn.

AARDBEI/ABRIKOOS

Groei: Fors; gesloten groeiwijze, veel uitloperplanten.

Bloei: vroeg. Bloemen aan vrij korte bloeiwijzen, onder het blad. Tweeslachtig, met voldoende goed stuifmeel.

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: tamelijk groot; vrij gelijkmatig, kegelvormig; helder oranje-rood; weinig kwetsbaar; goed houdbaar.

Kwaliteit: stevig, vruchtvlees oranje, vrij sappig. Goed van smaak.

Gebruik: verse consumptie.

Afgevoerd:

Laxton van Glanerbrug: de vruchten zijn ongelijkmatig van grootte en worden spoedig klein.

Madame Lefebvre: de kwaliteit der vruchten is slecht.

Regina: voldoet onder glas minder goed dan andere rassen (behalve in Groningen).

ABRIKOOS

Abrikozen worden in Nederland nog vrijwel uitsluitend door liefhebbers geteeld. De teelt is zeer riskant door de vroege bloei. Overigens is het een gemakkelijk te telen gewas, dat hoge opbrengsten kan geven, die tegen hoge prijzen geveild kunnen worden. Het telen voor eigen gebruik is zeker aan te bevelen; handelsteelt is beproevenswaardig in streken met weinig nachtvorst in de tijd vanaf twee weken voor de bloei van de kersen. Door het I.V.T. wordt gezocht naar rassen, die goed nachtvorst kunnen verdragen, of die later bloeien. In normale winters komt geen vorstschade voor; de strenge vorst van voorjaar 1956 heeft bij sommige nieuwe, nog in onderzoek zijnde rassen geen schade aangericht; bij de meeste andere rassen is een groot deel van het vruchthout bevroren evenals de toppen van de voorjarige scheuten.

Hongaarse. Een goed ras, dat echter niet altijd voldoende vruchtbaar is. Heeft een sterke groei, is meestal goed winterhard. Is waarschijnlijk zelffertil. De vrucht rijpt in augustus, is groot, heeft matig vast vlees en een matige smaak. De kern is zoet en smaakt hazelnoot-amandelachtig.

Tros Oranje. Het meest verbreide ras in ons land. Een goed ras, waarvan de vruchten meer geschikt zijn voor keuken en fabriek dan voor tafelgebruik. Heeft een sterke groei; is goed winterhard. Zelffertil. De vruchtbaarheid is uitstekend. De vrucht rijpt begin augustus, iets voor de Hongaarse, is klein, heeft vast vlees en smaakt goed. De kern is zoet en smaakt amandelachtig.

Bredase. Een tamelijk goed, zeer oud, Nederlands ras, dat zijn weg heeft gevonden naar allerlei landen. Heeft een matige groei en is goed winterhard. Zelffertil. De vruchtbaarheid is goed. De vrucht rijpt in augustus, is vrij klein, heeft vast vlees en een goede smaak. De kern is zoet en smaakt hazelnootachtig.

ONDERSTAMMEN

Vanouds was de **Enkele Boerenwitte** de voor de abrikoos gebruikte onderstam in Nederland. Er komt in deze onderstam echter nogal eens virusziekte voor.

Er zijn vele andere onderstammen, die voor beproeving als onderstam voor abrikoos in aanmerking komen; een onderzoek hieromtrent is gaande. **St. Julien A** en **Brompton** schijnen goede onderstammen voor abrikoos te zijn.

AMANDEL

Tot de minder bekende soorten behoort behalve de abrikoos, die eens van enig belang is geweest en dit weer zou kunnen worden, ook de amandel, die men meer in de winkels dan in de boomgaarden zal blijven aantreffen.

De vruchtamandel bloeit zeer vroeg en is daardoor onzeker in oogst. Ook is het hout geneigd tot insterven. Er bestaat een ras met zachte steen (à coque tendre), dat in Frankrijk de reputatie heeft zich het best te voegen naar het klimaat van het noorden en daarnaast een harde (à coque dure), welk ras hier wel eens aangetroffen is. Men heeft een hamer nodig om de pit uit de steen te halen.

De voorlopige indruk is dat perzikzaailingen en **St. Julien A** in Nederland gebruikt kunnen worden als onderstam voor de amandel. De dubbelbloesemamandel is een sierlijke trekheester.

APPEL

(Zie voor zoete appels blz. 80)

Het verdient aanbeveling bij het opstellen van een plantplan ook rekening te houden met de eisen, die een rationele ziektebestrijding stelt. In het algemeen zal men goed doen rassen, die gelijke eisen aan de ziektebestrijding stellen in verband met hun vatbaarheid voor bepaalde ziekten of plagen, of in verband met specifieke gevoeligheid voor bepaalde bestrijdingsmiddelen, bij elkaar te planten.

Enkele richtlijnen hiervoor zijn:

Plant schurftgevoelige rassen bij elkaar om hierop zonodig één of meer extra bespuitingen gedurende het seizoen te kunnen uitvoeren.

Plant in het bijzonder ook voor bewaarschurft gevoelige rassen bij elkaar om hierop extra bespuitingen aan het eind van het seizoen te kunnen uitvoeren.

Plant meeldauwgevoelige rassen bij elkaar om de gelegenheid te hebben hierop zonodig extra bespuitingen — op andere tijdstippen dan voor schurft noodzakelijk — te kunnen uitvoeren en om niet gedwongen te zijn de specifiek tegen meeldauw werkzame middelen zwavel en Karathane op het gehele bedrijf toe te passen.

Plant vroege en late rassen gescheiden om de gelegenheid te hebben op de late rassen langer door te gaan met de ziektebestrijding zonder in conflict te komen met de veiligheidstermijn, die voor het gebruik van bepaalde bestrijdingsmiddelen gelden of met niet wenselijke residu's op het oogstbare produkt.

Plant rassen met specifieke gevoeligheden voor bepaalde veel gebruikte bestrijdingsmiddelen bij elkaar om de gelegenheid te hebben

PLUK- EN BEWAARTIJDENGRAFIEK

A - Hoofdrassen

- Yellow transparent (blz. 31)
- Stark Earliest (blz. 31)
- James Grieve (blz. 33)
- Cox's Orange Pippin (blz. 34)
- Schone van Boskoop (blz. 35)
- Jonathan (blz. 35)
- Golden Delicious (blz. 36)

B - Aanvullende rassen

- Ellison's Orange (blz. 37)
- Glorie van Holland (blz. 37)
- Ingrid Marie (blz. 38)
- Laxton's Superb (blz. 38)
- Lombartsalville (blz. 39)
- Winston (blz. 40)

N - Beproeverswaardige rassen

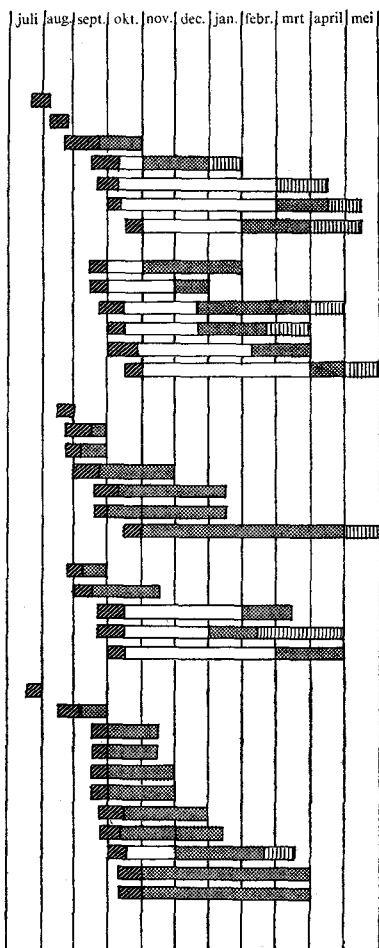
- Mantet (blz. 40)
- Tydemans's E. Worcester (blz. 41)
- Benoni (blz. 41)
- Wealthy (rode mutatie) (blz. 42)
- Lobo (blz. 42)
- Lord Lambourne (blz. 43)
- Melrose (blz. 43)

O - Van zeer beperkte betekenis

- Manks Codlin (blz. 44)
- Laxton's Fortune (blz. 44)
- Present van Engeland (blz. 44)
- Bramley's Seedling (blz. 45)
- Gronsvelder Klumpke (blz. 45)

Meer ervaring gewenst over

- Close (blz. 46)
- Oriole (blz. 46)
- Elton Beauty (blz. 46)
- Merton Worcester (blz. 46)
- Taunton Cross (blz. 47)
- Lucullus (blz. 47)
- Jan Steen (blz. 47)
- English Winter Goldp. (blz. 47)
- Cortland (blz. 47)
- Prinses Irene (blz. 48)
- Schweizer Orangenapfel (blz. 48)

- pluktijd
- bewaarperiode in bewaarplaats
- verlenging van de bewaarperiode bij bewaring in koelhuis
- idem bij bewaring in gascel

het betreffende middel bij dit ras te vervangen door een ander. Dit geldt bijv. voor alle zoete appels wegens hun gevoeligheid voor zwavelbevattende middelen, voor Cox's Orange Pippin wegens gevoeligheid voor organische kwikverbindingen tijdens en na de bloei (om deze reden Cox's Orange Pippin laten aansluiten bij de perenhoek) en voor Winston in verband met de gevoeligheid van dit ras voor captan en verwante bestrijdingsmiddelen (mesulfan, SM 55). Zo zijn er nog enkele voorbeelden te geven. Men zie hiervoor de rasbeschrijvingen.

Recapitulerend: plant in verband met de ziektebestrijding en rekening houdend met eisen van bestuiving, e.d. zo mogelijk rijen van één ras, hetgeen ook om andere redenen aanbevelenswaardig kan zijn (rationele pluk, e.d.) en rangschik de rijen zo, dat de ziektebestrijding op de meest logische, meest efficiënte en goedkoopste wijze uitgevoerd kan worden.

A - Yellow transparent (Transparente Jaune). Komt uit de Baltische staten aan de Oostzee (vermoedelijk uit Lijfland).

Het is nog steeds het *vroegste ras van redelijke kwaliteit* mits niet te vroeg geplukt. In de noordelijke provincies zal het ras waarschijnlijk door latere appels, b.v. Stark Earliest uit het zuiden worden verdrongen.

Groei: groeit tamelijk zwak en vormt een steile kroon, is dicht bebladerd.

Bloei: vroeg, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: regelmatig en vroeg vruchtbaar doch geeft slechts een matige opbrengst.

Vrucht:

Pluktijd: eind juli-begin augustus, rijpt snel na.

Uiterlijk: middelmatig groot, iets onregelmatig van vorm, bleekgroen tot groengeel van kleur, tere schil.

Kwaliteit: vrij zuur, hand- en moesappel.

Ziekten en beschadigingen: veel last van kanker, voortijdige val en bloedluis. Wordt soms snel aangetast door neusrot.

A - Stark Earliest. Ouders onbekend. Gevonden door Douglas Bonner te Orofino, Idaho, Ver. Staten van Amerika, 1938. In de handel gebracht in 1944 door Stark Brothers te Louisiana, Ver. Staten van Amerika.

Naar dit nieuwe ras is zeer veel vraag, mede door zijn *vroegheid*, *goede smaak* en *zeer goed uiterlijk*.

Groei: matig, vormt tamelijk steil opgaande boom, is dicht bebladerd, geschikt voor struikvorm en spil op zwakke onderstammen. Blijft op sterke onderstammen te klein. Open snoei is gewenst.

Bloei: tamelijk vroeg, gelijk met Yellow transparent, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: vroeg en behoorlijk vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: vroeg, ruim een week na de Yellow transparent. Verhandelbaar tot iets voor de James Grieve.

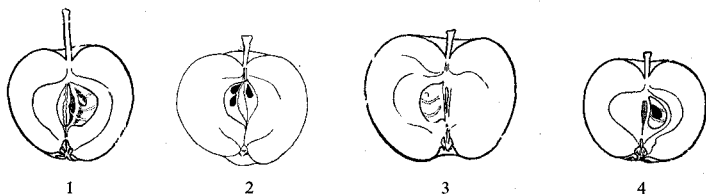
Uiterlijk: middelmatig groot, platrond, iets onregelmatig van vorm. Kleur rood op gele ondergrond.

Kwaliteit: vlees tamelijk vast, sappig, zeer goed aroma, lichtzuur, veel minder zuur dan Yellow transparent.

APPEL

BESTUIVINGSTABEL

Rassen	Goede bestuivers									
1 Yellow transparent	2	3	4							
2 Stark Earliest	1	3	4	12						
3 James Grieve	1	2	4	6	8	12				
4 Cox's Orange Pippin	3	2	6	7	9	12	21			
5 Schone van Boskoop	1	2	4	9	11	13				
6 Jonathan	3	4	7	9	10	11				
7 Golden Delicious	4	6	10	11	13	21				
8 Ellison's Orange	3	4	6	12						
9 Glorie van Holland	3	4	6	11						
10 Ingrid Marie	3	4	6	7	12	13				
11 Laxton's Superb	4	6	7	8						
12 Lombartscalville	4	6	7	9						
13 Winston	4	6	7	11						
14 Mantet	3	4								
15 Tydeman's Early Worcester	3	4	6							
16 Benoni	1	2	3	4						
17 Wealthy (rode mutatie)	1	4	6							
18 Lobo	3	4	6	7	12					
19 Lord Lambourne	3	4	10	12						
20 Melrose	3	4	6	12						
21 Manks Codlin	1	2	3							
22 Laxton's Fortune	2	3	6							
23 Present van Engeland	4	6	7	9						
24 Bramley's Seedling	3	4	6							
25 Gronsvelde Klumpke	7	10	11							
26 Close	1	2	3	19						
27 Oriole	3	4								
28 Elton Beauty	1	2	3							
29 Merton Worcester	2	3	6							
30 Taunton Cross	3	4	6	7	10	12				
31 Lucullus	2	3	6							
32 Jan Steen	3	6	7							
33 English Winter Goldpearmain	3	4	6	7						
34 Cortland	4	6								
35 Prinses Irene	3	9								
36 Schweizer Orangenapfel	6	7	12							
37 Zoete Kroon	2	3	6							
38 Dijkmanszoet	3	4	7	10						
39 Zoete Erngaard	3	6	9	10						
40 Laxton's Early Crimson	1	2	3							
41 Robijn	2	7								
42 Zoete Oranje	2	3								
43 Jonwin	1	2	3							

1 = Yellow transparent 2 = Stark Earliest 3 = James Grieve 4 = Cox's Oranje Pippin

Bewaarbaarheid: de vrucht wordt niet snel melig en is ongeveer een maand verhandelbaar.

Opmerkingen: doorplukken is gewenst, daar dit ras tamelijk laat kleurt. Van Stark Earliest komt een gestreepte vorm voor, zodat het noodzakelijk is het enthout te selecteren. Er is reeds materiaal in de handel van geselecteerde bomen die tot op heden geen gestreepte vruchten gaven. We kunnen echter niet garanderen dat in dit geselecteerde materiaal in de toekomst geen gestreepte vormen zullen voorkomen, hoewel het vanzelfsprekend aan te bevelen is van dit geselecteerde hout uit te gaan.

A - James Grieve. K.: J. Grieve. In 1880 door het Schotse kwekershuis Dickson te Edinburgh in de handel gebracht.

Deze goede zomerappel wordt veel aangeplant, mede door zijn geschiktheid voor kleine boomvormen. Vraagt een zorgvuldige behandeling en moet voorzichtig worden geplukt; heeft een zeer tere schil, waardoor grote moeilijkheden optreden bij het vervoer.

Groei: groeit tamelijk zwak, vormt een matig grote kroon. Op MIX is de groei uitgesproken zwak. Voor kleine boomvormen zijn tamelijk zwakke onderstammen aan te bevelen.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht:

Pluktijd: eind augustus tot eind september.

Uiterlijk: matig groot en regelmatig van vorm, de kleur is geel met rode strepen en soms rode blos.

Kwaliteit: vlees is gelig wit, zeer sappig en zacht met goed aroma.

Bewaarbaarheid: eventueel direct in koelhuis bij 4° tot november te bewaren.

Ziekten en beschadigingen: het ras is nachtvorstgevoelig, hetgeen vooral in het oosten van ons land een nadeel van dit ras is. Het ras heeft last van junival en late val. Op droogtegevoelige gronden last van bladval. Is gevoelig voor fenson (PCPBS), vooral wanneer dit middel gespoten wordt in combinatie met fosforesters. Bespuiten tegen late val gewenst.

Erich Neumann's Roter James Grieve: K.: Erich Neumann, Zieverich, Duitsland. Kw.r. aangevraagd.

Deze knopmutant van de James Grieve is geheel of bijna geheel roodgekleurd. Heeft verder dezelfde eigenschappen als de James Grieve.

APPEL

Ook in Nederland is een drietal goede rode mutaties gevonden, nl.: *Poelmans Rode James Grieve*. K.: A. A. M. Poelmans, Dreumel. *Wijker James Grieve*. K.: A. C. v. d. Heiligenberg, Wijk bij Duurstede. *Rode James Grieve Lired*: K.: Gebr. van Liere, Maalstede.

Op het selectiebedrijf van het I.V.T. „de Santacker” te Elst (O.B.) worden deze rode mutanten vergeleken. Men krijgt de indruk dat Erich Neumann's Roter James Grieve en Poelmans Rode James Grieve een week tot tien dagen later rijp zijn dan James Grieve. De gezamenlijke kwekers zullen waarschijnlijk alleen de beste mutant in de handel brengen.

A - Cox's Orange Pippin. K.: Cox te Colnbrook, Bucks, Engeland, in 1850 door Ch. Turner te Slough in de handel gebracht.

Eén van de meest aangeplante rassen. De produktie is matig. Het ras stelt *hoge eisen* aan grond en teler. De smaak der vruchten wordt *zeer gewaardeerd*.

Groei: groeit matig sterk, vormt een vrij brede open kroon, tamelijk ijl bebladerd. In verband met de grootte van de vrucht moet het gebruik van zeer sterke onderstammen worden aangeraden.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: geeft een matige kg-opbrengst.

Vrucht: Pluktijd: half september tot begin oktober.

Uiterlijk: vrucht is tamelijk klein, enigszins platronde van vorm, bleek-groen van kleur, later geel met fraaie oranjerode blos en strepen.

Kwaliteit: vlees tamelijk vast, zeer sappig, aangenaam zuur en zeer aromatisch, zeer goede handappel.

Bewaarbaarheid: gevoelig voor lage temperatuurbederf; in verband hiermede niet voor half september plukken. Te bewaren in koelhuis; in bewaarplaats te snelle narijping, blijft in gascel te groen. In het begin van de bewaarperiode de temperatuur handhaven op 5 à 6° C, later op 3½ à 4° C. Hierdoor worden tevens een betere kleur, een betere kwaliteit en betere bewaaruitkomsten verkregen.

Ziekten en beschadigingen: onder bepaalde omstandigheden, vooral bij vroege pluk veel stip, rotstip, steelrot en gebarsten vruchten. Zeer gevoelig voor koper, voor kwik vóór de bloei indien er reeds veel blad aanwezig is, voor kwik tijdens en na de bloei en, vooral in de gevoelige periode van de bomen kort na de bloei (mei-juni) voor Californische pap en andere zwavelbevattende middelen en dinitrhorodaanbenzenen. Laat bij warmte en droogte, vooral op droogte-gevoelige gronden, vaak zijn blad vallen, zeer vatbaar voor stambasisrot. Plaatselijk komen bomen voor met zeer kleine en slecht gekleurde vruchten waarvan de oorzaak nog niet in alle gevallen bekend is.

De laatste jaren zijn een aantal kleurmutanten ontstaan. Voorlopig worden alleen de drie meest bekende genoemd.

Crimson Cox: de vruchten zijn roder dan van de Cox's Orange Pippin, vaak te paars, terwijl ze meestal meer roest om de kelk hebben. De smaak is als van de Cox's Orange Pippin. Lijkt iets vruchtbaarder te zijn. Over het algemeen maakt deze mutatie nog weinig opgang.

Cherry Cox: geeft donkerpaarsrode vruchten, welke vaak iets hoger zijn dan van Cox's Orange Pippin. Over het algemeen wordt deze kleur niet zo erg gewaardeerd. Iets langer houdbaar.

Superior Red Cox: minder paars dan *Cherry Cox*, minder gestreept dan *Crimson Cox*, heeft verder dezelfde eigenschappen.

A - Schone van Boskoop (Goudreinette). Herkomst onbekend.

Door de sterke groei minder geschikt voor het huidige spillensysteem. De vruchtbaarheid begint laat, maar is dan zeer goed.

Groei: groeit zeer sterk en vormt een zeer grote, brede boom met stevig hout. Geschikt voor hoogstam en struik, op matig sterke tot sterke onderstammen. Ook M IX wordt de laatste tijd gebruikt en voldoet goed. Af te raden op M IV. De boom waait dan vaak scheef of breekt op de veredelingsplaats af.

Bloei: vroeg, stuifmeel slecht, triploïd. Kruisbestuiving vraagt extra de aandacht.

Vruchtbaarheid: laat intredend, maar dan zeer produktief en regelmatig.

Vrucht:

Pluktijd: eind september tot half oktober.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, groen tot groengeel van kleur met roest, soms ruw, vaak een bos.

Kwaliteit: vlees stevig en fris zuur, zeer goede hand- en moesappel; bijzonder geschikt voor verwerking tot zoete most en gedroogd produkt.

Bewaarbaarheid: het op kleur sorteren tijdens de oogst vraagt extra de aandacht. De groene vruchten kunnen i.v.m. de kleur het beste in de bewaarplaats tot maart, de gekleurde in de koelcel tot half april bewaard worden. In de koelcel gaat de smaak echter vaak achteruit. In bepaalde jaren zijn de groene vruchten gevoelig voor steelrot, terwijl de gekleurde vruchten bij te lange bewaring soms scald en bruinverkleuring rond het klokhuis vertonen.

Ziekten en beschadigingen: plaatselijk komt ruwschilligheidsvirus voor, vrij gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor kanker; vrij veel last van bloedluis. Gevoelig voor koper en voor parathion in de gevoelige periode van de bomen kort na de bloei (mei-juni).

Opmerking: de Schone van Boskoop voelt zich speciaal thuis op de zwaardere rivierklei van 40—60 % afslibbaar en zelfs op nog zwaardere gronden. Van deze gronden komen de best bewaarbare appels van uitstekende kwaliteit.

Rode Mutaties.

Van de zeer rode mutaties zijn de typen van Bieling en van Verheul van belang.

A - Jonathan. K.: Ph. Rick te Woodstock, New York, Ver. Staten van Amerika.

Een gemakkelijk te telen, zeer vruchtbaar ras.

Groei: groeit matig sterk en vormt een middelmatige boom met veel slaphangend hout, vormt gemakkelijk een harttak, welke behouden moet worden in verband met de hangende groeiwijze.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: zeer vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober, dan minder bewaarmoeilijkheden. Doorplukken is gewenst.

APPEL

Uiterlijk: tamelijk klein, regelmatig gevormd, de kleur is geel met fraaie, effen rode blos.

Kwaliteit: vlees tamelijk vast, lichtzuur, goede hand- en moesappel. **Bewaarbaarheid:** tot maart in bewaarplaats, in koelhuis tot half april, in gas (6 % CO₂ + 14 % O₂) tot half mei. De bewaar moeilijkheden kunnen thans door het kiezen van de geeigende temperatuur gedeels voorkomen worden. De napluk i.v.m. kleur niet in de koelcel, doch in de bewaarplaats zetten. De grote vruchten zijn zeer gevoelig voor Jonathanbederf; indien de rijpge oogste vruchten (welke geheel rood gekleurd zijn) in bewaarplaats of koelcel bewaard worden, zijn ze zeer vatbaar voor Jonathanspot; in de gascel heeft men hiervan geen last.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor koper en voor mengsels van chloorfenon (PCPCBS) met vloeibare fosforesters of van dit middel met poedervormige fosforesters en een fungicide. Zeer vatbaar voor meeldauw.

Rode mutaties:

Kappai Red Jonathan. De vruchten kleuren geheel helderrood, ook binnen in de boom. Het ras blijkt echter virusziek (mozaïekvirus) te zijn, zodat er geen materiaal meer van wordt verstrekt. Er zijn echter weer verschillende nieuwe, rode mutaties in onderzoek, o.a. Prinkel's Red.

Prinkel's Red. Gevonden op het bedrijf van de Heer H. G. van Steenis te Wadenhoijen. De vruchten kleuren bijna geheel helderrood op gele ondergrond, ook binnen in de boom. Heeft verder dezelfde eigenschappen als Jonathan.

A - Golden Delicious, K.: A. H. Mullins, West Virginia, Ver. Staten van Amerika. Door Stark Brothers, Louisiana, in 1916 in de handel gebracht.

De grote vruchtbaarheid, de kwaliteit en duurzaamheid van de vrucht, maken dit ras tot één van de meest aangeplante in ons land.

Groei: op jonge leeftijd sterk, later matig sterk, vormt een tamelijk grote regelmatige boom. In verband met de kleur verdient het geen aanbeveling gebruik te maken van het type MXVI. Geschikt voor spil.

Bloei: middentijds, tot tamelijk laat, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: zeer vroeg intredend, regelmatig en zeer goed.

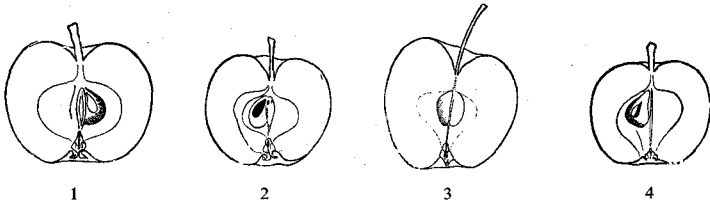
Vrucht:

Pluktijd: van half tot eind oktober. Doorplukken is aan te bevelen. De tweede pluk is beter in bewaarplaats te bewaren tot februari. In het koelhuis en de gascel kleuren ze niet bij.

Uiterlijk: middelmatig groot, regelmatig van vorm, heeft een zeer lange steel. De kleur is groengeel, later geel.

Kwaliteit: vlees tamelijk vast en zachtzuur op het laatst bijna zoet. Is een goede handappel doch verliest bij bewaring in de gewone bewaarplaats z'n smaak.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats en koelcel zeer vatbaar voor gloeosporiumrot, bij gasbewaring heeft het ras hiervan minder last. In koelhuis tot april, bij gasbewaring (9 % CO₂ + 11 % O₂) tot half mei. Doorplukken of sorteren op kleur; groene vruchten opslaan in fruitbewaarplaats. Vooral als de vruchten in de gascel worden bewaard is doorplukken zeer gewenst daar de vruchten in de gascel niet of nau-

1 = Schone van Boskoop 2 = Jonathan 3 = Golden Delicious 4 = Ellison's Orange

welijks nakleuren. Gevoelig voor rimpelen, daarom extra letten op de relatieve vochtigheidsgraad in bewaarplaats en koelcel.

Ziekten en beschadigingen: rubberhoutvirus komt zeer veel voor; het ras is zeer vatbaar voor schurft. Op droogtegevoelige gronden last van bladval. Gevoelig voor parathion in de gevoelige periode van de bomen kort na de bloei (mei-juni) en voor mengsels van chloorfensoon (PCPCBS) met vloeibare fosforesters of van dit middel met poedervormige fosforesters en een fungicide.

B - Ellison's Orange. K.: C. C. Ellison te Bracebridge en Wipf te Hartshorne Hall, Engeland. Een kruising van Cox's Orange Pippin met Witte Winter Calville. In 1911 in de handel gebracht door Pennell and Sons.

Dit ras *voldoet plaatselijk zeer goed*. Een voorwaarde is echter dat de bomen op goed ontwaterde gronden, zoals b.v. in de N.O.-Polder, worden geplant; *anders te veel kanker*. Aanvulling voor Cox door verlenging van het seizoen. Heeft minder last van nachtvorst dan vele andere rassen.

Groei: groeit middelmatig sterk en vormt een tamelijk grote steile boom.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg, tamelijk onregelmatig maar behoorlijk.

Vrucht:

Pluktijd: omstreeks half september.

Uiterlijk: is middelmatig groot, is hoger van vorm dan Cox's Orange Pippin; de kleur is geel met rode strepen, vaak een blos. De vette schil is een bezwaar.

Kwaliteit: vlees aangenaam zuur, aromatisch, goede handappel voor september tot februari.

Bewaarbaarheid: van half september tot november, rijpt in bewaarplaats snel na, in koelhuis tot februari; last van glazigheid, softscald en stip.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor kanker. Last van bladval op droogtegevoelige gronden.

B - Glorie van Holland. K.: Hazelbag te Rockanje omstreeks 1890.

De *vroege, regelmatige en zeer goede vruchtbaarheid* doen dit ras handhaven, maar de vatbaarheid voor kanker en sterk verminderde groei op oudere leeftijd hebben dit ras in het B-sortiment gebracht. Het ras is goedkoop te telen.

APPEL

Groei: groeit vrij sterk, vormt een tamelijk grote boom, is dicht bebladerd. Groei door grote vruchtbaarheid op oudere leeftijd vaak onvoldoende.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg intredend, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Pluktijd: omstreeks half september, eetrijp vanaf oktober.

Uiterlijk: is middelmatig groot, regelmatig, fraai geel met rode blos en strepen.

Kwaliteit: lichtzuur, goede hand- en fabrieksappel.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot eind november, in koelhuis tot januari. Grove vruchten en vruchten van jonge bomen hebben veel last van stip; deze vruchten dan ook niet gebruiken voor bewaring. Na januari kunnen veelal bruine vlekjes (scald) ontstaan op die plaatsen, waar de vruchten tegen elkaar aanliggen; regelmatige controle is hierdoor noodzakelijk. De vruchten verliezen tijdens de bewaarperiode veel van hun aroma.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor magnesiumgebrek, plaatse-lijk komt ruwschilligheidsvirus voor. Vatbaar voor kanker.

B - Ingrid Marie. Waarschijnlijk een zaailing van de Cox's Orange Pippin. Omstreeks 1910 gevonden in de hogeschooltuin te Flemlöse, Denemarken. Genoemd naar de dochter van de leraar K. Madsen. In 1936 door C. Matthiesen in de handel gebracht.

Wordt ontraden op M IX met het oog op *scheurtjes* bij de kelk, en omdat de *kleur vaak te donker wordt*. Zeer geschikt voor omenten van bomen op sterke en zeer sterke onderstammen.

Groei: tamelijk sterk, vooral in de jeugd; vormt een brede, dichte kroon.

Bloei: middentijds; het stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: vroeg en goed vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober.

Uiterlijk: is middelmatig groot, zeer regelmatig van vorm en donker-rood van kleur.

Kwaliteit: het vlees is groenig geelwit, zachtzuur, sappig, met een vrij goed aroma.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot half december, in koelhuis tot maart en bij gasbewaring tot april. Bij lange bewaring wordt de smaak flauw. Gevoelig voor rimpelen.

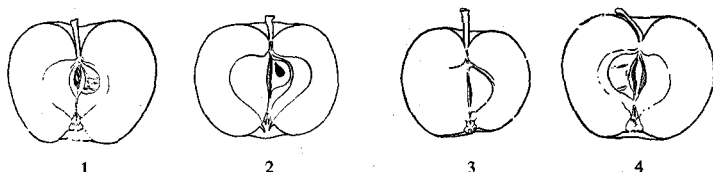
Ziekten en beschadigingen: plaatselijk komen bomen voor met zeer kleine en slecht gekleurde vruchten, oorzaak onbekend.

B - Laxton's Superb. K.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland. Ontstaan uit een kruising van Wijker Pippin met Cox's Orange Pippin.

Ondanks de beurtjaren wordt dit ras nog steeds aangeplant. Dit ras heeft minder last van nachtvorst dan vele andere rassen.

Groei: groeit matig sterk tot sterk, vormt een tamelijk grote boom met slappe, neerhangende takken, sterk snoeien om takbreuk te voorkomen.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

1 = Glorie van Holland 2 = Ingrid Marie 3 = Laxton's Superb 4 = Lombartscalville

Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg intredend en goed, maar heeft uitgesproken beurtjaren, welke moeilijk zijn te voorkomen. Moet in draaggaren sterk gedund worden.

Vrucht:

Pluktijd: niet plukken voor eind september.

Uiterlijk: is middelmatig groot, regelmatig van vorm, groen met bruinrode blos. Na bewaring valt de kleur vaak tegen.

Kwaliteit: kort na de pluk heeft dit ras een Cox's smaak; later is de smaak iets flauwer en minder aromatisch.

Bewaarbaarheid: gevoelig voor rimpelen, vooral bij te vroege pluk, daardoor minder geschikt voor bewaarplaats. Voldoet goed in gascel met 8 % CO₂ + 12 % O₂. Vooral de grove vruchten zijn gevoelig voor stip en rotstip. In verband met het voorkomen van nestrot is het noodzakelijk regelmatig te controleren.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor kaligebrek, op droogtegevoelige gronden last van bladval.

B - Lombartscalville. Door de familie Lombarts te Zundert onder de naam Lombartscalville in 1911 in de handel gebracht.

Ondanks het wat grillige karakter wordt deze appel door zijn *houdbaarheid* en *goede smaak* steeds meer aangeplant. Een bezwaar is dat de schil vettig is en daardoor vaak stoffig wordt. Draagt vaak in trosen, moet gedund worden.

Groei: middelmatig sterk, vormt een regelmatige flinke boom, is dicht bebladerd. M IX is vaak te zwak voor dit ras. Op zeer sterke onderstammen treedt de vruchtbaarheid laat in.

Bloei: middentijds tot tamelijk laat, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: op de meeste plaatsen zeer goede, elders minder goede resultaten.

Vrucht:

Pluktijd: begin tot eind oktober. Eerst op kleur laten komen in de bewaarplaats. Bewaren in stofvrije ruimte.

Uiterlijk: matig groot, meer breed dan hoog. De kleur is geelgroen, later geel, schil vettig.

Kwaliteit: smaak is uitstekend, zachtzuur, het vlees is tamelijk zacht, roomwit van kleur, goede handappel. Moet voorzichtig behandeld worden.

Bewaarbaarheid: tot begin februari in bewaarplaats, in koelcel tot eind maart. Is door haar kleur meer geschikt voor de bewaarplaats dan voor de koelcel. In de koelcel gevoelig voor scald. Goede resultaten worden verkregen door ze eerst 4 tot 6 weken onder een afdak te plaatsen en pas daarna over te brengen naar het koelhuis.

APPEL

Ziekten en beschadigingen: grote vruchten hebben vaak last van glazigheid. Gevoelig voor dinitrorhodaanbenzeen en voor PCPBS, vooral in combinatie met fosforesters.

B - Winston. K.: William Pope te Wokingham, Engeland. Kruising van Cox's Orange Pippin met Worcester Pearmain.

Door de *goede bewaareigenschappen* en geschiktheid voor kleine boomvormen op MIX op zeer goede gronden wordt dit ras nog aangeplant. Heeft in Zeeland veel last van meeldauw.

Groei: groeit tamelijk sterk, vormt een tamelijk steil opgaande kroon, is tamelijk dicht bebladerd, uitbuigen gewenst. Geschikt voor struikvorm op zwakke onderstammen. Sterke onderstammen zijn ongeschikt, de vruchten blijven dan te klein.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: vroeg intredend, regelmatig en behoorlijk.

Vrucht:

Pluktijd: niet plukken voor half oktober.

Uiterlijk: vrucht tamelijk klein, vrij regelmatig van vorm, donkergroen gekleurd, maar later geel met blos en strepen.

Kwaliteit: vlees vast, dikke schil, goed van smaak.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot april; in koelhuis tot mei. Bij gasbewaring (7 % CO₂ + 13 % O₂) tot juni; de kleur blijft dan vaak achter. Eetrijp vanaf januari; kleurt in de fruitbewaarplaats vlugger na dan in het koelhuis. In het voorjaar dient op het rimpelen gelet te worden.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor captan, SM 55 en mesulfan, en combinaties met deze middelen.

N - Mantet. K.: Dominion Experimental Station, Mordon, Manitoba, Canada, is een vrij bestoven zaailing van Tetofsky. Geselecteerd in 1928 en in 1929 in de handel gebracht.

Komt steeds meer in de belangstelling door zijn *goede kleur* en *kwaliteit*. Rijpt op een zeer gunstig tijdstip. Vraagt evenals James Grieve een zorgvuldige behandeling. Prima dessertappel.

Groei: de boom groeit middelmatig sterk, is dicht bebladerd en vormt een opgaande kroon.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: treedt vroeg in en lijkt goed.

Vrucht:

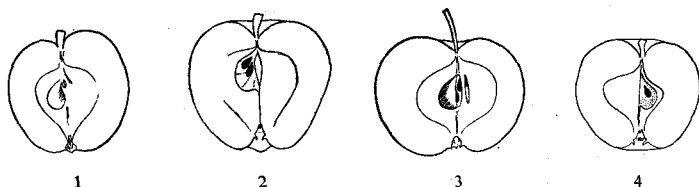
Pluktijd: omstreeks half augustus, ongeveer 14 dagen voor James Grieve.

Uiterlijk: het is een enigszins hoge appel, die bij de kelk geribd is, tamelijk groot en regelmatig van vorm. De kleur is oranje-rood op gele ondergrond.

Kwaliteit: het vlees is wit, zacht en aromatisch.

Bewaarbaarheid: is niet lang houdbaar, moet evenals de meeste vroege rassen direct verhandeld worden.

Ziekten en beschadigingen: het ras is tamelijk gevoelig voor schurft en matig voor meeldauw.

1 = Winston 2 = Mantet 3 = Tydeman's Early Worcester 4 = Benoni

N - Tydeman's Early Worcester. K.: H. M. Tydeman, East Malling Research Station, Kent, Engeland in 1929. Het is een kruising van Red McIntosh met Worcester Pearmain, droeg voor het eerst in 1936.

Heeft een zeer moeilijke boomvorm, maar door de *gunstige rijptijd*, *bijzonder mooie kleur* en *goede kwaliteit* wordt dit ras steeds meer aangeplant. Matig vruchtbaar.

Groei: de boom groeit middelmatig sterk en vormt lange, kale takken, die op de uiteinden vruchten dragen; het is moeilijk de boom goed bekleed te krijgen.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: treedt vroeg in en is tamelijk goed, geeft waarschijnlijk geen hoge kg-opbrengst.

Vrucht:

Pluktijd: einde augustus-begin september, ongeveer gelijk met James Grieve.

Uiterlijk: de vrucht is middelmatig groot en regelmatig van vorm, fraai helderrood op cremekleurige ondergrond.

Kwaliteit: het vlees is wit, zacht, sappig, lichtzuur en aromatisch, een prima dessertappel, die goed te vervoeren is.

Bewaarbaarheid: kan enige tijd bewaard worden zonder zijn smaak te verliezen.

Ziekten en beschadigingen: het ras is gevoelig voor kanker.

N - Benoni. Herkomst Massachusetts, Ver. Staten van Amerika, ± 1800.

Hoewel dit ras niet nieuw is, is het waard opnieuw te worden beproefd. De *prijzen zijn steeds hoog*, zodat dit ras ondanks zijn bezwaren toch financieel goede resultaten geeft. De uitgesproken beurtjaren en het vaak te klein blijven van de vruchten manen echter tot zeer grote voorzichtigheid.

Groei: groeit middelmatig sterk, steil opgaand, dicht bebladerd. Geschikt voor tamelijk zwakke en zwakke onderstammen.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: vroeg intredend, maar met uitgesproken beurtjaren, uitbuigen en dunnen van de vruchten gewenst.

Vrucht:

Pluktijd: eind augustus tot begin september.

Uiterlijk: tamelijk klein tot middelmatig, geel met gestreepte helderrode bloes, schil dik.

APPEL

Kwaliteit: vlees geel, zeer vast, sappig, aromatisch, uitstekende handappel.

Ziekten en beschadigingen: het ras heeft last van vroege val en veel last van bloedluis.

N - Wealthy, rode mutatie.

Van Wealthy is momenteel een rode mutatie in de handel de *Double Red Wealthy*. Deze knopmutatie is ontstaan in de Ver. Staten van Amerika, gevonden in 1933 te Sodus, New York door James G. Case en in 1940 door Stark Brothers in de handel gebracht. Licentiehouder in Nederland: N.V. Wed. P. de Jongh, Goes.

De boom, bloei en vruchtbaarheid zijn gelijk aan de Wealthy evenals de smaak en houdbaarheid. Het grote verschil komt tot uiting in de kleur; de rode knopmutatie *kleurt vroeger en intensiever* dan de Wealthy. Bij narijpen van de vruchten kleurt Double Red Wealthy bijna geheel rood. Heeft verder dezelfde eigenschappen als de Wealthy. Wil men nog Wealthy planten dan verdient de rode mutatie de voorkeur.

Groei: groeit tamelijk zwak tot middelmatig, vormt een pyramidale kroon die dicht bebladerd is.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: draagt vroeg, regelmatig en goed, dunnen gewenst in verband met de zwakke groei.

Vrucht:

Pluktijd: half september.

Uiterlijk: middelmatig groot.

Kwaliteit: vlees zeer zacht, zachtzuur, goede handappel.

Bewaarbaarheid: kan in het koelhuis tot half november bewaard worden, vruchten kleuren mooi na.

Ziekten en beschadigingen: gering schurftgevoelig, heeft last van voortijdige val. Op oudere leeftijd valt de groei vaak tegen.

N - Lobo. K.: Division of Horticulture, Central Exp. Farm te Ottawa, Ontario, Canada. Het is een vrij bestoven zaailing van McIntosh. Geselecteerd in 1906 en in 1930 in de handel gebracht.

De grote vruchtbaarheid, goede kleur en kwaliteit maken dit ras zeker beproevenswaardig. Wordt ontraden op koude, natte gronden met het oog op het optreden van kanker.

Groei: middelmatig sterk, maakt stevig hout en heeft een tamelijk steile groei, is zeer dicht bebladerd.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

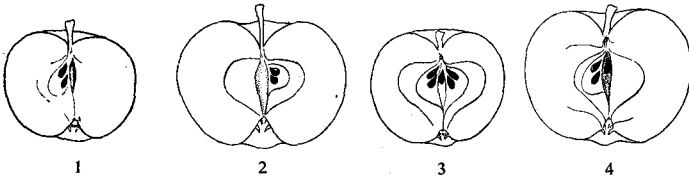
Pluktijd: einde september-begin oktober.

Uiterlijk: de vrucht is tamelijk groot en regelmatig van vorm, kleur bleekgeel met een donkerrode bloes en blauwe was, die naarmate de vrucht rijper wordt wegvalt.

Kwaliteit: vlees wit, zacht, sappig met een McIntosh aroma.

Bewaarbaarheid: in koelhuis bewaarbaar tot eind januari.

Ziekten en beschadigingen: het ras is zeer vatbaar voor schurft en matig vatbaar voor spint terwijl het gevoelig is voor kanker.

1 = Wealthy 2 = Lobo 3 = Lord Lambourne 4 = Melrose

N - Lord Lambourne. K.: Laxton Brothers te Bedford, Engeland. Ontstaan uit een kruising van James Grieve met Worcester Pearmain.

Het *fraaie uiterlijk* van de vrucht en de *goede smaak* maken dit ras zeker beproevenswaardig, *mits men uitgaat van virusvrij materiaal*. Er komt in dit ras nl. veel rubberhoutvirus voor. Men dient er tevens op te letten dat de onderstammen geen rubberhoutvirus bevatten.

Groei: tamelijk sterk, maakt een stevige kroon, is tamelijk dicht bebladerd. Boom vormt gemakkelijk.

Bloei: vroeg, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft van september.

Uiterlijk: middelmatig groot, groter dan Cox's, regelmatig van vorm, kleur geel met fraai rode blos, soms iets gestreept.

Kwaliteit: vlees geelwit, bros, sappig, zachtzuur met Cox's aroma, zeer goede handappel.

Bewaarbaarheid: in koelhuis bewaarbaar tot half januari.

Ziekten en beschadigingen: in dit ras komt veel rubberhoutvirus voor, tamelijk vatbaar voor schurft. Gevoelig voor fenson (PCPBS) in combinatie met fosforesters. Plaatselijk komen bomen voor met zeer kleine en slecht gekleurde vruchten, waarvan de oorzaak nog onbekend is.

Opmerking: onder bepaalde omstandigheden extra gevoelig voor stip.

N - Melrose. K.: Ohio Agriculture Exp. Station (S. Howlett), Wooster, Ver. Staten van Amerika. Geselecteerd in 1937. Het is een kruising van Jonathan met Delicious. In de handel gebracht in 1944.

De *zeer lange bewaarbaarheid*, goede kleur, kwaliteit en vruchtbaarheid maken dit ras zeker beproevenswaardig.

Groei: tamelijk sterk, groeit als jonge boom tamelijk steil, maakt stevig hout en is dichtbebladerd; groeit later breed uit.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: begint tamelijk vroeg en is later zeer goed.

Vrucht:

Pluktijd: half oktober.

Uiterlijk: de vrucht is tamelijk groot en regelmatig van vorm, heeft een donkerrode dekkleur op een groengele tot gele ondergrond.

Kwaliteit: het vruchtvlees is zacht, wit en sappig, minder zuur dan Jonathan. Zwak aromatisch.

APPEL

Bewaarbaarheid: in koelhuis bewaarbaar tot juni en heeft geen last van bewaarziekten, is ongevoelig voor scald en Jonathanspot.

Ziekten en beschadigingen: het is matig vatbaar voor schurft, meeldauw en heeft weinig last van spint.

O - Manks Codlin. K.: Kewley, Ballanard, Isle of Man, Engeland, 1815.

De *matige kwaliteit* van dit ras is de oorzaak, dat het vrijwel niet meer wordt aangeplant.

Groei: groeit zwak en vormt een kleine, dichtbebladerde boom. Blijft op zwakke onderstammen te klein.

Bloei: zeer vroeg, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: zeer vroeg, regelmatig en zeer goed, vruchtzetting vaak zeer groot, vruchtdunnen noodzakelijk.

Vrucht:

Pluktijd: plukrijp eind augustus-begin september.

Uiterlijk: tamelijk klein, bleekgeel, soms zwakke bos.

Kwaliteit: vlees vast, lichtzuur, matige handappel, behoorlijke moesappel, kwaliteit en houdbaarheid zijn afhankelijk van de pluktijd, wordt soms te vroeg geplukt. Doorplukken gewenst.

Ziekten en beschadigingen: veel last van bloedluis.

Opmerkingen: veel dunnen is noodzakelijk.

O - Laxton's Fortune. K.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland in 1904. Een kruising van Cox's Orange Pippin met Wealthy.

Dit ras heeft voor- en tegenstanders. De goede en vroege vruchtbaarheid, de geschiktheid voor kleine boomvormen staan tegenover de vaak onvoldoende kleur en het iets droge vruchtvlees.

Groei: groeit tamelijk sterk, vormt een matig grote boom, bebladering doet aan Wealthy denken.

Bloei: is middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: vroeg intredend, regelmatig en behoorlijk.

Vrucht:

Pluktijd: begin september, bewaarbaarheid tot half november, verliest spoedig zijn smaak.

Uiterlijk: is middelmatig groot, regelmatig van vorm, kleur is groengeel tot geel met rode bos en strepen.

Kwaliteit: vlees roomwit, tamelijk zacht, bijna zoet, vrij droog, aromatisch.

O - Present van Engeland. Herkomst onbekend.

Heeft plaatselijk b.v. in de IJsselstreek en de Beemster nog enige betekenis, maar wordt vooral wegens zijn boomvorm en matige kwaliteit niet meer aangeplant. Wordt soms nog wel gebruikt voor *omen*-ten van hoogstammen.

Groei: groeit tamelijk zwak. Door de lange kale takken lastig tot een boom, passende in het huidige plantsysteem, te vormen.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: draagt vroeg en zeer goed.

Vrucht:

Pluktijd: eind september tot half oktober.

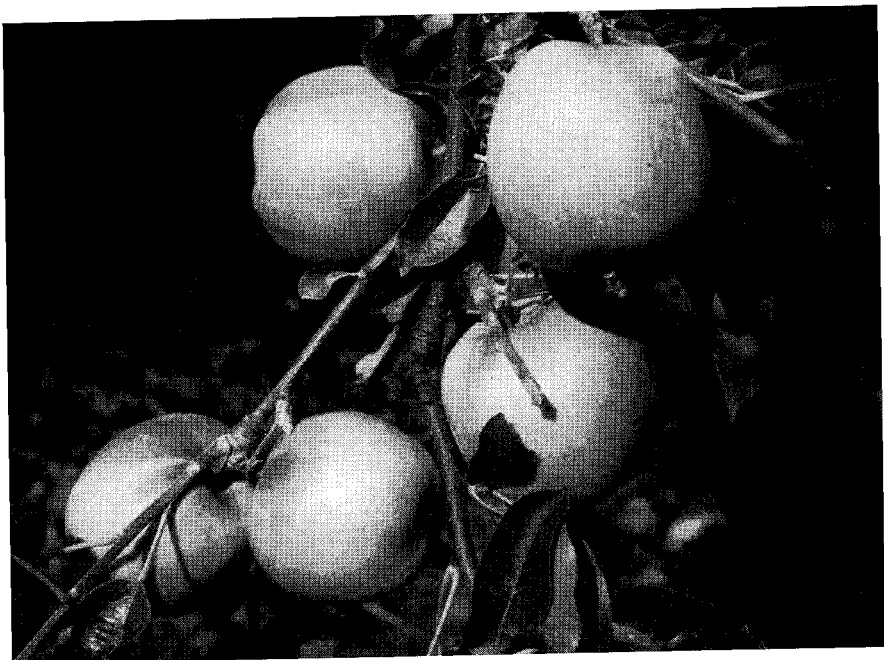
Uiterlijk: middelmatig grote, hoge, enigszins onregelmatige appel, bleekgroen, later lichtgeel van kleur.

Lobo

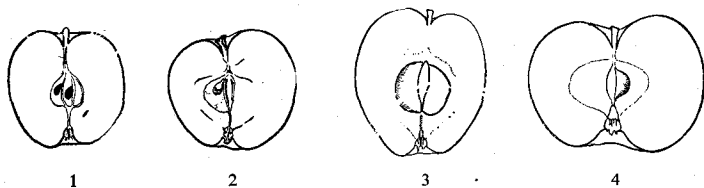
Melrose

Oriole

Elton Beauty

1 = Manks Codlin 2 = Laxton's Fortune 3 = Present van Engeland
4 = Bramley's Seedling

Kwaliteit: wit, los vruchtvlees, zachtzuur. Een behoorlijke handappel met groot klokhuis.

Bewaarbaarheid: bij bewaring last van stip en scald, in bewaarplaats houdbaar tot februari, in koelhuis tot half maart; bij doorplukken na-pluk eerst op kleur laten komen.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor kanker.

O - Bramley's Seedling. K.: Bramley te Southwell (Notts) Engeland. In 1876 in de handel gebracht.

De *sterke groei, late vruchtbaarheid* en de goede bewaarbaarheid van betere kwaliteitsrassen verminderen de waarde van dit ras.

Groei: groeit bijzonder sterk en vormt een zeer grote, brede boom met stevig hout. Geschikt voor hoogstam en struik.

Bloei: middentijds, stuifmeel slecht. Bestuiving noodzakelijk.

Vruchtbaarheid: is zeer goed en regelmatig, maar tamelijk laat.

Vrucht:

Pluktijd: eind september, eetrijp vanaf december.

Uiterlijk: vrucht groot tot zeer groot, onregelmatig van vorm, groen met zwakke blos, niet mooi.

Kwaliteit: goede moes- en fabrieksappel.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot januari, in koelhuis tot half februari. In verband met de bruinverkleuring bij bewaring in gascel veel mislukking. Zeer gevoelig voor scald.

Ziekten en beschadigingen: de gevoeligheid voor nachtvorst is groot, de vruchten hebben vaak vorstneuzen, veel last van bloedluis.

O - Gronsvelder Klumpke. Kleurmutatie van Eisdener Klumpke. Gevonden door de landbouwonderwijzer Claesens, Gronsveld.

In Limburg komt dit ras nog vrij veel voor en wordt als hoogstam gebruikt. *Alleen geschikt voor extensieve bedrijven.*

Groei: groeit sterk en vormt een grote boom met breeduihangende takken. Stammen scheuren gemakkelijk uit elkaar. Geschikt voor hoogstam op goede grond.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

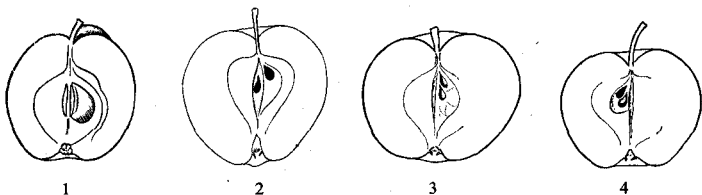
Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg intredend en goed, vaak beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober, eetrijp vanaf december.

Uiterlijk: tamelijk groot, typische vleesknoebel bij de steel; rood, enigszins gestreept.

APPEL

1 = Gronsvelder Klumpke 2 = Close 3 = Oriole 4 = Elton Beauty

Kwaliteit: vlees stevig en enigszins droog, tamelijk goede moesappel, zeer matige handappel.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot maart, in koelhuis tot mei.

Ziekten en beschadigingen: neiging tot voortijdige val.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Close. K.: C. P. Close, Arlington, Virginia, Ver. Staten van Amerika. De ouders zijn onbekend, het ras is in 1925 gewonnen en in 1938 in de handel gebracht.

De boom groeit sterk, is dicht bebladerd en vormt een pyramidale kroon. Bloeit middentijds, het stuifmeel is zeer slecht. De vruchtbaarheid treedt vroeg in. Het ras heeft last van vroege val. De pluktijd valt enkele dagen voor Yellow transparent, maar de vruchten zijn snel melig. Het is een hoge, onregelmatige, tamelijk grote appel met een grote donkerrode blos op gele ondergrond.

Het vlees is wit en friszuur van smaak.

Het ras is gevoelig voor nachtvorst, heeft weinig last van schurft en is matig vatbaar voor meeldauw en bladluizen.

Een goede bestuiving zal de vruchtbaarheid waarschijnlijk verhogen en regelmatigere vruchten geven. Er wordt dan ook naar een goede bestuiver gezocht.

Voor de noordelijke provincies wordt dit ras ontraden daar het voordeel van de vroege rijptijd daar wegvalt.

Oriole. K.: University of Minnesota, Fruit Breeding Farm, Excelsior, Ver. Staten van Amerika. Gezaaid in 1914 (Minnesota 714), geselecteerd in 1923, ouders onbekend.

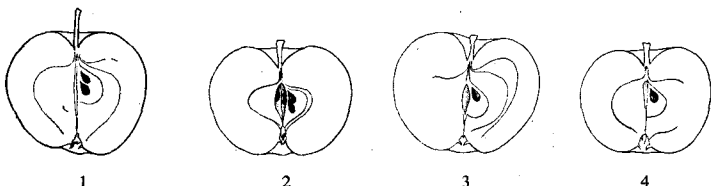
De boom groeit middelmatig sterk, vormt een behoorlijke kroon met afhangelende takken. Bloeit middentijds, stuifmeel is goed. De vruchtbaarheid begint matig vroeg en lijkt redelijk goed. De pluktijd valt in de tweede helft van augustus, meestal gelijk met de eerste pluk van James Grieve. De vrucht is tamelijk groot, iets hoogerond van vorm en vrij regelmatig. De vrucht is overwegend geel met een gestreept blosje. Het vruchtvlees is gelig wit, zeer zachtzuur en goed van smaak. Niet lang houdbaar. Het ras is tamelijk gevoelig voor schurft en matig gevoelig voor meeldauw.

Elton Beauty. K.: Ince Orchards, Elton, Chester, Engeland 1953. Een kruising van James Grieve met Worcester Pearmain.

De boom groeit tamelijk zwak, vormt een kleine, pyramidale kroon en is waarschijnlijk te zwak voor M IX. De takken zijn dichtbebladerd. Bloeit middentijds, stuifmeel is goed. De vruchtbaarheid begint vroeg en is zeer overdadig; dunnen is gewenst. De pluktijd valt half september. Bewaarbaar tot november. De vrucht is middelmatig groot, platrond en zeer regelmatig van vorm. De kleur is oranje-rood op een gele ondergrond. Het vruchtvlees is wit, zeer zachtzuur en heeft een tamelijk goed aroma. Het ras is matig gevoelig voor schurft, evenals voor meeldauw.

Merton Worcester. K.: John Innes Horticultural Institute, Bayfordbury, Hertford, Herts, Engeland. Is een kruising van Cox's Orange Pippin met Worcester Pearmain.

De boom groeit middelmatig sterk en vormt gemakkelijk een pyramidale kroon, is dichtbebladerd. Bloeit middentijds, het stuifmeel is goed. De vruchtbaarheid begint vroeg en is zeer goed. De pluktijd valt half september; bewaarbaar tot half november. De vrucht is enigszins conisch, middelmatig groot en regelmatig van vorm. De vrucht kleurt vroeg en is donker oranje-rood op een gele ondergrond, terwijl de schil iets vetig is. Het vruchtvlees is gelig wit, tamelijk zacht, sappig, met een fijn aroma. De boom is matig vatbaar voor schurft, evenals voor meeldauw. Als jonge

1 = Merton Worcester 2 = Taunton Cross 3 = Lucullus 4 = Jan Steen

boom heeft dit ras veel last van stip, volgens zeer betrouwbare gegevens uit Engeland is dit een jeugdkwestie die na 3 à 4 jaar is verdwenen. In Engeland is dit een van de meest aangeplante rassen.

Taunton Cross. K.: Spinks, Long Ashton Research Station, Bristol, Engeland. Het is een vrij bestoven zaailing van de Wealthy.

De boom groeit matig sterk, vormt een open, tamelijk steilopgaande kroon met afhangende takken. Bloeit middentijds, het stuifmeel is goed. Het ras is vroeg, regelmatig en goed vruchtbaar. Pluktijd begin september tot oktober; middelmatig groot en regelmatig van vorm. De kleur is groengeel met oranje blos en strepen. Het vlees is roomwit, knappend, zeer zachtzuur met een aangenaam aroma. Het ras is matig vatbaar voor schurft, meeldauw en bladluis en heeft weinig last van spint.

Lucullus. K.: Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen. Het ras ontstond uit een kruising van Jonathan met Cox's Orange Pippin.

De boom vormt een dichte ronde kroon, met veel dunne twijgen. De bloei is middentijds en ze bloeit tamelijk lang door. De vruchtbaarheid is goed. De pluktijd is half september en het ras is bewaarbaar tot december. De appel is middelmatig groot, bijna rond van vorm, iets afgeplat, geel van kleur, met grote gestreepte blos, mooi. Het vlees is gelig wit, sappig, zachtzuur en aromatisch. Een lekkere appel. Het ras is vrij vatbaar voor schurft, zeer vatbaar voor meeldauw. Heeft soms last van stip en late val.

Jan Steen. K.: Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen. Het is een kruising van Sterappel met Cox's Orange Pippin.

De boom groeit tamelijk steil, is weinig vertakt en vormt stevig hout. De bloei is middentijds. Het ras is vroeger vruchtbaar dan de Sterappel en is als zodanig dan ook een verbetering van de Sterappel, temeer daar de vruchten van Jan Steen reeds aan de boom geheel rood kleuren. De vrucht wordt de eerste helft van oktober geplukt en is bewaarbaar tot januari. De vrucht is middelmatig van grootte, regelmatig van vorm en geheel rood gekleurd. Het vlees is wit, soms iets rood aangelopen, friszuur en aromatisch. Het ras is matig vatbaar voor schurft.

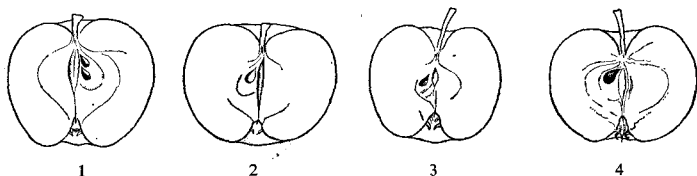
English Winter Goldpearmain.

Zeer oude Engelse appel. De boom groeit matig sterk, zeer steil, vormt een kleine smalle kroon en is dicht bebladerd. Bloeit middentijds, het stuifmeel is goed. De boom is vroeg en goed vruchtbaar; bij volle dracht is vruchtdunnen noodzakelijk om voldoende grote vruchten en groei te krijgen. De vrucht is middelgroot, regelmatig gevormd, groengeel tot geel met oranje streepjes, mooi. Het vlees is gelig wit, vast, sappig, zacht zuur met een aangenaam aroma. Pluktijd einde september-begin oktober, bewaarbaar tot einde december. Het ras is zeer gevoelig voor kanker en niet geschikt voor zware, koude natte grond.

Cortland. K.: New York State Agriculture Experiment Station, Geneva, Ver. Staten van Amerika. Is een kruising tussen Ben Davis en MacIntosh in 1898 door Hedrick.

De boom groeit tamelijk sterk, is dicht bebladerd, hangende takken. Bloeit middentijds, gelijk met Jonathan. Is matig vroeg, maar dan zeer goed vruchtbaar. De vrucht is begin oktober plukrijp; bewaarbaar in bewaarplaats tot december, in koelhuis tot half februari en in gascel tot half maart. De vrucht is platrond, middelmatig groot en regelmatig van vorm. De kleur is geel met donkerrode effen blos, soms iets gestreept, mooi. Het vlees is wit en knappend; de smaak is goed, lijkt wel op MacIntosh. Het ras is matig vatbaar voor schurft, meeldauw, bladluis en spint, en is zeer vatbaar voor kanker.

APPEL

1 = English Winter Goldpearmain 2 = Cortland 3 = Prinses Irene
4 = Schweizer Orangenapfel

Prinses Irene. K.: Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen. Is een kruising van Jonathan met Cox's Orange Pippin.

De boom groeit middelmatig sterk, vormt een vrij dichte kroon en is dichtbebladerd. Bloeit middentijds en is vroeg en zeer goed vruchtbaar; moet gedund worden. De vrucht is in de eerste helft van oktober plukrijp en kan worden bewaard tot maart. Ze is regelmatig van vorm, de kleur is geel met een kersrode blos, iets gestreept. Het vlees is gelig wit, knappend, sappig, heeft een goed aroma. Het ras is matig vatbaar voor schurft en meeldauw; is gevoelig voor lage temperatuurbederf. De vruchten op het eenjarige hout blijven vaak te klein. Het verdient daarom aanbeveling de verlengnissen sterk in te snoeien.

Schweizer Orangenapfel. K.: Versuchsanstalt Wädenswil, Zwitserland. Is een kruising van Ontario met Cox's Orange Pippin, gemaakt in 1935 en in 1955 in de handel gebracht.

De boom groeit middelmatig sterk, vormt een brede open kroon en is dicht bebladerd. De bloei valt middentijds, het stuifmeel is goed. De vruchtbaarheid begint vroeg en is goed. Kan in het koelhuis bewaard worden tot april. De vrucht is platronde en regelmatig van vorm. De kleur is geel met een fraai orangerode blos en wordt bij bewaring steeds beter. Het vruchtvlees is gelig wit, knappend, sappig, lichtzuur met een fijn aroma. De boom is matig vatbaar voor schurft en meeldauw en vrij vatbaar voor Gloeosporium.

ZOETE APPELS

Alhoewel de vraag naar zoete appels steeds afneemt, zijn enkele rassen opgenomen, daar er plaatselijk nog wel belangstelling voor is. Alle zoete appels zijn gevoelig voor zwavelpreparaten.

Zoete Kroon. Gevonden door S. H. Brouwer te Noordbroek (1870) en 20 jaar later in de handel gebracht.

Zoete appel van redelijke kwaliteit en houdbaarheid. De vruchten zijn vaak glazig en aan de kleine kant.

Groei: groeit matig sterk en vormt een tamelijk grote boom. Geschikt voor struikvorm, desnoods voor hoogstam.

Bloei: laat, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en goed. Is voor een zoete appel produktief, soms beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft september. Consumptietijd vanaf oktober. In het zuiden van ons land een herfstappel.

Uiterlijk: tamelijk klein, goudgeel met gestreepte rode blos, fraai.

Kwaliteit: behoorlijke hand- en kookappel, zoet. Vlees is gelig wit, vaak glazig.

Bewaarbaarheid: in het koelhuis bewaarbaar tot half februari.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor zwavel.

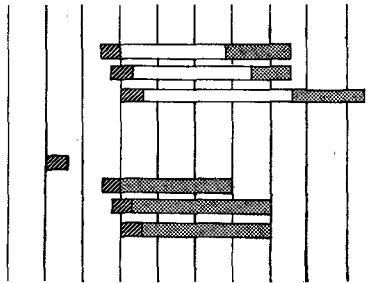
PLUK- EN BEWAARTIJDENGRAFIEK (ZOETE APPELS)

juli aug. sept. okt. nov. dec. jan. febr. mrt. apr.

Zoete Kroon (blz. 48)
Dijkmanszoet (blz. 49)
Zoete Ermgaard (blz. 49)

**Rassen waarover meer ervaring is
gewenst.**

Laxton's Early Crimson (blz. 50)
Robijn (blz. 50)
Zoete Oranje (blz. 50)
Jonwin (blz. 50)

- pluktijd
- bewaarperiode in bewaarplaats
- verlenging van de bewaarperiode bij bewaring in koelhuis

Dijkmanszoet. Vermoedelijk in de omgeving van Maurik of Wijk bij Duurstede ontstaan.

Zoete appel van goede kwaliteit, vruchtbaarheid en houdbaarheid. Heeft uitgesproken beurtjaren.

Groei: groeit sterk en vormt een grote boom, geschikt voor hoogstam.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: draagt goed, maar tamelijk laat, heeft last van beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober, consumptietijd vanaf oktober.

Uiterlijk: middelmatig groot, groen, later geel met roodgestreepte blos.

Kwaliteit: zoet, goede kook- en droogappel met hoge opbrengst.

Bewaarbaarheid: tot half januari, in koelhuis tot half februari.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor zwavel.

Zoete Ermgaard. Vermoedelijk van Nederlandse herkomst, staat vermeld in de Nederlandse Boomgaard van 1864.

Zoete appel van goede kwaliteit en late vruchtbaarheid, die door zijn beurtjaren vrijwel niet meer wordt aangeplant.

Groei: sterk, vormt een grote hoogopgroeijende boom, maakt veel fijn hout. Komt voor als hoogstam en struik op sterke onderstammen.

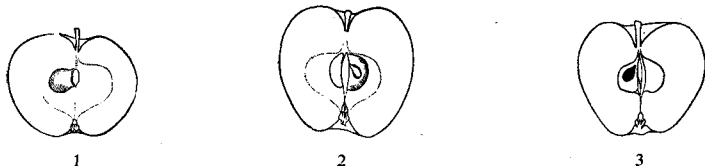
Bloei: laat, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: is laat vruchtbaar, in draagjaren overvloedig, draagt aan de toppen van de takken.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober.

APPEL

1 = Zoete Kroon 2 = Dijkmanszoet 3 = Zoete Ermgaard

Uiterlijk: vrucht middelmatig groot, onregelmatig van vorm, kleur is lichtgroen, later geel met rode blos.

Kwaliteit: vlees is vast, wit, droog, zeer goede kookappel.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot half februari, in koelcel tot half april.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor zwavel en voor Karathane.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst.

Laxton's Early Crimsen. K.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland, is een kruising van Worcester Pearmain met Mr Gladstone.

De boom groeit middelmatig sterk en vormt een open, losse kroon, vertakt weinig en is dicht bebladerd. Bloeit middentijds, het stuifmeel is goed. Is vroeg en goed vruchtbaar. De vrucht is begin augustus plukrijp en is niet lang houdbaar, ze is middelmatig van grootte. De kleur is bijna geheel helderrood op een gele ondergrond. Het vlees is roomwit, zacht, sappig en friszoet. Het is tamelijk sterk vatbaar voor schurft en matig voor meeldauw.

Robijn. K.: Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen. Het is een kruising van Cox's Orange Pippin met Jonathan.

De boom groeit krachtig, iets warrig en vormt vrij dun, slap hout. Bloeit middentijds en is goed vruchtbaar. De vrucht is half september plukrijp en bewaarbaar tot januari. Zij is vrij klein en regelmatig van vorm, geel van kleur met een grote, levendige blos. Het vlees is roomwit en is kort na het plukken lichtzuur en aromatisch tot eind oktober, daarna zoet en te gebruiken als keukenappel. Het ras is matig vatbaar voor schurft.

Zoete Oranje. K.: Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen. Het is een kruising van Sterappel met Cox's Orange Pippin.

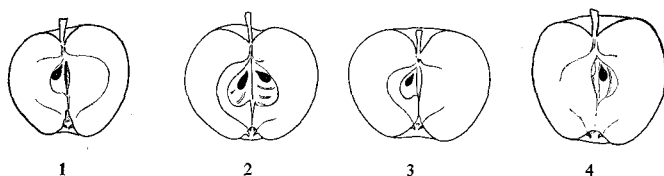
De boom groeit sterk en bloeit middentijds. De vruchtbaarheid is goed. De vrucht is eind september plukrijp en bewaarbaar tot februari. Ze is matig groot en regelmatig van vorm. De kleur is geel met een rode blos. Het vlees houdt tot half december een zachtzure smaak met veel aroma en wordt daarna zoet. De kookkwaliteit is zeer goed en als gedroogd produkt uitermate zoet.

Jonwin. K.: Alb. F. Etter in Ettersburg, Californië, Ver. Staten van Amerika. Is een kruising van Jonathan met Baldwin en geselecteerd in 1944.

De boom groeit middelmatig sterk, vormt een pyramidale kroon en is dichtbebladerd. Bloeit middentijds, het stuifmeel is goed. Is vroeg en jaarlijks goed vruchtbaar. De vrucht is begin oktober plukrijp en kan in het koelhuis tot februari worden bewaard. De vrucht is middelmatig groot en zeer regelmatig van vorm; de kleur is geel met een half oranje rode blos en iets strepen. Het vlees is creme-wit en zoet; de kookkwaliteit is goed. Het ras is matig vatbaar voor schurft en meeldauw. Bij jonge bomen komt vaak stip voor dat, naarmate de bomen ouder worden, verdwijnt.

ONDERSTAMMEN

Voor appels worden vrijwel uitsluitend Mallingsonderstammen gebruikt. Het sortiment heeft sinds een kwart eeuw weinig veranderingen ondergaan. Alleen M XIII is uitgevallen, daar wel gebleken is, dat andere sterk groeiende onderstammen beter zijn. Verder is M VII na de laatste oorlog naar voren gekomen, terwijl M XI sindsdien ter-

1 = Laxton's Early Crimson 2 = Robijn 3 = Zoete Oranje 4 = Jonwin

rein wint ten koste van M XVI. Opmerkelijk is ook de sterke toename van de enige zwakke onderstam waarover wij beschikken, namelijk M IX.

Sinds kort zijn er een 5-tal nieuwe onderstammen in de handel. Het zijn selecties uit de serie van de Malling Merton-onderstammen, zogenoemd daar zij het resultaat zijn van veredelingswerk van het proefstation te East Malling en het John Innes Horticultural Institution, destijds te Merton. Evenals één der kruisingsouders, Northern Spy, zijn deze onderstammen op één uitzondering na, resistent tegen bloedluis. Hetgeen verderop over de MM-onderstammen medegedeeld wordt is gebaseerd op de uitkomsten van een proef van East Malling welke in 1946 begonnen werd met het inplanten van 1-jarige oculaties op leem- en zandgrond. Op ieder der onderstammen werden 3 rassen gezet, namelijk Cox, Jonathan en Ellison's Orange.

Op één verschil tussen de Malling- en Malling-Merton-onderstammen dient gewezen te worden. De MM-onderstammen zijn (nog) vrij van virus, doch van de Malling-onderstammen, in het bijzonder M IX, kan dat niet gezegd worden. Daarom is men in Engeland en ook hier te lande bezig met een hernieuwde kloonvorming, waarbij uitgegaan wordt van onderstammen, die, naar proefondervindelijk gebleken is, vrij zijn van virus. Zodoende zal het in een nabije toekomst mogelijk zijn om virusvrije Malling-onderstammen in circulatie te brengen. Daar virusziekten een ongunstige invloed uitoefenen op de slaging van oculaties, de groei en de vruchtdracht is het in aller belang om de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen, waardoor verspreiding van het virus tegengegaan kan worden. Men zij hiervoor verwezen naar het advies van de P.D. en de N.A.K.-B. in woord en geschrift.

Volledigheidshalve zijn tenslotte nog een tweetal onderstammen vermeld voor speciale doeleinden. Voor het geval men hoogstammen zou willen kweken is Crab C wel de aangewezen onderstam. Deze onderstam geeft een stevige verankering in de grond en vormt een magnifieke stam. De groei is weinig of niets minder dan op M XVI, doch de vruchtdracht is meestal beter dan op M XVI. Verder is er nog de Zweedse selectie A 2 van het proefstation te Alnarp welke buitengewoon vorstresistent is. De groeikracht is gelijk aan die van M XVI, doch de vruchtdracht treedt vroeger in.

M IX (Metzer paradijs). Geeft van alle onderstammen de zwakste groei en vroegste vruchtdracht. Vruchten van bomen op M IX munten uit door grootte en kleur. Nadelen zijn gelegen in de hoge eisen welke M IX aan de grond stelt en de goede verzorging, welke onontbeerlijk is. M IX voldoet op de lichte zeelei en vochthoudende zand-

APPEL

gronden, doch stelt op rivierklei bijna altijd teleur. Het is noodzakelijk om de grond zwart te houden, althans gedurende een deel van het jaar. Verder geeft M IX een zeer slechte verankering. Bomen op M IX maken een open brede kroon, daarom kan men deze het beste kweken met een harttak, welke overeind gehouden wordt met een lange paal. Bomen op M IX zijn meer vatbaar voor kanker. Knaagdieren, speciaal muizen, hebben een opvallende voorkeur voor M IX. Op M IX voldoet alleen de matige groeier, zoals Cox. De sterke groeiers worden zwaar, waardoor zij gemakkelijk omwaaien, de zwakste groeiers blijven te klein. M IX wordt veel gebruikt voor vrije spillen en snoeren in zeer intensieve beplantingen.

M VII. De groeikracht van deze onderstam verschilt weinig van die van M II. M VII geeft een goede verankering in de grond. Vanwege zijn gevoeligheid voor wortelknobbel, die tenslotte toch nog mee bleek te vallen, kwam deze onderstam pas laat naar voren. Voldoet zeer goed bij herinplanting op zwaardere gronden.

M IV. Vormt op rivierklei bomen van uitzonderlijk rijke vruchtdracht, die vaak iets kleiner zijn dan bomen op M II. Op lichte, kali- en kalkrijke gronden, in jonge Zeeuwse polders komen vele gebreksziekten voor. Een bezwaar van M IV is het éézijdig wortelgestel, waardoor de bomen kans lopen scheef te waaïen.

M II. De groeikracht is tamelijk sterk, de vruchtdracht treedt reeds vroeg in en is uitstekend. Dit geldt speciaal voor droge gronden en zandgronden. M II geeft de meeste voldoening op lichtere gronden; is gevoelig voor kaligebrek.

M I. Een onderstam, die een iets sterkere groei geeft dan M II. M I voldoet minder op droge gronden. De vruchten zijn op M I groter en beter van kleur dan op M II.

M XI. Deze onderstam wint snel terrein ten koste van M XVI. De vatbaarheid voor wortelknobbel valt erg mee. De vruchtbaarheid op M XI is zeer goed terwijl de vruchten veel kleur krijgen. Voldoet goed op zwaardere gronden.

M XVI. Geeft evenals zaailingen een sterke groei, doch de vruchtbaarheid treedt vroeger in en is over het algemeen groter. M XVI geeft een stevige verankering in de grond, doch vormt geen mooie stam. Voor het opkweken van hoogstammen verdient daarom Crab C de voorkeur.

Onderstammen waarover meer ervaring is gewenst:

MM 104. Een kruising van M II met Northern Spy. Combineert de rijke vruchtdracht van M IV met een goede verankering in de grond. Op leemgrond is de groei sterker dan op M IV, op zandgrond gelijk aan M IV. Is vermoedelijk een verbeterde M IV.

MM 106. Een kruising van Northern Spy met M I. Vertoont wat groei en vruchtdracht betreft overeenkomst met M VII. Op leemgrond bleef de vruchtdracht echter de laatste jaren achter bij M VII, terwijl op zandgrond de groei zwakker is dan op M VII, doch sterker dan op M IX.

MM 109. Een kruising van M II met Northern Spy. De groeikracht is veel sterker dan van M II, zowel op leem- als op zandgronden. Volgens de opgedane ervaringen is deze onderstam bijzonder geschikt voor droge gronden. Vruchtdracht en verankering zijn als van M II.

MM 111. Een kruising van Northern Spy met Merton 793 (Northern Spy x M II). De groeikracht is gelijk aan die van M II, terwijl de vruchtdracht even uitzonderlijk rijk is als op M IV.

M XXV. Een kruising van Northern Spy met M II. Deze onderstam bleek na herhaalde toetsing niet volkomen resistent tegen bloedluis, vandaar dat hij in de Malling-serie geplaatst werd. De groeikracht komt overeen met die van M XVI, doch de vruchtdracht treedt vroeger in en is bijzonder rijk.

M 26

Dit is een nieuwe onderstam van het East Malling Research Station in Engeland. De onderstam is ontstaan uit een kruising van M XVI met M IX. Eerder droeg deze onderstam het nummer 3436. De kruising werd in 1929 gemaakt en sindsdien zijn de eigenschappen onderzocht. De groeikracht van M 26 ligt tussen die van M VII en M IX, en is dus iets sterker dan M IX. De vruchtbaarheid treedt eerder in dan bij M VII. De verankering bij M 26 is beter dan bij M IX, echter niet zo goed als bij M VII, terwijl er enige overeenkomst bestaat met de verankering van M IV. Hierdoor is het noodzakelijk de bomen op M 26 van een paal te voorzien. De vermeerdering d.m.v. aanaarden is goed; de produktie van bewortelde afleggers is vergelijkbaar met die van M VII en M II. De beworteling van winterstek is ook goed, indien groeistof wordt toegepast en de bewaring gedurende de wintermaanden op de juiste wijze wordt uitgevoerd. Bij oculaties en entingen op M 26 werd een normaal slagingspercentage bereikt. De vergroeiing is goed. Het thans beschikbare materiaal van M 26 is vrij van rubberhout-virus en mozaïek. De meeldauwresistentie van M 26 is te vergelijken met die van M II en M VII en is veel beter dan die van M IX. M 26 is wel gevoelig voor stambasisrot (*Phytophthora cactorum*).

Manks Codlin

Door het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen (I.V.T.) te Wageningen wordt dit ras onderzocht op z'n kwaliteiten als onderstam. Op eigen wortel gebrachte afleggers van Manks Codlin bleken een zwak groeiende onderstam te vormen, die buitengewoon vruchtbaar is. Cox's Orange Pippin veredeld op Manks Codlin als onderstam was reeds vroeg met bloemknoppen bezet. De vruchten van Cox's op Manks Codlin zijn belangrijk groter dan op M IX. De proeven met deze onderstam worden voortgezet.

A 2

Het onderzoek in het buitenland bracht de wenselijkheid naar voren deze onderstam meer aandacht te schenken. Diverse bekende appellrassen werden ter vergelijking op de gewone onderstamtypen en op A 2 veredeld. Uit de verkregen resultaten valt op te maken, dat de produktie-vroegheid van de bomen op A 2 te vergelijken is met die op M IV. M VII gaf in het begin wat meer, maar bij het bereiken van de volle produktie bleef A 2 met de rassen Cox's, Schone van Boskoop, Ingrid Marie en Laxton's Superb aan de top. De vergelijking met M IV kan A 2 met alle gebruikte rassen opnemen. In Zweden geldt A 2 als de meest waardevolle onderstam, mede in verband met de vorstresistentie.

BLAUWE BES

Onder blauwe bessen verstaat men de blauwe of blauwzwarte vruchten van struiken van het geslacht *Vaccinium*.

In Nederland komt daarvan in het wild voor *Vaccinium myrtillus*, de blauwe bosbes. In Noord-Amerika is het aantal wilde soorten veel groter; daar komen o.a. in het wild hoge bosbessoorten voor met grotere vruchten, de z.g. „highbush blueberries”, *Vaccinium australe* en *V. corymbosum*.

Door selectie en kruising zijn deze de laatste 40 jaar belangrijk verbeterd, zodat er thans een aantal zeer goede produktieve cultuurrassen van bestaan, met mooie, grote vruchten van goede kwaliteit. Geregeld worden nog betere nieuwe rassen geïntroduceerd. Het sortiment wijzigt zich daardoor snel.

Deze grootvruchtige blauwe bessen kunnen struiken vormen tot een hoogte van 2 m. Ze vereisen vochtige humeuze, zand- of veengrond met een pH 4.5-5. Op enkele plaatsen in ons land wordt de teelt met

BLAUWE BES

gunstige resultaten beoefend. De vruchten worden vers gegeten; ze zijn zeer geschikt voor invriezen en verwerking en zouden ook als geneesmiddel kunnen dienen bij ingewandstoornissen.

Alle hier te lande geteelde rassen zijn gekweekt in de Ver. Staten van Amerika. Daarnaast worden wel enkele Duitse zaailingpopulaties aangeplant, nl. de Goldtraube, een hoog groeiend type, en de Zuckertraube, een laag groeiend, min of meer kruipend type.

De meest belovende rassen, in volgorde van rijpheid zijn:

Earliblue. Geïnt. 1952. Opgaand groeiende struiken. Zeer vroeg. Produktief. In alle opzichten beter dan de oudere Weymouth. Bessen lichtblauw, groot, goed van smaak; zeer stevig. Winterhard.

Weymouth. Geïnt. 1936. Matige groeier. Grote, mooie en donker blauwe vruchten; matig van smaak.

Ivanhoe. Geïnt. 1951. Middentijs. Vruchten middelmatig van grootte, minder sterk bedauwd en daardoor niet zo licht blauw als enkele andere rassen. Dunne schil. Zeer goede smaak. Minder goed winterhard. Krachtige groeier.

Concord. Geïnt. 1928. Krachtige groeier; zeer produktief. Bessen groot en van goede kwaliteit. Schil vrij teer, waardoor beschadiging bij het plukken kan optreden.

Bluecrop. Geïnt. 1952. Opgaande struiken. Middentijs. Mooi lichtblauwe, grote, zeer stevige bessen met een matige smaak. Zeer winterhard en droogteresistent.

Stanley. Geïnt. 1930. Grote, krachtige, iets breeduitgroeiende struiken. Losse, matig grote trossen. Vruchten rijpen middentijs, zijn klein, hebben betrekkelijk weinig dauw en zijn matig van smaak.

Herbert. Geïnt. 1952. Grote, donkerblauwe bessen met een tere schil; goed van smaak. Groeit krachtig.

Blueray. Geïnt. 1955. Krachtige groeier. Produktief. Vruchten groot, stevig, lichtblauw. Goed aroma. Goed winterhard.

Berkeley. Geïnt. 1949. Middentijs. Zeer grote, mooie, lichtblauwe, stevige bessen met een goede smaak. Produktieve krachtige groeier.

Jersey. Geïnt. 1928. Zeer krachtig groeiende struik met rechtopgaande takken. Lange, losse vruchttrossen. Vrij grote, blauwe, stevige bessen, die laat rijp zijn. Smaak matig; weinig aroma. Winterhard.

Coville. Geïnt. 1949. Goede groeier. Laat. Grote lichtblauwe, stevige bessen met een matige smaak en een afwijkend aroma.

Dixi. Geïnt. 1936. Hoewel op veel plaatsen in Amerika reeds verdrongen door Herbert, voldoet dit ras vooral aan de westkust van Noord-Amerika goed. Een krachtige groeier. Laat. Grote, stevige, sterk bedauwde, lichtblauwe vruchten met een tamelijk goede smaak. Vruchten barsten bij nat weer.

Goldtraube. Een populatie afkomstig van Dr. Heermann (Duitsland), en vermoedelijk ontstaan uit een kruising van de *Vacc. corymbosum* en de *Vacc. angustifolium*. Midentijds. Vruchten matig van grootte, produktief. Goede groeier. Selectie binnen deze populatie is gewenst. Rijptijd als van Jersey.

Zuckertraube. Eveneens een *populatie* afkomstig van Dr. Heermann. Laag blijvend type. Vroeg; vruchten klein en zoet. Produktief; matige groeier. Selectie binnen deze populatie is gewenst. Rijpt ongeveer gelijk af met Ivanhoe.

BRAAM

De teelt van bramen in ons land dateert pas van 1930. Hoewel de braam op verschillende grondsoorten goed groeit, bevindt de teelt zich hoofdzakelijk in 2 centra: de Bommelerwaard en Zuid-Beveland, waar ongeveer 4/5 van de totale produktie wordt aangevoerd. Een zeer groot gedeelte hiervan wordt verwerkt. Men teelt uitsluitend het ras Himalaya. De onvoldoende winterhardheid hiervan en de vatbaarheid voor stengelziekten maakt vervanging evenwel dringend gewenst.

A - Himalaya (Theodoor Reimers, Black Diamond). Een selectie uit de wilde *Rubus procerus*. Omstreeks 1890 in Noord-Amerika geïntroduceerd door Luther Burbank als Himalaya, en in Duitsland door Reimers als Theodoor Reimers.

Vatbaar voor stengelziekten en rodevruchtziekte. Afdekken van de jonge scheuten in de winter is noodzakelijk om vorstschade te voorkomen. Hoofdzakelijk bestemd voor de verwerking op sap.

Groei: krachtig. Sterke bestekeling. Liggende scheuten. Aanbinden is noodzakelijk. Vermeerdering door bewortelde scheuttoppen of bladstek. Niet voldoende winterhard.

Bloei: laat, rijkbloeiend.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: van $\pm$ 2e helft juli-half september.

Uiterlijk: vrij grote, rondachtige tot kegelvormige vruchten, glanzend, zwartrood.

Kwaliteit: rijpe vruchten sappig, teer. Tijdens transport treedt gemakkelijk beschadiging op. Kort houdbaar. Smaak goed, fris zoet, met een matig braamachtig aroma.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor stengelziekten en rode vruchtziekte.

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

Thornless Evergreen. Een *stekelloze* knopmutatie uit de Oregon Evergreen (*Rubus laciniata*).

De *stekelloze* scheuten zijn gemakkelijk hanteerbaar. Uitsluitend te vermeerderen door bewortelde scheuttoppen en bladstek; de wortelopslag is namelijk *gestekeld*. De vruchten zijn later rijp dan die van Himalaya; steviger en daardoor langer houdbaar en beter bestand tegen vervoer. Zoeter, maar iets flauw van smaak met een sterk braamachtig aroma; tamelijk sappig. Iets minder produktief; gevoeliger voor wintervorst en stengelziekten dan Himalaya.

DRUIF

De oppervlakte druiven is tijdens en na de oorlog belangrijk teruggelopen. In 1939 bedroeg de oppervlakte 788 ha, in 1949 615 en volgens voorlopige cijfers in 1958 400 ha.

Als oorzaken kunnen worden genoemd:

1. het afsterven van Black Alicante op eigen wortel op de minder goede gronden.
2. ouderdomsverschijnselen bij de bomen die meer dan 20 jaar oud waren, zodat rooien of terugzagen noodzakelijk was.
Teruggezaagde bomen komen echter na enkele jaren weer in produktie.
3. betere financiële resultaten met groentegewassen, bijv. de tomaat.

De Black Alicante is het belangrijkste ras: ongeveer 70 % van het areaal; daarna volgt Frankenthaler met 10 % en Golden Champion met 9 %.

Door het rooien van druiven op slechte gronden is de gemiddelde produktie per ha wel gestegen en ook de kwaliteit verbeterd. De belangstelling voor het koelen van druiven is belangrijk toegenomen, circa 20 % van de aanvoer van Black Alicante wordt thans bewaard; voor de oorlog was dit 5 %.

Het zijn vooral de druiven van de klei- en zavelgronden, die een lange levensduur bezitten. De meeste druiven uit de koelhuizen worden rond nieuwjaar geruimd; de beste partijen kunnen tot maart en april bewaard worden.

Thans worden weer op bescheiden schaal druiven aangeplant, zodat het dieptepunt voorbij is. Op de matige gronden wordt gebruik gemaakt van een sterke onderstam, meestal Foster's White Seedling. Golden Champion is meer dan voorheen geplant in koude kassen, of veredeld op bestaande rassen.

De stookteelt van druiven beperkt zich in het algemeen tot het verwarmen van plantenkassen, waar tevens druiven in voorkomen.

A - Hoofdrassen.

- Frankenthaler (blz. 56)
- Golden Champion (blz. 57)
- Black Alicante (blz. 57)

B - Aanvullende rassen.

- Professor Aberson (blz. 58)
- Muscaat van Alexandrië (blz. 58)
- Gros Maroc (blz. 59)
- Royal (blz. 59)

A - Frankenthaler (Blauer Trolinger, Black Hamburg, Frankenthal, Bla Frankendaler, Gross Vernach). Herkomst onbekend.

Dit ras wordt nog altijd gehandhaafd om zijn *vroegeheid*. In stookkassen, die in het vroege voorjaar voor plantenteelt gebruikt worden, voldoet Frankenthaler goed. In koude kassen op de goede gronden kan Frankenthaler goede resultaten geven als de trossen vroeg geoogst worden. Er is dan nog geen concurrentie van Zuideuropese druiven.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: matig vruchtbaar. Moet op horizontaal snoer geteeld worden en dan op 3 à 4 knoppen gesnoeid. In stookkassen is

een langere snoei nodig dan in koude kassen. Dit geldt echter voor alle rassen.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas half augustus tot begin september.

Uiterlijk: matig grote tros met lange steel. Matig grote bes en weinig dauw. Dunne schil. De kleur is blauw. Komt niet op kleur als er te veel trossen per boom hangen. Blijft dan rood en soms zelfs groen.

Kwaliteit: smaak goed.

Bewaarbaarheid: kan niet langer dan 6 tot 8 weken in het koelhuis bewaard worden.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor meeldauw. Oudere bomen hebben soms last van de dodearmziekte. Gevoelig voor lamsteligheid vooral op de lichtere gronden, en voor oedeem bij hoge luchtvochtigheid.

A - Golden Champion. K.: Thompson, Dalkeith, Engeland; 1863.

De Golden Champion is nog altijd *de beste witte druif*. De grote trossen en flinke bessen, die bij voldoende rijpheid doorschijnend geel zijn, zijn zeer aantrekkelijk en hebben een *hoge handelswaarde*. Vooral voor de stookkas; voor koude kas matig geschikt. Golden Champion *niet enten* op Frankenthaler en White Seedling; de trossen rijpen dan nl. later.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: matig vruchtbaar. Horizontaal snoer noodzakelijk. Moet op 4 à 5 knoppen gesnoeid worden.

Het stuifmeel is steriel. In koude kassen valt de vruchtzetting bij ongunstig weer tegen; het ras is in stookkassen dan ook beter op zijn plaats. Droogstoken in de nazomer is noodzakelijk. De bessen komen door stoken bovendien beter op kleur.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van september tot in oktober. De rijptijd is bij dit ras sterk afhankelijk van de hoeveelheid trossen per boom, de voorteelt en de verdere cultuurzorgen. De grootte van de bes is vooral afhankelijk van de vruchtzetting en de groeikracht van de bomen. Uiterlijk: grote brede tros met afhangende schouders. Kloeke bes, die bij voldoende rijpheid doorschijnend geel is, anders groengeel. Dunne schil en lange steel.

Kwaliteit: prima smaak. De kwaliteit is beter als de bessen een goudgele kleur hebben.

Bewaarbaarheid: wordt soms bewaard in het koelhuis, hoewel de bessen spoedig bruine vlekjes krijgen. De waarde daalt dan sterk.

Ziekten en beschadigingen: last van spint; vatbaar voor dodearmziekte en Botrytis; chlorose en lamsteligheid komen veel voor. De chlorose is meestal een gevolg van een tekort aan magnesium.

A - Black Alicante (Alicante, Spaanse, Blaue Alicante, Granacke, Granaxa). Herkomst Spanje.

In Nederland *de meest voorkomende druif*. Heeft zeer goede eigenschappen. De brede trossen en flinke bessen, die een *zeer stevige* schil en mooie waslaag bezitten, kunnen 2 tot 6 maanden in het koelhuis bewaard worden. Door de goede geschiktheid voor bewaring is Black Alicante thans nog door geen enkel ras te vervangen. Het voortijdig afsterven van de bomen op minder goede gronden is een nadeel.

DRUIF

In stookkassen minder geschikt. Beter geschikt voor koude kassen. Zeer produktief ras.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: uitstekend. Kan zowel op staand, schuin als horizontaal snoer geteeld worden. Wordt op staand snoer wel op kraagoog of op één oog gesnoeid.

Op schuin snoer op één of twee knoppen en op horizontaal snoer op twee of drie knoppen snoeien. In kassen zonder, of met een zeer vroege, weinig schadelijke voortelt, de hoogste produktie en de beste resultaten voor bewaring. Krent moeilijk.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van september tot in oktober.

Uiterlijk: brede tros, goed geschouderd. Kloeke bes met dikke schil en mooie waslaag. Soms een gedrongen tros die erg dicht op het hout zit. In stookkassen soms minder mooie kleur door te hoge temperaturen.

Kwaliteit: bij voldoende rijpheid goede smaak.

Ziekten en beschadigingen: op oudere leeftijd vatbaar voor dodearmziekte. Gevoelig voor Alicanteziekte. De wortels sterven af door gebrek aan zuurstof.

B - Professor Aberson. K.: Proefstation te Naaldwijk; 1946. Ontstaan uit een kruising van Golden Champion met Black Alicante.

Dit ras was oorspronkelijk bedoeld als vervanger van de Golden Champion. Is *zeer vroeg rijp*; zelffertiel. De huid is *erg teer*, waardoor de bessen gemakkelijk barsten en de aanplant wordt geremd. In vroege stookkassen is de produktie ondanks een zeer lange snoei slechts matig. In vroege koude kassen worden op staand snoer goede resultaten bereikt. Is op haar plaats in licht gestookte en vroege koude kassen.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: matig tot goed. Het liefst horizontaal snoer; snoeien op 3 à 4 knoppen.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas half augustus, soms al eerder. Bereikt snel het benodigde suiker-gehalte.

Uiterlijk: matig grote tros met weinig schouders en lange steel. De bes is matig groot tot groot. Tere huid. Geelgroene kleur.

Kwaliteit: goede smaak, zoet.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor Botrytis; veel last van spint, chlorose en het barsten van de bessen.

B - Muscaat van Alexandrië (Muscat blanc d'Alexandrië, Muscat d'Alexandrie, Muscat of Alexandrië, Weisser Musc. v. Alexandrië). Herkomst Middellandse Zeegebied.

Deze zeer naar muskus smakende druif *vraagt een prima verzorging*. Om te voorkomen dat de trossen leeg ruïen is tijdens de bloei een hoge luchtvochtigheid gewenst. Zijn de trossen goed gezet — wat een moeilijke opgave is — dan blijkt dit ras nog veel zorg te vragen. Alleen de prima tuinder op een zeer goede grond zal door de jaren heen succes oogsten.

Voor stook en koude kas. De tros heeft een hogere handelswaarde als

de bessen geel zijn. Daarom meer in stookkassen op haar plaats, zodat in het najaar tijdens ongunstig weer wat kan worden bijgestookt.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: zeer vruchtbaar. Aan een scheut komen twee soms wel drie of vier trossen voor. Op staand snoer kan op één knop en soms wel op kraaggoog worden gesnoeid. Op horizontaal snoer is de scheutontwikkeling regelmatig, wat een gunstige invloed heeft op de zetting. Horizontaal snoer op 2 of 3 ogen snoeien.

Vrucht:

Rijptijd: eind september, oktober in de koude kas.

Uiterlijk: bij goede zetting mooie breed geschouderde tros. Vaak graterig. Grote geel-groene bes.

Kwaliteit: knappend vruchtvlees. Als de bessen geel zijn, een heerlijke muskussmaak.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor meeldauw; last van spint en doodsteel.

B - Gros Maroc. Herkomst: Afrika. Waarschijnlijk via Engeland naar ons land gekomen.

Dit zeer krachtig groeiende ras is *gemakkelijk in de teelt*. Het krenten kost veel minder arbeid dan bij Black Alicante. Groeit op minder goede gronden veel beter dan de andere rassen. Omdat de bessen zeer groot zijn wordt dit ras op de veiling *goed betaald*, ondanks de minder goede smaak en de kleinere tros. Geschikt voor de koude kas. Kan niet langer dan 2 tot 3 maanden bewaard worden (ruien).

Groei: zeer sterk.

Vruchtbaarheid: alleen bij zeer lange snoei — 4 à 5 knoppen — voldoende vruchtbaar. Beslist op horizontaal snoer telen. Geeft weinig vervanghout.

Vrucht:

Rijptijd: eind september tot in oktober.

Uiterlijk: kleine tot matig grote trossen, zeer grote bessen die afgeplat zijn. Diep blauwe kleur met mooie waslaag.

Kwaliteit: smaak matig goed. Flauw. Vlezige bes, die al vroeg donker kleurt, maar dan nog niet rijp is.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor meeldauw en last van oedeem.

B - Royal (Emile Royal, Ronde Emile Royal). Herkomst onbekend. Hier ingevoerd uit België.

We moeten onderscheid maken tussen twee typen Royal. De één heeft een ovale bes en een lange tros; de ander een ronde bes en een kleine tros. Deze laatste wordt *Royal Molenberg* genoemd en is nog van plaatselijke betekenis. De tuinders spreken van Emile Royal.

Op *bepaalde tuinen* doet dit ras het *opvallend goed*. De vruchtbaarheid is goed, en de mooie, matig grote bes met zwart-blauwe kleur is zeer aantrekkelijk. De bes kleurt al vroeg mooi donker blauw, maar is dan nog verre van rijp. Op de meeste tuinen blijft de bes en de tros te klein; alleen op gronden, waar een sterke groei verwacht kan worden, zal Emile Royal niet teleurstellen.

Meer geschikt voor stookkas dan voor koude kas.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: goed. In de koude kas op 1 of 2 knoppen snoeien, in

DRUIF/FRAMBOOS

de stookkas op 3 of 4 knoppen. Horizontaal snoer is aan te bevelen.
Vrucht:

Rijptijd: in koude kas half september.

Uiterlijk: matig grote tros. Mooie ronde bes, die groter is dan van Frankenthaler. Zwart-blauwe kleur.

Kwaliteit: zeer goed smakende druif.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor ziekten. Iets last van lamsteligheid en verbranding van de bessen na de bloei. Bij een lage luchtvochtigheid tijdens de bloei ruïnen de bloempjes van de trossen.

ONDERSTAMMEN

Door het vroegtijdig afsterven van het ras Black Alicante, werd sterk de behoefte gevoeld om dit ras op een sterke onderstam te veredelen. De laatste jaren wordt op de minder goede gronden meestal gebruik gemaakt van de sterk groeiende onderstam Foster's White Seedling. Is de grond goed geschikt voor druiven dan is het beter om het ras op eigen wortel te telen. In meer of mindere mate blijken de ongunstige eigenschappen op het te verenten ras over te gaan. Zo blijkt Black Alicante op Frankenthaler op latere leeftijd vrij veel last van lamsteligheid te krijgen.

Golden Champion op Frankenthaler geeft meer trossen, wat gunstig is, maar rijpt later.

De zeer sterk groeiende druif Gros Maroc heeft een kleine tros, wat ook te zien is als Black Alicante erop geënt wordt. Soms is de kleur op deze onderstam beduidend minder.

Black Alicante op Gros Colman rijpt $\pm$ 1 week later en vertoont ook meer chlorose dan normaal.

Het laat rijpen van de trossen is vooral bij een ras als Black Alicante een nadeel. Dit ras heeft het volle seizoen nodig om rijp te worden, verlating door een onderstam geeft bij een ongunstig groeiseizoen een minder goede smaak.

Nu er in de produktiegebieden voldoende ruimte in koelhuizen aanwezig is en ook de interesse voor het koelen is toegenomen, moeten de druiven van hoogwaardige kwaliteit zijn om een goed resultaat te bereiken. De onderstam mag dan ook geen nadelige invloed uitoefenen. De Frankenthaler doet dit wel en geeft in het algemeen minder houdbare bessen.

Foster's White Seedling bleek in de praktijk goed te voldoen.

Black Alicante rijpt zelfs wat eerder dan op eigen wortel.

Op gronden waar de groei te zwak is, kan de onderstam West-Frisia de groei verbeteren. Deze onderstam groeit sterk, wat op bepaalde groeikrachtige gronden nadelig is in verband met de houdbaarheid.

In de komende jaren zal op het Proefstation te Naaldwijk nog meer aandacht aan deze kwestie worden besteed.

FRAMBOOS

Frambozen groeien goed op zand, zowel als op niet te zware klei, bij een goede waterhuishouding.

Verreweg het belangrijkste teeltgebied van frambozen, met ruim 80% van de totale produktie, ligt op de zandgrond in West-Brabant. Verder worden frambozen geteeld op Zuid-Beveland, in de Betuwe en in kleine hoeveelheden elders.

Vrijwel alle frambozen worden verwerkt, hetzij tot pulp en jam, hetzij, in kleinere hoeveelheden, tot vruchten op sap, diepvries, of tot sap. Voor diepvries en vruchten op sap heeft men gave, stevige frambozen uit doosjes nodig. De frambozen die in tubs worden aangevoerd, worden als pulp gepreserveerd. In het overzicht op deze bladzijde is de geschiktheid van de in deze rassenlijst opgenomen rassen voor de verschillende methoden van verwerking weergegeven.

Na 1945 is er een aantal nieuwe rassen in ons land in omloop gebracht. Enkele hebben goed voldaan; verschillende andere dienen nog verder te worden geprobeerd daar de uitkomsten in verschillende jaren sterk uiteenlopen.

Van verschillende rassen is goed gezond, geselecteerd, door de N.A.K.-B. gekeurd plantmateriaal verkrijgbaar.

Geschikt voor de industrie:

	jam	blik	diepvries
--	-----	------	-----------

Vroeg:

A - Mallig Promise (blz. 61)

++	++	—
----	----	---

A - Mallig Exploit (blz. 62)

+	++	—
---	----	---

Middentijds - laat:

A - Rode Radboud (blz. 62)

+	?	?
---	---	---

B - Preussen (blz. 63)

+	+	—
---	---	---

Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Malling Jewel (blz. 63)

++	++	+
----	----	---

Schönemann (blz. 63)

?	?	?
---	---	---

Legenda:

++ = zeer geschikt

+ = geschikt

— = niet aanbevolen

A - Mallig Promise. K.: N. H. Grubb, Proefstation te East Mallig, Engeland; 1937. Ontstaan uit een kruising van Newburgh met (Lloyd George x Pyne's Royal). Geïnt.: 1944. Vrij in de handel.

Een *zeer produktief, vroeg* ras met mooie, *grote* vruchten. In Zeeland wordt het zeer gewaardeerd, maar op de Brabantse zandgronden zijn de uitkomsten zeer wisselvallig. Een ander bezwaar is daar, dat de oogst ervan samenvalt met die van de late aardbeien. Geschikt voor verse consumptie; ook voor verwerking is dit ras goed geschikt, behalve voor diepvries. Een bezwaar is de zeer grote hoeveelheid *opslag*; deze maakt een tijdig en geregeld verwijderen van overtollige scheuten noodzakelijk.

Groei: krachtig; sterk uithangende scheuten. Zeer veel opslag. Vroeg uitlopend.

Bloei: vroeg.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg. Plukt vrij moeilijk.

Uiterlijk: zeer grote, langkegelvormige, normaal rode vruchten, soms iets ongelijkmatig rijpend en daardoor dan met een groene punt.

FRAMBOOS

Kwaliteit: sappig; vrij goed van smaak en aroma. Tamelijk zacht en daardoor iets minder goed vervoerbaar dan Preussen.

Ziekten en beschadigingen: betrekkelijk ongevoelig voor heksenbezemvirus; schijnbaar weinig gevoelig voor mozaïek-virus. Gevoelig voor natte grond. Verdere bezwaren zijn de grote vatbaarheid voor de frambozeschorsgalmug, en voor grauwe schimmel (Botrytis).

Opmerkingen: mogelijk minder geschikt voor zandgrond dan voor klei. Virusvrij plantmateriaal is aanwezig.

A - Malling Exploit. K.: N. H. Grubb, Proefstation te East Malling, Engeland, 1937. Een kruising van Newburgh met (Lloyd George x Pyne's Royal). Vrij in de handel.

De *produktie* van dit veel op Malling Promise gelijkende ras is *hoog* en de *vruchten* zijn nog iets *groter* dan die van Malling Promise; zij zijn evenwel nog *gevoeliger* voor *grauwe schimmel* (Botrytis). Een ander bezwaar zijn de vrij lange vruchttakken, die gemakkelijk uitwaaien of afbreken. De vruchten plukken daardoor vrij moeilijk. Evenals Malling Promise is het ras minder geschikt voor West-Brabant, daar de oogst samenvalt met de oogst van de late aardbeien. Geregeld verwijderen van de opslag is ook bij dit ras vereist. Voor verwerking wat minder geschikt.

Groei: krachtig, met sterk overhangende scheuten. Veel opslag.

Bloei: vroeg.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: vruchten nog iets groter dan die van Malling Promise; kort kegelvormig, normaal rood. Gelijkmatic rijpend.

Kwaliteit: stevigheid matig tot vrij goed; smaak en aroma vrij goed.

Ziekten en beschadigingen: vruchten zeer vatbaar voor grauwe schimmel. Minder gevoelig dan andere rassen voor kalkrijke grond.

Opmerkingen: vraagt goede beschutting; virusvrij plantmateriaal is aanwezig.

MIDDENTIJD - LAAT

A - Rode Radboud (Radboud C). K.: I. Rietsema, Breda. Verkrijgbaar via Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf te 's-Hertogenbosch.

Dit nieuwe Radboud-ras onderscheidt zich van de paarsrode Radboud (Radboud A) door een *uithangende groeiwijze* en een *helderder paars-rode kleur* van de vrucht, die *beter loslaat* van de bloembodem.

Groei: tamelijk krachtig, maar minder zwaar dan Radboud A, matig veel opslag; scheuten slap.

Bloei: middentijsds.

Vruchtbaarheid: zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijsds-laai. De vruchten laten matig goed los van de bloembodem.

Uiterlijk: tamelijk groot, tamelijk donkerrood, lang kegelvormig.

Kwaliteit: stevig; smaak flauw met weinig aroma.

Gebruik: geschikt voor verwerking en verse consumptie.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor heksenbezemvirus en mozaïekvirus; matig vatbaar voor frambozeschorsgalmug.

Opmerkingen: gezond plantmateriaal is verkrijgbaar.

B - Preussen. K.: F. Fromme, Duitsland 1915. Geïnr.: 1919.

Door de grote *gevoeligheid voor ziekten* is de stand van dit ras vaak slecht. Toch kan het voor de Brabantse zandgronden nog niet in het sortiment worden gemist, om zijn *latere rijptijd* en de *goede kwaliteit* van de vrucht. Met gebruik van gezond plantmateriaal en goede ziektebestrijding is er nog best een goed gewas van te telen.

Groei: gezonde planten hebben lange, krachtige, steil opgaande scheuten; echter weinig talrijk.

Bloei: middentijds.

Vruchtbaarheid: middelmatig; afhankelijk van de gezondheid.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds. Plukt vrij gemakkelijk; de vruchten hangen niet verscholen.

Uiterlijk: middelmatig van grootte, kort kegelvormig, lichtrood.

Kwaliteit: meestal voldoende stevig; vrij sappig; zeer goed van smaak en aroma; vrij lichtrood sap.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor heksenbezem- en mozaïek-virus; zeer vatbaar voor stengelziekten.

Opmerkingen: virusvrij materiaal is beschikbaar.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Malling Jewel. K.: N. H. Grubb, Proefstation East Malling, Engeland, 1931. Ontstaan uit een kruising van Preussen met (Lloyd George x Pyne's Royal).

Dit ras kan in zeer natte zomers van waarde worden, doordat het veel beter dan andere rassen bestand is tegen regen. Heeft dezelfde rechtopgaande groeiwijze en de matige hoeveelheid oploep als Preussen. Bloei en oogst zijn middentijds. De vruchten zijn goed van uiterlijk; middelmatig groot, kegelvormig, helderrood, iets dof. De kwaliteit is goed; de vruchten zijn stevig, weinig vatbaar voor grauwe schimmel (Botrytis) en goed tot matig van smaak; zij plukken vrij goed. Wel is het ras vatbaar voor stengelsterfte. In Schotland, waar Malling Jewel thans veel wordt aangeplant, heeft men er een aanzienlijk hogere produktie van gekregen door meer scheuten per rij te planten. Dicht planten verdient ook hier zeker aanbeveling. Verdient verder te worden geprobeerd wegens de goede groeiwijze, de geschiktheid voor de verwerking en de geringe gevoeligheid voor regen.

Schönemann. K.: W. Schönemann, Feldbach bij Stuttgart, Duitsland. Ontstaan uit een kruising van Lloyd George met Preussen. Geïnr.: 1950.

Een krachtige groeier met voldoende rechtopstaande scheuten. Vrij goed produktief. Bloei en rijptijd laat. Vruchten groot, lang kegelvormig, iets dof donkerrood; stevig, maar matig, zuur van smaak, met veel aroma. Vatbaar voor meeldauw.

HAZELNOOT

Economisch gezien is de hazelnoot in Nederland geen belangrijk gewas. Voor particulieren is het echter zeker aan te bevelen enige hazelnoten in de tuin of op het erf te planten. Een aantal rassen is in onderzoek.

Men heeft tegen dit gewas vaak enkele ernstige bezwaren, nl. de onvruchtbaarheid en de onvoldoende kwaliteit (grootte) van zijn vruchten. Beide bezwaren vervallen, wanneer men de onderstaande rassen, die alle grootvruchtig zijn, plant en voor een goede bestuiving zorgt. Men verkrijgt waarschijnlijk een goede bestuiving wanneer men 4 à 5 rassen door elkaar plant, waaronder liefst één van de volgende bestuivers: Cosford, beide Lambertsnoten en Frühe von Frauendorf.

Als onderstam voor de hazelaar kan wel de Turkse boomhazelaar, *Corylus columnata*, worden gebruikt. Er zijn nog weinig ervaringen met

HAZELNOOT

deze onderstam. Het is een groot voordeel, dat ze geen opslag maken, iets waarvan men bij afleggers veel last heeft.

Naar de vorm kan men de beschreven rassen in drie groepen indelen. Tot de groep van rassen met *brede vruchten* behoren de Rode Zelleroot en de Romeinse Noot. *Ronde vruchten* hebben Cosford, Daviana, Frühe von Frauendorf en Géant de Halle, en *lange vruchten*: Garibaldi, Lange Spaanse, Louis Berger, Roodpit Lambertsnoot, Neue Riesen, Webb's Prize Cob en Witpit Lambertsnoot.

Met deze rassen zijn vrij uitgebreide proeven opgezet te Vaals (L.) en te Beek en Donk (N.B.).

De hieronder beschreven rassen staan in alfabetische volgorde.

N - Frühe von Frauendorf. Grote, breeduitgroeïende struik. Bloeit zeer vroeg, soms al in januari; zeer veel katjes. Draagt al vroeg en zeer rijk. Heeft goed stuifmeel. Vrij grote, korte, naar de top iets verbrede vrucht, die goed gevuld is. Smaakt uitstekend. Een aanbevelenswaardige noot.

N - Géant de Halle. Krachtige, breeduitgroeïende struik, met donker-groen blad, die vrij laat bloeit; zeer vruchtbaar. Rijpt eind september tot begin oktober. Zeer grote, regelmatig gevormde vrucht, glanzend helder bruin. Dikke sterke schaal. Fijne smaak.

N - Neue Riesen. In vergelijking met andere rassen een zwakke groeier. Goed vruchtbaar. Eind augustus-begin september rijp. Zeer grote noot met goede smaak.

N - Webb's Prize Cob. Krachtig, steil opgroeïende struik, met stevig takwerk. Bloeit vrij vroeg. Rijptijd midden september, buitengewoon vruchtbaar ras. Vrucht zeer groot, soms driehoekig. Lichtbruin, grijs-behaard naar de top. Schaal dun, gestreept.

N - Witpit en Roodpit Lambertsnoot. Kleine, gedrongen, sterk vertakte, breeduitgroeïende struiken, met groot, lichtgroen blad. Zeer vruchtbaar; de vruchten zijn klein, maar geheel gevuld. Bij Roodpit in verse toestand fraai rood kernvlees. Half augustus rijp, uitstekend van smaak. Kleur vrucht donkerbruin.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst.

Cosford. Krachtige, opgaande struik, met veel zijhout. Lichtgroene bladkleur. Bloeit middelvroeg. Vruchtbaar. Grote lichtbruine vrucht, met dunne schaal. Smaak is uitstekend. Een zeer goed ras en goede bestuiver.

Daviana. Kleine gedrongen struik. Vroeg en goed vruchtbaar. Bloeitijd middelvroeg. Vrucht is regelmatig gevormd, met helderbruine, gestreepte, dunne schaal. Uitstekende smaak.

Garibaldi. Middelvroeg struik met steilopgaande, stevige gesteltakken. Bloeit middelvroeg (maart). Draagt reeds vroeg en is zeer vruchtbaar. Grote, in trossen hangende vruchten. Muiskleurige, sterk behaarde schaal, met een groot, gewelfd schild. Zeer goed smakende noot.

Grote Bonte Zelleroot. Toont grote gelijkenis met de Romeinse noot, is echter hoger van vorm en vertoont strepen of banden op de vrucht. Krachtige groeier. Bloeit vrij vroeg. In Nederland vrijwel onbekend.

Lange Spaanse. Krachtig groeïende struik, wordt niet hoog. Bloeit middelvroeg, met veel katjes; zeer vruchtbaar, draagt in trossen. Midden tot eind september rijp. Matig grote, donkerbruine vrucht, aan de top iets viltig. Dunne schaal. Fijne smaak.

HAZELNOOT/KERS

Louis Berger. Grote vertakte struik, die veel fijn hout maakt, met klein donker-groen blad. Bloeitijd middelvroeg. Vruchtbaar; vrucht van uitstekende kwaliteit, zeer lang, kleur lichtbruin. Midden september rijp.

Rode Zellernoot. Forse, breeduitgroeijende struik, met fraai, groot, roodbruin blad. Is ook geschikt voor sierheester. Donkere, middengrote, bruine vrucht. Vroeg vruchtbaar. Dunne schaal. Goed smakende noot. Midden september rijp.

Romeinse noot. Krachtige, steilgroeijende struik, die vroeg en regelmatig vruchtbaar is. Zeer grote, onregelmatige vrucht, veelal meer breed dan hoog. Dunne, helder-bruine schaal, die gemakkelijk opent. Goed smakende noot die vóór de Lamberts-noot rijpt. Komt in ons land nog maar zeer weinig voor.

KERS

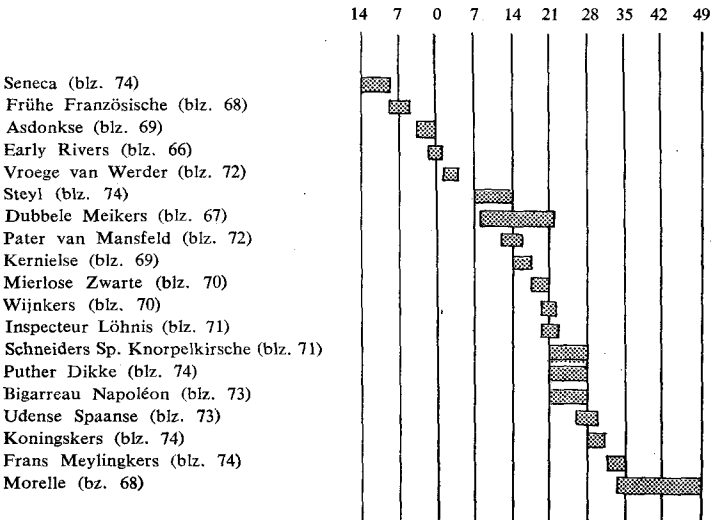
De kers, in geldswaarde van het voortgebrachte produkt, het derde fruitgewas van Nederland, verkeert in een periode van grote achteruitgang. De oorzaken hiervan zijn vele, maar komen samengevat neer op een te gering rendement.

Bij een nadere bestudering van de rassen blijkt, dat er grote verschillen zijn in vruchtbaarheid, plukbaarheid, kwaliteit, sorteerkosten, uitval enz. Bij een goede rassenkeus kan het rendement sterk opgevoerd worden. Vele rassen zijn overigens nog bij het I.V.T. in onderzoek.

De indeling in districten is voorlopig vervallen; enerzijds terwille van de uniformiteit, anderzijds vanwege het feit dat deze indeling gedeeltelijk berustte op de aanwezigheid van een ras in een bepaald district. Hiermede is echter niet bewezen dat andere rassen ter plaatse niet evengoed of beter zullen voldoen. Ook afzetmogelijkheden spelen een rol. Het is daarom noodzakelijk meer aandacht aan praktijkproeven met kersen te besteden zodat in een volgende rassenlijst een begin kan worden gemaakt met een indeling in ecologische fruitgebieden.

RIJPTIJDENGRAFIEK

(Rijptijden in dagen voor of na Early Rivers)

KERS

ENKELE EIGENSCHAPPEN VAN DE OPGENOMEN KERSERASSEN IN TABELVORM

	Bloeitijd					Grootte vrucht					Hardheid vrucht			
	zeer vroeg	vroeg	middeelvroeg	laat	zeer laat	zeer klein	klein	matig groot	groot	zeer groot	zeer zacht	zacht	vast	hard
Early Rivers														
Meikers														
Morelle														
Frühe Französische														
Asdonkse														
Kernielse														
Mierlose Zwarte														
Wijnkers														
Insp. Löhnis														
Schneider														
Vroege v. Werder														
Pater v. Mansfeld														
Bigarreau Napoléon														
Udense Spaanse														
Frans Meylingkers														
Seneca														
Leenderskers														
Puther Dikke*)														
Koningskers														

*) Over de bloeitijden van dit ras zijn nog niet voldoende gegevens beschikbaar.

A - Early Rivers.

Een Engels ras, dat in Frankrijk, België en overal in Nederland op behoorlijke schaal te vinden is.

In dit ras schijnen 2 of meer typen voor te komen, die o.a. verschillen in gezondheid. Wordt in de Betuwe *Vroege Duitse* genoemd.

Pluksnelheid vrij gering; prijzen vrijwel altijd goed (de laatste jaren werkt import van Early Rivers nogal eens prijsdrukkend).

Vrij sterke kers, die goed bestand is tegen regen; is goed vervoer- en houdbaar.

Groei: zeer sterk, met hangende takken; vormt hoge en brede bomen.

Bloei: vroeg, bestuivers zijn Vroege van Werder, Kernielse en Mierlose Zwarte.

Vruchtbaarheid: matig vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg, omstreeks half juni, variërend met het jaar, de streek en de grondsoort; rijpt ongelijkmatig.

Uiterlijk: matig tot grote kers, een van de grootste vroege kersen; donkerbruin van kleur.

BESTUIVINGSTABEL

Te bestuiven rassen	Bestuivers				
1 Early Rivers	6	7	11		
2 Dubbele Meikers	2	8	9	10	14
3 Morelle	3				
4 Frühe Französische	1	6			
5 Asdonkse	1	6			
6 Kernielse	1	5			
7 Mierlose Zwarte	1	14			
8 Wijnkers	9	13			
9 Inspecteur Löhnis	8	10	12		
10 Schneiders Späte Knorpelkirsche	2	3	9	14	
11 Vroege van Werder	1				
12 Pater van Mansfeld	2	11	13	14	
13 Bigarreau Napoléon	9	10			
14 Udense Spaanse	9	10			
15 Frans Meylingkers	1				
16 Koningskers	2	3	10	14	

Van de ontbrekende rassen zijn nog niet voldoende gegevens beschikbaar.

Kwaliteit: de vrucht is zacht, heeft een goede smaak.

Ziekten en beschadigingen: het tegenwoordig door de N.A.K.-B. gekeurde type heeft weinig last van bacteriekanker en is weinig vatbaar voor Monilia.

A - Dubbele Meikers (Meikers).

Wordt overal in Nederland gevonden, echter het meest op de rivierklei, voor welke grondsoorten het een goed ras is; komt in alle landen voor, is echter nergens belangrijk. Er komen meerdere typen voor, die onderling verschillen in rijptijd, vruchtbaarheid, groei, boomvorm, en kleur, grootte en sterkte van de vruchten; deze typen zijn vanwege allerlei tussenvormen moeilijk van elkaar te onderscheiden. Een ras, dat voor de teler vaak weinig winstgevend is door de hoge pluk- en sorteerkosten, de zwakheid van de vrucht en de in verhouding te lage prijzen. Door zijn steile groei geschikt voor wijker. De plukbaarheid is slecht door de onregelmatige rijping en de dracht in dichte trossen; de prijzen liggen meestal ook lager dan van andere goede rassen. Een zwakke kers, die slecht houdbaar is en moeilijkheden bij vervoer geeft.

Vaak komen verspreid aan de bomen afwijkende kersen voor, Volgers genaamd, deze zijn spitser, groter, zuurder en sterker. Ze zijn 1½ tot 3 weken na de eerste meikersen van dezelfde boom rijp.

Groei: matig sterk, de steile opgaande dunne gesteltakken, die meestal op één punt ontspringen, zijn kenmerkend.

Bloei: middentijds tot laat, met zeer veel bloesem; zelffertil, maar zou bij kruisbestuiving beter dragen. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Pater van Mansfeld, Wijnkers, Inspecteur Löhnis, Schneiders Späte Knorpelkirsche en Udense Spaanse.

KERS

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en zeer goed bij een goede snoei (en wanneer men het goede type heeft).

Vrucht:

Rijptijd: per type zeer onregelmatig rijpend over een lange periode, eerste pluk soms al 1 à 1½ week na Early Rivers. Volgers rijpen zeer ongelijkmatig ± 1½ tot 3 weken na de eerste Meikersen.

Uiterlijk: matig groot, meest kleiner dan Early Rivers, rond, donker-rood van kleur.

Kwaliteit: zeer zachte kers, smaakt zeer goed, iets zuur, zeer aromatisch.

Ziekten en beschadigingen: heeft last van takmonilia. Op verschillende plaatsen de laatste jaren veel sterfte, waarvan de oorzaak nog onbekend is. Bij regen weinig barsten, veel last van vruchtmonilia.

A - Morelle (Morel)

Komt in vele landen voor.

Wordt in Nederland steeds meer aangeplant. Zeer geschikt voor wijker. Zeer goed „pluk”baar (wordt voor de fabriek meestal gestroopt); waarschijnlijk het ras, waarvan het grootste aantal kg per uur geoogst kan worden. Waar de industrie koopt brengt dit ras hoge prijzen op. Een sterke kers.

Groei: zwak, met slap hout; draagt op eenjarige scheuten, zodat vervangsnoei noodzakelijk is.

Bloei: zeer laat, gelijk met Wijnkers. Is zelffertil.

Vruchtbaarheid: zeer vroeg, zeer goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: zeer laat, ongeveer 5 weken na Early Rivers, rijpt gelijkmatig (mits men de vruchten lang laat hangen, hetgeen meestal geen bezwaar is).

Uiterlijk: matige tot grote, donkerbruine vrucht, even groot als Early Rivers.

Kwaliteit: het is een zeer zachte, zeer zure kers, die pas enigszins eetbaar wordt wanneer ze volkomen rijp is.

Ziekten en beschadigingen: gezond, heeft echter indien koperbespuitingen achterwege blijven soms nogal last van tak- en vruchtmonilia.

B - Frühe Französische (Lamotte).

Komt in het buitenland vrijwel niet voor. Is in Nederland in alle kersestreken op kleine schaal aangeplant. Het is een ras, dat vroeg rijpt, maar vaak matig vruchtbaar is en een vrij kleine vrucht heeft; er is nog geen ras van dezelfde rijptijd dat beter is. Pluksnelheid is gering; prijzen meestal goed. De vrucht is vrij sterk, niet regengevoelig. Goed vervoer- en houdbaar.

Groei: matig tot sterk; bolkroon met stevige gesteltakken en veel fijn hout.

Bloei: zeer vroeg, nog iets voor Early Rivers; goede bestuivers zijn waarschijnlijk Early Rivers en Kernielse.

Vruchtbaarheid: begint vrij laat te dragen; de eerste jaren heeft men slechts matige oogsten. Op latere leeftijd kunnen bomen vrij goede tot goede opbrengsten geven.

Vrucht:

Rijptijd: ongeveer een week voor Early Rivers, rijpt vrij gelijkmatig.

Uiterlijk: vrij kleine, donkerbruine tot zwarte kers.

Kwaliteit: het is een zachte kers met een, voor de tijd van het jaar, goede smaak, iets rinzig; iets bitter voor de volle rijpheid.

Ziekten en beschadigingen: op alle grondsoorten gezond; in de kwekerij echter vrij veel last van bacteriekanker; heeft van Monilia weinig last.

B - Asdonkse (No. 501).

Komt op verschillende plaatsen in Limburg en het rivierkleigebied voor, in het buitenland waarschijnlijk nergens. Rijpt voor Early Rivers. Plukt gemakkelijk; de iets lichtere kleur is, i.v.m. de prijs, een nadeel t.o.v. Early Rivers; ze moet daarom zo mogelijk vóór de Early Rivers geruimd worden en brengt dan hoge prijzen op. Is waarschijnlijk iets gevoeliger voor regen dan Early Rivers. Indien te rijp geplukt (of na warm en zonnig weer), moeilijk te oogsten en te vervoeren, en slecht houdbaar. Het is een zwakke kers.

Groei: sterke groei, boomtype lijkt op dat van Early Rivers.

Bloei: vroeg, gelijk met Early Rivers; waarschijnlijk zijn Early Rivers en Kernielse goede bestuivers.

Vruchtbaarheid: goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: enkele dagen voor Early Rivers, vrij gelijkmatig.

Uiterlijk: matig grote kers, iets kleiner dan Early Rivers, langwerpig van vorm; kleur roodbruin, sterk glanzend, iets lichter dan Early Rivers.

Kwaliteit: de vrucht is zacht, zachter dan Early Rivers; smaak is goed; is reeds vroeg op smaak; mag niet te rijp worden, is dan enigszins flauw; kleine pit.

Ziekten en beschadigingen: weinig last van bacteriekanker, ook op lichte gronden; matig last van Monilia.

B - Kernielse (Dikke Loen).

Komt voornamelijk in Zuid-Limburg en in geringe mate in de omgeving van Uden voor.

Er zijn veel rassen, die Loen genoemd worden en vaak ook veel op dit ras lijken, maar er toch niet gelijk aan zijn.

Een redelijk goed ras voor Limburg en Zeeland (in Zeeland nog onbekend, maar kan vervanger worden van Meikers en Pater van Mansfeld); in Brabant voldoet de Mierlose Zwarte zeker zo goed. Op de rivierklei is geen behoefte aan een ras op dit tijdstip, daar de Kernielse gelijk met de laatste Meikersen rijpt en de Wijnkers de Meikers mooi opvolgt.

Matig goed plukbaar; brengt redelijke prijzen op.

Matig gevoelig voor regen; indien zeer rijp, of na slecht weer vrij slecht vervoer- en houdbaar.

Groei: sterk, hoge en vrij brede bomen, lijkt in groei iets op Inspecteur Löhnis, doch is minder dicht.

Bloei: vroeg, ongeveer gelijk met Early Rivers. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Asdonkse en Early Rivers.

Vruchtbaarheid: begint vrij laat, maar is later goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: 2 à 2½ week na Early Rivers, iets na Pater van Mansfeld en iets voor Mierlose Zwarte; vrij ongelijkmatig.

KERS

Uiterlijk: middelmatig tot groot, ongeveer even groot als Early Rivers; enigszins hartvormig, zeer moeilijk te onderscheiden van Mierlose Zwarte; kleur is zwart.

Kwaliteit: een zachte kers met matige smaak, vrij sterk aroma, iets zurig; wanneer niet geheel rijp minder bitter dan de Mierlose Zwarte. *Ziekten en beschadigingen*: matig last van Monilia.

B - Mierlose Zwarte (Udense Zwarte).

Komt voornamelijk voor in de omgeving van Uden en Mierlo (waar hij resp. Udense en Mierlose Zwarte heet) en hier en daar verspreid in andere gebieden.

Van dit ras bestaan zeer waarschijnlijk een aantal moeilijk van elkaar te onderscheiden typen (rassen).

Goed ras voor Brabant, waar overigens de Loen ook geteeld zou kunnen worden. Voor de andere gebieden niet aan te bevelen, omdat daar geen behoefte is aan een ras met deze rijptijd en smaak.

Vrij lastig te plukken (o.a. nogal los aan de steel, wanneer volledig rijp); brengt in Uden de beste prijzen op, elders kan hij lang niet tegen de Wijnkers (en de Meikers) op.

Matig gevoelig voor regen; bij slecht weer zeer moeilijk vervoer- en houdbaar.

Groei: vrij sterk en steil, met veel vrij dunne gesteltakken.

Bloei: tamelijk vroeg, iets na Early Rivers. Wordt waarschijnlijk goed bestoven door Early Rivers en Udense Spaanse.

Vruchtbaarheid: begint vrij laat te dragen, maar daarna goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: $2\frac{1}{2}$ à 3 weken na Early Rivers, ongeveer een halve week na Kernielse, rijpt gelijkmatig.

Uiterlijk: matig groot (meest iets kleiner dan Early Rivers); enigszins hartvormig, moeilijk te onderscheiden van Kernielse, zwart.

Kwaliteit: een zachte kers, met matige smaak, vrij sterk aroma; wanneer niet geheel rijp, bitter.

Ziekten en beschadigingen: last van Monilia.

B - Wijnkers.

Waarschijnlijk een Nederlands ras; komt vrijwel alleen voor op rivierklei. Wordt ook wel Blanser, Platter, Blinker of Glimmer genoemd. Het is niet uitgesloten, dat er meerdere typen voorkomen, o.a. gezien de sterke verschillen in vruchtbaarheid.

In alle opzichten een zeer goed ras op zwaardere gronden; de wisselende vruchtbaarheid staat de aanplant op grote schaal echter in de weg. Wanneer men van zeer vruchtbare bomen uitgaat en een goede bestuiver plant, is de kans op mislukking evenwel gering.

Plukt vrij gemakkelijk, kan meestal in één keer geplukt worden en behoeft weinig sortering. Valt echter, indien zeer rijp, nogal van de steel; brengt in de Betuwe altijd hoge prijzen op. Geen last van regen; een sterke kers. Goed vervoer- en houdbaar.

Groei: zeer sterk, vrij ijl, met enkele zware, onregelmatige, in de breedte groeiende gesteltakken, daardoor moeilijk te vormen.

Bloei: zeer laat, het laatste der zoete kersen. Goede bestuivers zijn Inspecteur Löhnis en Bigarreau Napoléon.

Vruchtbaarheid: begint vrij laat, maar kan goed zijn; soms met grote nog niet te verklaren verschillen.

Vrucht:

Rijptijd: ongeveer 3 weken na Meikers en Mierlose Zwarte, zeer gelijkmatig.

Uiterlijk: matig tot groot, iets kleiner dan Early Rivers, soms even groot; kleur donkerbruin, mooi glanzend.

Kwaliteit: een zachte kers met een zeer goede smaak; iets rinzig; zeer sappig.

Ziekten en beschadigingen: op zwaardere gronden weinig last van bacteriekanker.

B - Inspecteur Löhnis.

Een Nederlands ras. Komt weinig voor, voornamelijk op de rivierklei en in Brabant. Lijkt veel op Wijnkers. Een goed ras, doch kan i.v.m. zijn gevoeligheid voor regen en Monilia slechts op vrij kleine schaal aanbevolen worden als bestuiver van de Wijnkers. Redelijk goed te plukken; brengt goede prijzen op. Gevoelig voor regen. Indien niet gebarsten goed vervoerbaar, doch slechts matig houdbaar.

Groei: sterk, kroon is dicht en bolvormig.

Bloei: laat, na Meikers, maar voor Wijnkers. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Pater van Mansfeld, Wijnkers en Schneiders Späte Knorpelkirsche.

Vruchtbaarheid: vrij vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: ongeveer gelijk met Wijnkers (bij grote dracht soms iets later), rijping vrij gelijkmatig.

Uiterlijk: matig tot grote, donkerbruine kers; iets langwerpiger dan Wijnkers.

Kwaliteit: vrij vast, iets harder dan Wijnkers; smaak zeer goed, iets zoeter dan Wijnkers.

Ziekten en beschadigingen: zeer veel last van Monilia.

B - Schneiders Späte Knorpelkirsche (Hedelfinger Riesenkirsche falso). Is van Duitse herkomst.

De tot nu toe gebruikte naam Hedelfinger (Riesenkirsche) bleek niet de juiste te zijn. Komt vrij weinig over het land verspreid voor. Moet bij dreigend weer snel geplukt kunnen worden en is dan door het gevaar voor barsten toch nog riskant: mag daarom slechts op beperkte schaal geplant worden, ondanks overige zeer goede eigenschappen. Plukt redelijk snel, vooral door de zwaarte der vruchten; brengt altijd zeer hoge prijzen op. Gevoelig voor regen. Alleen drooggeplukte en niet gebarsten kersen kunnen redelijk vervoerd worden en zijn ook enigszins houdbaar.

Groei: matig tot sterk, de kroon is vrij ijl en vierkant.

Bloei: laat, gelijk met Inspecteur Löhnis en Bigarreau Napoléon, na Meikers, vóór Wijnkers. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Meikers, Inspecteur Löhnis, Udense Spaanse en Morelle.

Vruchtbaarheid: vrij vroeg, regelmatig, maar door een langdurige rui-periode vaak slechts matig; soms echter goed.

Vrucht:

Rijptijd: vrij onregelmatig, meest iets na Inspecteur Löhnis, 3 à 4 weken na Early Rivers; rijpt ongelijkmatig.

KERS

Uiterlijk: zeer grote, roodbruine kers (de grootste, in Nederland geteelde).

Kwaliteit: hard, knappend en sappig, smaakt zeer goed, met een goed aroma (één van de fijnste harde kersen); reeds vroeg op smaak.

Ziekten en beschadigingen: geen last van bacteriekanker; zeer vatbaar voor vruchtmmonilia.

O - Vroege van Werder (Zeeuwse Bruine).

Een Duits ras, heeft niet veel verspreiding gevonden in andere landen. Komt bij ons meest in Zuid-Limburg voor, ook hier en daar in het rivierkleigebied en Zeeland („Zeeuwse Bruine”). Een redelijk goed ras op zwaardere gronden, op lichtere gronden niet gezond te houden. Komt in de Betuwe meestal slechts iets vóór de eerste Meikersen. De grote verspreiding in Limburg vindt zijn oorzaak in het feit dat hij enigszins de ruimte tussen Early Rivers en Kernielse opvult.

Plukbaarheid is matig (vrij slecht, als de boom zeer vol hangt); voor een grove kers zijn de prijzen goed (ook in de Betuwe). Iets gevoelig voor regen (vooral indien goed uitgegroeid), kan toch lang blijven hangen. Is goed houdbaar en geeft geen moeilijkheden bij vervoer. Zeer gevoelig voor bacteriekanker.

Groei: sterk; vaak zeer grote bomen, met zware gesteltakken; sterk hangende takken als Early Rivers.

Bloei: iets later dan Early Rivers, kan door deze goed bestoven worden.

Vruchtbaarheid: begint vrij vroeg, zeer goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: vrij gelijkmatig, $\pm 1\frac{1}{2}$ week na Early Rivers en meestal gelijk met het begin van Dubbele Meikers; bij grote dracht later en ongelijkmatig.

Uiterlijk: matig tot grote vrucht, ongeveer als Early Rivers; indien erg dicht behangen kleiner; roodbruin, iets lichter dan Early Rivers. **Kwaliteit:** een zachte kers, redelijk van smaak, met vrij weinig aroma: de huid is iets knappend; moet goed uitgegroeid en niet te rijp zijn.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor bacteriekanker; op zwaardere gronden nog redelijk tot goed te telen. Weinig last van Monilia, soms last van smalbladigheid.

O - Pater van Mansfeld (Markies).

Een Nederlands ras, komt het meest in Zeeland voor, waar hij echter aan het verdwijnen is. Elders treft men hem soms aan onder foutieve namen. Het is een redelijk goed ras van prima kwaliteit, maar op lichtere gronden niet gezond te houden. Vele jaren zijn de vruchten voor een flink deel gebarsten; in de Betuwe komt hij tegelijk met de Meikersen en in Limburg vlak voor de Kernielse.

Plukt vrij goed wanneer de vruchten goed van stuk zijn; brengt vaak hoge prijzen op, behalve daar waar men zwarte kersen wenst. Zeer gevoelig voor regen, overigens sterke kers.

Groei: sterk, vormt een vrij brede boom.

Bloei: middentijds tot laat, vrij onregelmatig. Goede bestuivers zijn: Vroege van Werder, Meikers, Bigarreau Napoléon en Udense Spaanse; een matig goede bestuiver is Early Rivers.

Vruchtbaarheid: vrij vroeg, zeer goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: vrij gelijkmatig, $\pm$ 2 weken na Early Rivers en iets na Vroege van Werder; is al vroeg op smaak, maar de kleur is dan nog vrij licht; bij zeer dicht behang vaak wat later rijp.

Uiterlijk: matige tot grote, roodbruine kers, indien niet te dicht behangen even groot als Early Rivers; kleine pit.

Kwaliteit: een vaste vrucht, knappend, de smaak is zeer goed, aromatisch en sappig.

Ziekten en beschadigingen: heeft veel last van bacteriekanker, op zware gronden nog redelijk goed te telen.

O - Bigarreau Napoléon (Gascogner, Rouaan).

In Duitsland, Frankrijk, België, Engeland en de Verenigde Staten zeer bekend. Komt veel in Limburg voor, in mindere mate ook op rivierklei (o.a. als „Rouaan”), overigens weinig.

Aan te bevelen op plaatsen waar de industrie koopt, men enig risico durft te nemen en een ras wil met deze rijptijd. De vraag is echter of de Udense Spaanse dan niet te verkiezen is vanwege zijn gezondheid.

Plukt vrij snel; wanneer er afzet voor is zijn de prijzen goed. Springt sterk bij regen; droge niet gesprongen kersen kunnen goed worden vervoerd en zijn ook goed houdbaar.

Groei: sterk, de boom is vrij groot, hoog en ijl.

Bloei: laat, gelijk met Inspecteur Löhnis en Schneiders Späte Knorpelkirsche.

Vruchtbaarheid: vrij vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Rijptijd: 3 à 4 weken na Early Rivers, ongeveer gelijk met Schneiders Späte Knorpelkirsche; wordt vaak lang voordat hij rijp is geplukt (slechts een geringe consumptie als tafelkers); rijpt vrij ongelijkmatig.

Uiterlijk: grote tot zeer grote, bonte, soms bijna rode kers, bijna zo groot als Schneiders Späte Knorpelkirsche.

Kwaliteit: hard, smaakt bij volle rijpheid goed.

Ziekten en beschadigingen: op lichte gronden zeer veel last van bacteriekanker; last van vruchtmonilia.

O - Udense Spaanse.

Waarschijnlijk een Nederlands ras. Komt voornamelijk rondom Uden voor.

Iets minder vruchtbaar dan Bigarreau Napoléon.

Plukt gemakkelijk. Misschien iets beter bestand tegen regen dan Bigarreau Napoléon. Vervoer- en houdbaarheid van droge, niet gebast kersen goed.

Op plaatsen waar de industrie koopt zijn de prijzen goed.

Groei: vrij sterk, de boom is hoog en vrij smal. Het blad is vaak sterk omgekruld.

Bloei: vrij laat, gelijk met Meikers. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Inspecteur Löhnis en Schneiders Späte Knorpelkirsche; Pater van Mansfeld en Mierlose Zwarte zouden ook te gebruiken zijn.

Vruchtbaarheid: begint matig laat, goed, maar nogal onregelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: enkele dagen na Bigarreau Napoléon, ongeveer 4 weken na Early Rivers; rijpt vrij ongelijkmatig.

KERS

Uiterlijk: grote tot zeer grote kers, misschien iets kleiner dan Bigarreau Napoléon; geel met weinig tot veel rood (als Bigarreau Napoléon).

Kwaliteit: een harde, iets zure kers, met een matige smaak; is voornamelijk voor verwerking bestemd.

Ziekten en beschadigingen: over het algemeen gezond, hierom boven Bigarreau Napoléon te verkiezen.

O - Frans Meylingkers.

Een Nederlands ras. Wordt vrijwel alleen in het Land van Maas en Waal aangetroffen. Beproeverswaard, wanneer men een laat ras wil hebben, mits men rekening houdt met de matige kwaliteit en vrucht-grootte.

Plukt vrij moeilijk. De prijzen zijn zeer goed, waarschijnlijk mede door de nog geringe aanvoer. Matig last van regen. Is goed houdbaar en geeft weinig moeilijkheden bij vervoer.

Groei: sterk tot zeer sterk; vormt een vrij breeduthangende kroon, hoog, met enkele steilopgaande takken.

Bloei: vroeg, gelijk met Early Rivers; deze is waarschijnlijk ook een goede bestuiver.

Vruchtbaarheid: goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: zeer laat, $4\frac{1}{2}$ à 5 weken na Early Rivers; rijpt ongelijkmatig. Behoort tot de laatste zoete kersen.

Uiterlijk: matig grote (iets kleiner dan Early Rivers), donkerbruin tot zwarte kers.

Kwaliteit: een harde, zoete kers met een matige smaak.

Ziekten en beschadigingen: weinig bacteriekanker op zware gronden, elders onbekend; vrij weinig last van vruchtmonilia.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Seneca.

Een Amerikaans ras met matig grote, donkerrode vruchten en donkerrood sap. Smaak fris zuur tot zoet, met zeer goed aroma. De pit is matig groot. De vruchtbaarheid is zeer goed. Het is een vroeg ras, dat eind april-begin mei bloeit en ongeveer 10 dagen voor de Early Rivers rijp is. Het plukken gaat vrij goed, hoewel de vruchten enigszins verscholen zitten onder de bladeren. De vruchten hebben weinig last van barsten.

Steyl (Leenderskers). K.: N.V. Gebr. Leenders, Tegelen; 1935. Kw.r.: 1960.

Tamelijk krachtig groeiende boom, vormt een brede kroon. De bloei valt tamelijk vroeg, de rijptijd ligt tussen Early Rivers en Hedelfinger. De kers is bijzonder gemakkelijk plukbaar, is groot, roodzwart gekleurd en heeft rood sap. De vrucht gaat zonder beschadiging van de steel. Bij vochtig weer vertoont deze kers geen neiging tot barsten. Geplukte vruchten zijn vrij goed houdbaar. Volgens reeds opgedane ervaringen is de weerstand tegen nachtvorst en tegen ziekten in het algemeen zeer goed.

Puther Dikke. Afkomstig uit Puth (L.). Het is een gezonde, sterke boom met tamelijk brede kroon. De rijptijd valt laat middentijds, gelijk met Schneiders Späte Knorpelkirsche. De vrucht is iets kleiner dan Schneiders Späte Knorpelkirsche, sappig en knappend met rode sapkleur en kleine steen. Niet gevoelig voor regen en zeer goed te vervoeren. De vruchtbaarheid is goed.

Koningskers.

Komt nog zeer weinig voor. Een beproevenswaardig, laat ras, mits men rekening houdt met gevoeligheid voor bacteriekanker en regen. Redelijk plukbaar; goede prijzen. Scheurt vrij sterk en rot bij slecht weer. Redelijk houdbaar en goed vervoerbaar, mits droog geplukt en niet gebarsten. Het is een vrij sterke groeier met

vrij brede kroon. De bloei is gelijk met Schneiders Späte Knorpelkirsche, terwijl als waarschijnlijk goede bestuivers genoemd kunnen worden: Meikers, Schneiders Späte Knorpelkirsche, Udense Spaanse en Morelle. De vruchtbaarheid treedt matig vroeg in en is goed en regelmatig. De rijptijd valt een ½ à 1 week na Schneiders Späte Knorpelkirsche en 4 tot 4½ week na Early Rivers, rijping is vrij ongelijmatig. De vrucht is groot tot zeer groot, roodbruin gekleurd. Lijkt veel op Schneiders Späte Knorpelkirsche, maar is langwerpiger. Het is een harde kers met goede smaak, wellicht iets minder dan Schneiders Späte Knorpelkirsche. De boom heeft op lichte grond veel last van bacteriekanker.

ONDERSTAMMEN

De keus is beperkt tot zaailingen van de Limburgse Boskriek en een vegetatief vermeerderbare onderstam, F 12/1, een selectie van het East Malling Research Station in Engeland. Beide onderstammen geven een sterke groei.

Limburgse Boskriek.

Als zodanig worden alleen zaailingen gekeurd, welke afkomstig zijn uit zaad van goedgekeurde moederbomen.

Waar vóór alles op gelet wordt is een zo groot mogelijke resistentie tegen bacteriekanker. Zaailingen, welke niet afkomstig zijn van goedgekeurde moederbomen worden gekeurd als zaailingkers na verwijdering van zure en halfzure typen.

F 12/1.

Een sterk groeiende onderstam, welke in hoge mate resistent is tegen bacteriekanker. De verankering is uitstekend en men heeft verder het voordeel van mooie uniforme stammen. De geringe opslag op het moerbed heeft een snelle verspreiding tegengewerkt.

KRUISBES

In vergelijking met andere fruitsoorten heeft de kruisbes slechts geringe betekenis. Ze worden onrijp geplukt voor de fabriek en rijp voor de verse consumptie. De bloei valt in het algemeen in de 2e helft van april, de pluktijd van de onrijpe bessen in de 2e helft van juni, die van de rijpe in de 2e helft van juli. Bij bespuiting met Kelthane en Karathane kans op verschijnselen in de bladeren die verward zouden kunnen worden met virus.

A - Hoofdrassen

Crown Bob (blz. 75)

Whitesmith (blz. 76)

Whinham's Industry (blz. 76)

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

Columbus (blz. 76)

A - Crown Bob (Lentse Blonde). Een oud ras, gewonnen in Engeland vóór 1823.

Wordt geteeld voor verse consumptie, en dus rijp geplukt.

Groei: middelmatig krachtig, iets uithangend.

Vruchtbaarheid: tamelijk groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

KERS/KWEE/MISPEL

Uiterlijk: middelmatig grote, donkerpaarsrode, zwak borstelig behaarde vruchten.

Kwaliteit: tamelijk goed van smaak.

Ziekten en beschadigingen: tamelijk vatbaar voor Amerikaanse kruisbessemeeldauw.

A - Whitesmith (Engelse Witte, Weisse Triumphbeere). Een oud ras, reeds vóór 1817 in Engeland gewonnen.

Wordt meestal onrijp geplukt voor Engeland.

Groei: tamelijk sterk.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk grote, bleekgroene, fijndonzig behaarde vruchten; dunne schil.

Kwaliteit: goed van smaak.

A - Whinham's Industry (Rote Triumphbeere). K.: R. Whinham, Morpeth, Northumberland, Engeland; omstreeks 1835.

Wordt zowel voor verse consumptie als voor de fabriek geteeld.

Groei: tamelijk krachtig.

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: tamelijk grote, donkerpaarsrode vruchten, kortviltig behaard met verspreide borstelharen.

Kwaliteit: tamelijk goed van smaak.

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

Columbus. Een ras dat zeer veel overeenkomst vertoont met Engelse Witte, maar een iets opgaander groei heeft.

Afgevoerd:

Early Sulphur: vruchten te klein.

KWEE

Tegen duizenden kweestruikjes, die verent worden tot perebomen, vindt men slechts één kwee als vruchtboom. Daartoe is de onderstamkwee onbruikbaar. Men kope op meidoorn geënte bomen van de rassen **Champion** of **Portugese**. De kwee vraagt goede grond. In rauwe toestand oneetbaar, doch zeer goed voor klaring van wijn of als compôte met wat melk om het vele looizuur neer te slaan. Zeer goed voor gelei en jam.

MISPEL

De mispel is een ouderwetse fruitsoort, die tegenwoordig nog een enkele keer in particuliere tuinen wordt aangeplant. Langs slootkanten van oude boomgaarden en op buitenplaatsen kan men er nog wel struiken van vinden.

Voor kenners zijn goed „rotte” (d.w.z. rijpe) mispels, die als kruisbessen worden uitgezogen, een traktatie. Daarom zou het jammer zijn als ze geheel verdwenen. Ze zijn laat in het najaar rijp.

MOERBEI

Verwant aan de vijg, doch volkomen winterhard. Moerbeien kunnen eeuwen oud worden, maar ondanks dat heeft de moerbei hier nooit veel betekend. Als hoogstam of leiboom geeft de plant een voldoende oogst van flauwzoete vruchten, die sterk neigen tot afvallen. Er zijn twee soorten, *Morus alba*, de kleinvruchtige met dunne twijgen, die voor zijderupsen in aanmerking komt en de *Morus nigra*, die als vruchtboom te gebruiken is en zich moeilijk laat verplanten. De vrucht van beide is in normale gevallen zwart, doch die van *alba* is te klein.

OKKERNOOT

Hoewel de teelt van veredelde okkernoten in Nederland van vrij recente datum is, werd een indeling in groepen wenselijk geacht.

De praktijk leert, dat rassen die lang in blad blijven het beste uitrijpen en het minste invriezen.

Van de walnoot komen zowel zelfbestuivende als kruisbestuivende rassen voor. De teler dient dus of zelfbestuivers aan te planten, of kruisbestuivende rassen, waarvan de manlijke bloemen van het ene ras gelijk bloeien met de vrouwelijke bloemen van het andere ras.

Uit recente Duitse onderzoeken bleek, dat o.m. de rassen 139 en 286 zonder voorafgaande bevruchting vruchten geven.

RASSEN

A - Bel (4912). Een aanbevelenswaardige handelsnoot. Behoort met 597 tot de vruchtbaarste rassen. Bel groeit bijna even sterk als No. 120. Mannelijke bloemen bloeien vroeg, de vrouwelijke middentijds. Heeft een vrij grote vrucht, matig van kleur en vorm, goed drooggewicht. Laat zich goed tot zeer goed openen, terwijl de verwijdering van de kern prima gaat. Kleur en smaak van de kern zijn zeer goed. Kernpercentage*) vrij goed. De natte zomer van 1954 heeft op de vrucht weinig invloed gehad.

A - 1335. Door steile groei voor laanbomen geschikt; zou zich zelf kunnen bestuiven. Geeft de indruk niet vroeg vruchtbaar te zijn. Goede tafelnoot. Goed van grootte en gewicht, matig van uiterlijk. Openen en verwijderen gaan zeer goed. Kernkleur en -percentage zijn beide matig. Komt vroeg in het blad.

A - 139. Wordt aanbevolen als goede tafelnoot, soms niet voldoende gevuld. Matig grote noot met goed uiterlijk en drooggewicht. Openen zeer goed. Kern meestal zeer goed, soms minder goed te verwijderen. Kerngehalte vrij goed, de kleur van de kern is vrij slecht. Komt mid-delvroeg in het blad.

B - Franquette en Parisienne. Goede, in het buitenland voldoening gevende Franse rassen, die zeer laat uitlopen; de Nederlandse en Duitse rassen zouden beter zijn in kwaliteit en vruchtbaarheid.

*) Onder kernpercentage wordt verstaan het gewicht van de kern uitgedrukt in procenten van het totale gewicht van de noot.

OKKERNOOT

Franquette: Grote noot met matig uiterlijk; het drooggewicht is goed. Openen gaat zeer goed, evenals de verwijdering van de kern; kernpercentage matig, terwijl kernkleur slecht is.

Parisienne: Grootte, uiterlijk en gewicht zijn matig; openen gaat zeer goed, kernverwijdering goed. Kernpercentage is ruim voldoende.

B - 120. Sterkste groeier uit dit sortiment. Vruchtgrootte is goed, matig van kleur en vorm, goed drooggewicht. Openen gaat zeer goed, verwijdering van de kern matig; kernkleur goed, -percentage matig. Komt vrij laat in het blad.

B - 286. Begint vrij vroeg uit te lopen. Heeft vaak last van nachtvorst. De noten groeien in trossen (8-14 per tros). De vruchtgrootte is goed, evenals het gewicht, uiterlijk vrij goed. Het openen en het verwijderen van de kern gaan zeer goed. De vulling zou niet altijd voldoende zijn. De kernkleur is matig, het kernpercentage vrij goed.

B - 597. Goede tafelnoot, zelfbestuiver, misschien niet altijd goede sluiting van de dop in ons klimaat. Eén der vroegst rijpende noten. Is zeer vruchtbaar. Grote noot met een matig uiterlijk en goed drooggewicht; openen gaat zeer goed, de verwijdering van de kern is matig. Kernpercentage is zeer goed, de kleur van de kern is slecht. Komt middelvroeg in het blad.

N - 5110. Goedgekeurd als bestuiver ter vervanging van 5007, omdat hij betere eigenschappen heeft. Een redelijk goed, gezond ras, dat de groei mooi afsluit en niet invriest. Dit ras heeft laatbloeiende mannelijke bloemen, wat hem als goede bestuiver kenmerkt; de vrouwelijke bloemen bloeien middentijds tot laat. Komt middenvroeg in het blad. Vruchtbaarheid vrij groot. Grote noot, welke matig van kleur en vorm is, gewicht vrij goed. Openen van de noot en verwijdering van de kern zijn resp. goed en vrij goed. Kernpercentage vrij slecht. Kleur van de kern en smaak matig.

Afgevoerd:

Van Thoor. De groei laat te wensen over. Het eenjarige hout is gevoeliger dan andere rassen voor invriezen en indrogen.

ONDERSTAMMEN

Van de vele voor de noot op hun bruikbaarheid onderzochte onderstammen komen er momenteel nog slechts 2 voor gebruik in aanmerking, nl. de zaailingen van *Juglans regia* en van *Juglans nigra*.

De *Juglans nigra* schijnt aan de erop geënte rassen een wat vroegere vruchtbaarheid te geven, anderzijds echter ook een vroegere bloei; bovendien lijkt het of de winterhardheid — van bepaalde herkomsten althans — te wensen overlaat, hetgeen vooral in de kwekerij een bezwaar is. Met *Juglans regia* als onderstam moet men meer oppassen voor vochtige, zwaardere gronden dan met *Juglans nigra*.

In de kwekerij heeft de *Juglans regia* het voordeel beter te kiemen; ook is de groei sterker in het eerste jaar, zodat er meer 1-jarige zaailingen gebruikt kunnen worden om te enten. De noten van *Juglans regia* zijn echter meestal veel duurder dan die van *Juglans nigra*.

PEER

(voor stoofperen zie blz. 89)

In 1940 werd 29 % ($\pm$ 11.600 ha) van de oppervlakte pitvruchten beteeld met peren. Dit percentage is sindsdien gedaald tot 23 % ($\pm$ 11.000 ha); de peer heeft 6 % moeten afstaan aan de appel. De belangstelling voor de pereteelt schijnt thans weer iets toe te nemen.

Het rassensortiment is aan weinig schommelingen onderhevig. Er is een geringe verschuiving merkbaar van de late rassen (Comtesse de Paris) naar de iets vroegere (Doyenné du Comice). Stoofperen worden zo goed als niet meer geplant.

Op veler verzoek is weer een bestuivingstabel opgenomen. Het nadeel van het ontbreken van goede bestuivingscombinaties is vooral in de extreme blokbeplantingen naar voren gekomen.

Ten aanzien van de eisen, die een rationele ziektebestrijding stelt aan het plantplan, geldt hetzelfde als wat bij „Appel” (blz. 29) is opgemerkt, met uitzondering van de opmerking over meeldauwgevoelige rassen.

Men zal voorts goed doen de rassen die door de handel met een bruine kleur gewenst worden, bij elkaar te planten om deze kleur hierop — bijv. door het gebruik van zwavelbevattende bestrijdingsmiddelen — teweeg te brengen, en hierop dus zgn. zachte bestrijdingsmiddelen als captan en TMTD achterwege te laten of niet het gehele seizoen te gebruiken. Dit geldt bijv. voor Beurré Hardy, Comtesse de Paris, Conference en Triomphe de Vienne.

De bij „Appel” gemaakte opmerking over bij elkaar te planten rassen in verband met specifieke gevoeligheid voor bepaalde bestrijdingsmiddelen geldt hier bijv. voor:

Doyenné du Comice, waarop het gebruik van zwavelbevattende middelen vermeden moet worden, terwijl captan hierbij juist voorkeur verdient;

Beurré d' Anjou, Brederode (zoete en zure), Président Loutreuil en Soldat Laboureur wegens gevoeligheid voor captan;

Beurré Clairgeau en Soldat Laboureur wegens gevoeligheid voor TMTD.

Voorts zijn alle pererassen gevoelig voor organische kwikverbindingen tijdens en na de bloei, zodat hierop dan geen curatieve bespuiting met deze middelen meer uitgevoerd kan worden en het dus om die reden van belang is niet alleen de peren bij elkaar te planten, maar ook de kwikgevoelige appelerassen (Cox's Orange Pippin) hierbij te laten aansluiten.

Ook bij de peren geldt dus: plant in verband met de ziektebestrijding maar rekening houdend met eisen van bestuiving e.d. zo mogelijk rijen van één ras.

A - Précoce de Trévoux. K.: M. Treyve, Trévoux (Ain), Frankrijk. Voor het eerst in 1862 vermeld.

Dit is nog steeds *het vroegste ras* van behoorlijke kwaliteit. In de noordelijke provincies ondervindt Précoce concurrentie van de Clapp's Favourite uit de zuidelijke provincies.

Groei: matig sterk. Vormt een vrij grote, brede boom, geschikt voor struik, bij voorkeur op kwee A, tussenstam is niet noodzakelijk. Vervangsnoei is noodzakelijk.

PEER

A - Hoofdrassen

Précoce de Trévoux (blz. 79)
 Clapp's Favourite (blz. 81)
 Triomphe de Vienne (blz. 82)
 Beurré Hardy (blz. 82)
 Conference (blz. 83)
 Charneux (blz. 83)
 Doyenné du Comice (blz. 84)
 Beurré Alex. Lucas (blz. 84)

B - Aanvullende rassen

Williams (blz. 85)
 Bonne Louise d'Avranches (blz. 86)

N - Beproeverswaardige rassen

Beurré Superfin (blz. 86)
 Packham's Triumph (blz. 86)

O - Rassen van zeer beperkte betekenis

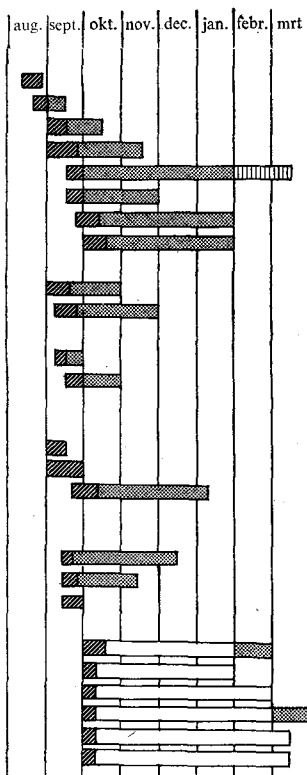
Herfstpeer van Geulle (blz. 87)
 Beurré Lebrun (blz. 87)
 Président Loutreuil (blz. 88)

Rassen waarover meer ervaring is gewenst

Nec Plus Meuris (blz. 88)
 Ewart (blz. 88)
 Gorham (blz. 89)

Stoofperen

Gieser Wildeman (blz. 89)
 Winterrietpeer (blz. 89)
 Roem van Altena (blz. 90)
 St. Remy (blz. 90)
 Zoete Brederode (blz. 91)
 Brederode (blz. 91)

Legenda:

- pluktijd
- bewaarperiode in bewaarplaats
- verlenging van bewaarperiode bij koelhuisbewaring
- idem bij gasbewaring

BESTUIVINGSTABEL

Te bestuiven rassen	Goede bestuivers					
1 Précoce de Trévoux	4	9	10			
2 Clapp's Favourite	1	4	6	9		
3 Triomphe de Vienne	1	2	5	7	9	10
4 Beurré Hardy	2	6	7	9		
5 Conference	2	6	9	10		
6 Charneux	1	2	4	7	9	
7 Doyenné du Comice	1	2	4	9		
8 Beurré Alexandre Lucas	1	2	6	9	10	
9 Williams	1	2	4	6	7	
10 Bonne Louise d'Avranches	1	2	6	7		

Over de ontbrekende rassen zijn nog onvoldoende gegevens beschikbaar.

Précoce de Trévoux (vervolg)

Bloei: vroeg, stuifmeel is goed, geeft indien geen bestuiving optreedt parthenocarpe vruchten.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en goed, draagt vooral aan de top van de takken. Op zaailing later vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: omstreeks midden augustus.

Uiterlijk: tamelijk groot, regelmatig, kleur groen, later groengeel met lichte blos.

Kwaliteit: behoorlijke frisse handpeer, voor de eerste helft van augustus; kwaliteit op kwee beter dan op zaailing.

Ziekten en beschadigingen: het ras heeft veel last van schurft; ringvlekkenmozaïek komt veel voor. Gevoelig voor dinitrorhodaanbenzeen.

Mutatie:

Goudmijn (Verbeterde of Dubbele Précoce). Kw.r.: aangevraagd door N.V. Wed. P. de Jongh, Goes.

De vruchten van deze mutatie zijn aanmerkelijk groter dan van Précoce de Trévoux; zij kunnen gelijk met de Précoce geplukt worden.

A - Clapp's Favourite. K.: Th. Clapp, Dorchester, Mass., Ver. Staten van Amerika, voor 1860.

Wordt door het gehele land geteeld en is bekend bij de consument. Deze peer is niet lang bewaarbaar en zeer schurftgevoelig; moet op tijd worden geplukt, anders snel beurs, vooral op kwee. Gevraagd door verwerkingsindustrie.

Groei: sterk op zaailing, op kwee A met tussenstam goed. Het gebruik van een tussenstam is noodzakelijk daar de verenigbaarheid met kwee onvoldoende is; vormt veel slap neerhangend hout.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: vrij laat maar dan goed vruchtbaar; op zaailing laat vruchtbaar.

PEER

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft van augustus.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur groen tot geelgroen met fraaie blos.

Kwaliteit: zeer sappige, goede handpeer, tamelijk flauw.

Bewaarbaarheid: eventueel voor industrieverwerking tot half september in koelhuis bewaren.

Ziekten en beschadigingen: matig gevoelig voor droogte, gevoelig voor dinitrorhodaanbenzeen. Zeer vatbaar voor schurft.

A - Triomphe de Vienne. K.: M. Jean Colland, Monhagnan (Isère), Frankrijk. In de handel gebracht door Cl. Blanchet te Vienne.

Dessertpeer van *uitstekende kwaliteit*. Door „korte snoei” en het gebruik van zachte bestrijdingsmiddelen is een regelmatige en hoge productie mogelijk, doch de vruchten blijven dan vaak groen.

Groei: tamelijk sterk, vormt een vrij brede boom; de meest gewenste onderstam is Kwee A met tussenstam, rechtstreeks op Kwee A is de groei te zwak wegens onvoldoende verenigbaarheid. Geschikt voor struik.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: onregelmatig, vruchtdunnen gewenst.

Vrucht:

Pluktijd: eerste helft van september.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur groen tot bronskleurig.

Kwaliteit: goed, sappig, zoet, uitstekende handpeer voor september.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot midden oktober.

Ziekten en beschadigingen: veel last van late schurft. Op droogtegevoelige gronden minder op z'n plaats. Gevoelig voor koper en, vooral in combinatie met fosforesters, voor fenson (PCPBS). Regelmatig gebruik van captan en TMTD geeft gladde en groene vruchten, welke door de handel meestal minder gewaardeerd worden.

A - Beurré Hardy. K.: M. Bonnet, Boulogne-sur-Mer, Frankrijk. In de handel gebracht door J. L. Jamin, Bourg la Reine (Seine).

Wordt door de handel en consument zeer gewaardeerd door de *goede kwaliteit*, is goed vervoerbaar en behoorlijk houdbaar.

Groei: sterk, vormt een vrij steile en weinig vertakte boom, zaailing onderstam is beslist ongeschikt. Groeit op Kwee A tamelijk sterk. Door de sterke groei is uitbuigen en vormsnoei noodzakelijk.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: tamelijk laat, maar dan goed en regelmatig.

Vrucht:

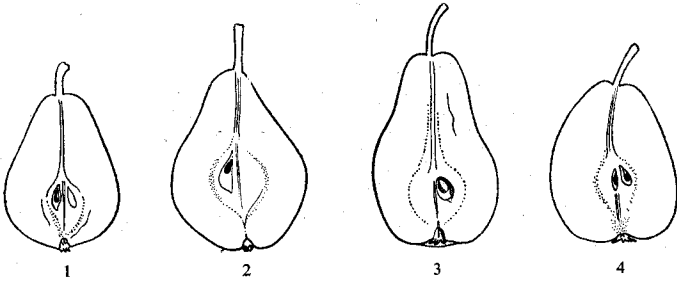
Pluktijd: eerste 3 weken van september. Bij te vroege pluk holle vruchten.

Uiterlijk: vrucht matig groot, kleur roestbruin, schil stevig.

Kwaliteit: vlees zacht, sappig, zoet en aromatisch, bijzonder goede handpeer.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot half november te bewaren. Direct na de pluk overbrengen naar het koelhuis. Bij te lange bewaring gevoelig voor holten rondom het klokhuis (lage temperatuurbederf).

Ziekten en beschadigingen: minder geschikt voor droogtegevoelige gronden. Vatbaar voor schurft. Gevoelig voor koper. Regelmatig gebruik van captan en thiram (TMTD) geeft gladde en groene vruchten, die

1 = Precoce de Trévoux 2 = Clapp's Favourite 3 = Triomphe de Vienne
4 = Beurré Hardy

door de handel meestal minder gewaardeerd worden. Ringvlekken-mosaïek komt veel voor.

A - Conference. K.: M. Rivers, Sawbridgeworth, Engeland, vóór 1885. In 1894 in de handel gebracht.

De hoge kg-opbrengst en het gemak waarmede dit ras kan worden geteeld hebben hem tot één der meest geteelde rassen in het land gemaakt. Kan goed gekoeld worden en rijpt na gasbewaring goed na.

Groei: matig, geschikt voor struik en spil op zaailing en Kwee A, tussenstam niet noodzakelijk, maar wordt in vele gevallen wel aangeraden; vruchten waaien gemakkelijk af.

Bloei: tamelijk laat, stuifmeel goed, vaak parthenocarpe vruchten.

Vruchtbaarheid: draagt vroeg, regelmatig en zeer goed, vruchtdunnen gewenst.

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft september.

Uiterlijk: matig groot, onregelmatig, flesvormig; kleur groen, later groengeel met veel roest.

Kwaliteit: vruchtvlees licht oranje, sappig en zoet, zeer goede handpeer, schil dik.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot februari te bewaren, met gasbewaring (4% CO₂ + 16% O₂) tot half maart, rijpt goed na. Op tijd plukken komt de bewaarbaarheid ten goede.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor Californische pap en koper. Minder geschikt voor droogtegevoelige gronden. Ringvlekkenmosaïek komt veel voor.

A - Charneux (Légipont, Fondante de Charneux). K.: M. Légipont, Charneux bij Luik, België; rond 1800.

Zeer goede handpeer, die vooral in Limburg veel wordt geteeld. Bomen op zaailing worden er veel mee omgeënt; komt vrijwel in het gehele land voor, past op zaailing minder goed in intensieve aanplantingen.

Groei: op zaailing tamelijk sterk, op Kwee A met tussenstam tamelijk zwak; als onderstam zijn zowel zaailing als Kwee A met tussenstam geschikt. Vormt moeilijk vanwege de sterke harttak, steile groei.

PEER

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: laat, maar dan tamelijk regelmatig en goed.

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft van september.

Uiterlijk: matig groot, bleekgroen, later meer geel.

Kwaliteit: vlees zacht, smeltend en zoet, goede handpeer.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot december te bewaren, kleine vruchten tot ongeveer half januari. Verliest bij bewaring veel van zijn aroma. Grove vruchten gevoelig voor overrijpheid.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor Californische pap en koper. Vatbaar voor schurft. Virologische stenigheid komt in toenemende mate voor.

A - Doyenné du Comice. K.: Tuinbouwbond, Angers, Frankrijk.

Drोग voor het eerst in 1849.

Deze zeer *fijne handpeer* wordt door de handel en de consument hoog gewaardeerd. Door het gebruik van zachtere bestrijdingsmiddelen kan men hogere kg-opbrengsten verkrijgen.

Groei: op zaailing sterk en daardoor te onvruchtbaar; de meest gebruikte onderstam is Kwee A, tussenstam niet noodzakelijk. Vormt een opgaande, steile kroon.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: vrij laat en matig, door het gebruik van zachtere bestrijdingsmiddelen hogere en regelmatigere opbrengst.

Vrucht:

Pluktijd: einde september tot begin oktober.

Uiterlijk: groot, breed, onregelmatig van vorm; kleur geelbruin, soms met zwakke blos.

Kwaliteit: bijzonder fijne handpeer, vlees zeer sappig, smeltend zoet en aromatisch, schil zeer teer, gevoelig voor windbeschadiging.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot februari. Direct na de oogst in koelhuis plaatsen.

Ziekten en beschadigingen: last van junival; gevoelig voor koper en voor zwavelbevattende middelen.

A - Beurré Alexandre Lucas. Gevonden rond 1870 in een bos te Blois (Loire-et-Cher), Frankrijk. In de handel gebracht in 1874.

Wordt gewaardeerd om zijn *late rijptijd*, *goede houdbaarheid* en behoorlijke vruchtgrootte. Rijpt in het noorden van het land onvoldoende.

Groei: matig sterk, heeft een tamelijk brede kroon, met hangende takken, vormt moeilijk. Kwee A met tussenstam verdient aanbeveling, ook zaailing is goed bruikbaar, vooral daar waar de groei te wensen overlaat.

Bloei: zeer vroeg, stuifmeel slecht.

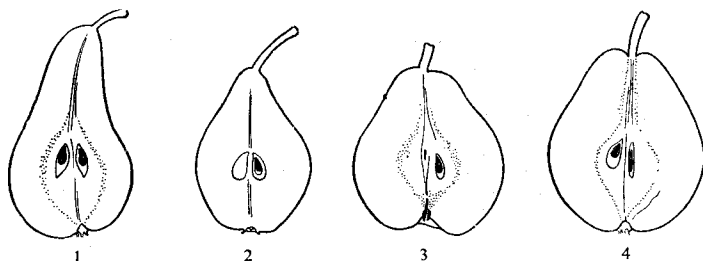
Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg en regelmatig, behoeft zelden gedund te worden. Kg-opbrengst loopt nogal uiteen, maar is meestal voldoende.

Vrucht:

Pluktijd: eerste helft van oktober.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur groen, later geel.

Kwaliteit: middelmatige handpeer, vlees grof, brokkelig, tamelijk sappig en matig zoet.

1 = Conference 2 = Charneux 3 = Doyenné du Comice
4 = Beurré Alexandre Lucas

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot februari.

Bij bewaring in bewaarplaats veel last van inwendig bruin, meer geschikt voor koelen. Ongeschikt voor gasbewaring.

Ziekten en beschadigingen: op droogtegevoelige gronden minder goed op z'n plaats. Ringvlekkenmozaïek komt vrij veel voor.

B - Williams (Bon Chrétien Williams, Bartlett). K.: M. Stair, Aldermaston, Berkshire, Engeland; rond 1770. Door Williams te Turnham in de handel gebracht.

Is *speciaal geschikt voor de verwerkingsindustrie* en moet daarom in flinke partijen aangevoerd worden. Heeft een sterke muskussmaak en is daarom als handpeer niet erg in trek.

Groei: matig sterk, vormt een matig grote boom met veel slap afhangend hout. Geschikt voor struik op zaailing maar vooral op Kwee A met tussenstam.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg, regelmatig en goed, op zaailing minder produktief.

Vrucht:

Pluktijd: eerste helft september, is kort houdbaar, rijpt gelijkmatig. Uiterlijk: matig groot, regelmatig van vorm; kleur geel.

Kwaliteit: matig, vlees zacht, sappig, sterke muskussmaak (speciaal op Kwee A), zeer goede fabriekspeer. Heeft geen last van stenigheid.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot november. Kleurt bij bewaring mooi na. Na bewaring is de schil zeer gevoelig voor beschadiging. Sortering met de hand verdient de voorkeur.

Ziekten en beschadigingen: dit is het enige pereras dat geen stenige vruchten vertoont en dat daarom geschikt is om stenige peren mee om te enten.

Rode mutatie:

Max-Red Bartlett (Rode Williams). Deze rode mutatie van Williams is ontstaan bij de Heer A. D. MacKelvie, Zillah, Washington, Ver. Staten van Amerika en in 1938 ontdekt. Rijptijd is ongeveer 14 dagen later dan de Williams. De kleur is paarsrood op gele ondergrond.

PEER

B - Bonne Louise d'Avranches. K.: M. Longueval, Avranches, Frankrijk. Droeg voor het eerst rond 1780-1788.

Stelt hoge eisen aan bodem en verzorging. Op droge gronden is de groei vaak te zwak. Op kalkrijke gronden komt chlorose voor. Schurftgevoelig en zeer droogtegevoelig.

Groei: matig sterk, vormt een smalle, steilopgaande boom met een sterke harttak. De meest gewenste onderstam is Kwee A met tussenstam, rechtstreeks op Kwee A is de groei te zwak en onvoldoende verenigbaar. Op zaailing niet aan te raden, vruchten blijven dan te groen, terwijl de schurftgevoeligheid toeneemt.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk, gemiddelde kg-opbrengst voldoende, doch niet hoog.

Vrucht:

Pluktijd: omstreeks half september.

Uiterlijk: tamelijk klein, slank, kleur groen met fraaie donkerbruinrode bloes.

Kwaliteit: goede handpeer, iets zuur, sappig en met een aangenaam aroma.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot eind november te bewaren; zeer gevoelig voor overrijpheid, om deze reden direct na de pluk naar het koelhuis brengen. Verliest iets van zijn aroma tijdens en na de bewaring.

Ziekten en beschadigingen: minder geschikt voor droogtegevoelige gronden, vatbaar voor schurft, op kalkrijke gronden chlorose, gevoelig voor koper en dinitrorhodaanbenzeen.

N - Beurré Superfin. K.: M. Goubault te Millepieds bij Angers, Frankrijk; 1914. Twee jaar later in de handel gebracht.

Vroege herfstpeer van goede kwaliteit, welke tamelijk snel rijpt.

Groei: matig sterk, geschikt voor struikvorm. Op zaailing en kwee A met tussenstam. Tussenstam is noodzakelijk.

Bloei: laat, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: tamelijk vroeg en vrij goed vruchtbaar.

Vrucht:

Pluktijd: tweede week van september, rijpt snel na en is gauw buikziek.

Uiterlijk: breed, onregelmatig; kleur groen met veel roestvlekken en iets bruinrode dekkleur, later geel met roestbruin.

Kwaliteit: vlees gelig, zeer sappig, zoet, goed aroma. Smaak zeer goed.

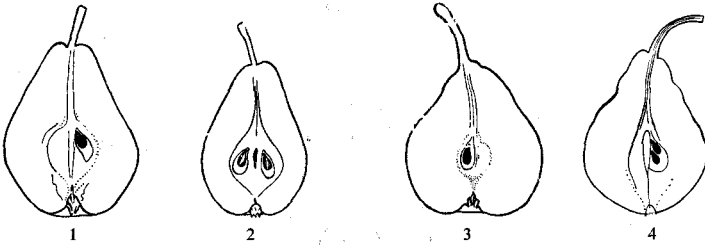
Bewaarbaarheid: in koelhuis tot oktober.

N - Packham's Triumph. K.: C. H. Packham, Australië, rond 1806. Ontstaan uit een kruising van Uredale St. Germain met Williams. Wordt in Zuid-Afrika zeer veel geteeld; in ons land plaatselijk; voldoet uitstekend. Is een ras van *goede kwaliteit* en *goede vruchtbaarheid*. Op kwee wel last van kanker.

Groei: middelmatig sterk, gauw hangende takken door grote vruchtdracht. De meest geschikte onderstam is zaailing, op kwee zijn de vruchten meer bobbelig.

Bloei: middentijds.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en zeer goed.

1 = Williams 2 = Bonne Louise d'Avranches 3 = Beurré Superfin
4 = Packham's Triumph

Vrucht:

Pluktijd: tweede helft van september.

Uiterlijk: matig groot, kleur groengeel, later geel, onregelmatig van vorm, bobbelig.

Kwaliteit: zeer sappig, vlees wit, muskussmaak, goede dessertpeer. Geschikt voor verwerkingsindustrie.

Bewaarbaarheid: hierover is nog onvoldoende ervaring, vermoedelijk kan dit ras in het koelhuis tot november worden bewaard.

O - Herfstpeer van Geulle.

Wordt in Limburgse boomgaarden nog veel aangetroffen doch *weinig of niet meer aangeplant*. Wordt gevraagd door de industrie (inblikken).

Groei: sterk, vormt een grote boom met stevige, schuinopgaande takken; als hoogstam aangeplant.

Bloei: laat.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en bijzonder goed, mits voldoende kruisbestuiving mogelijk is, soms beurtjaren.

Vrucht:

Rijptijd: eerste helft september.

Uiterlijk: groot, iets lang gerekt. Kleur: bleekgroen-groen met soms iets bos.

Kwaliteit: voor handpeer niet geschikt, zéér snel buikziek; heeft alleen waarde voor de industrie.

Bewaarbaarheid: kan niet worden bewaard. Direct verwerken.

O - Beurré Lebrun. K.: M. Gueniot in Troyes. Ontstaan uit een kruising van Doyenné d'hiver met Beurré d'Hardenpont; 1863.

Zeer lange, grote peer van behoorlijke kwaliteit. Zou zich waarschijnlijk niet kunnen handhaven wanneer er voldoende andere fabriekspieren werden geteeld.

Groei: tamelijk sterk, aanbevolen onderstam kwee.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: middelmatig vroeg, regelmatig en goed.

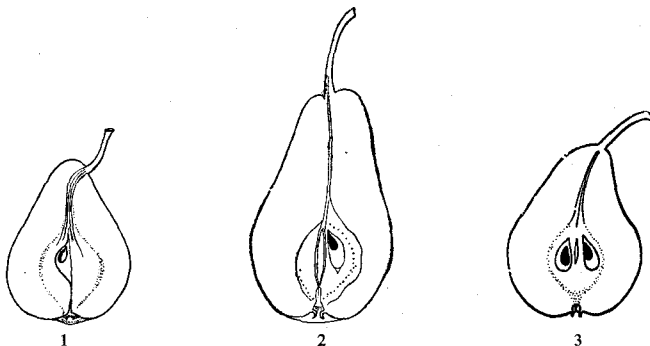
Vrucht:

Pluktijd: begin tot eind september.

Uiterlijk: zeer groot en lang met een zeer lange steel; kleur groengeel met onregelmatige groene vlekken, soms iets roestig.

Kwaliteit: vlees wit, sappig, smeltend, muskussmaak; industriepeer.

PEER

1 = Herfstpeer van Geulle 2 = Beurré Lebrun 3 = Président Loutreuil

O - Président Loutreuil. Herkomst onbekend.

Goed vruchtbaar ras van behoorlijke kwaliteit, zeer vatbaar voor schurft. Bij laat oogsten snel beurs, zeer gevoelig voor inwendig bruin en verkleuring van de schil. *Zeer tere schil*, moeilijk vervoerbaar.

Groei: tamelijk sterk, vormt een tamelijk kleine boom. Geschikt voor struik, zowel op zaailing als Kwee A met tussenstam.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht:

Pluktijd: eind september-begin oktober.

Uiterlijk: matig groot, kleur oranjebruin, schil glad, dun en teer. Dunnen noodzakelijk.

Kwaliteit: vrucht fijnvlezig, sappig en sterk gemuskeerd.

Bewaarbaarheid: in koelhuis tot de eerste week van januari.

Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor captan en voor mengsels van thiram (TMTD) met Karathane, zeer vatbaar voor schurft.

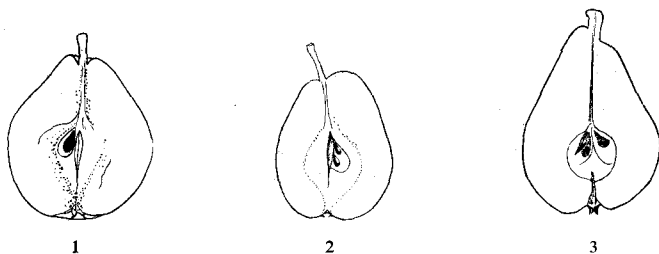
Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Nec Plus Meuris (Beurré d'Anjou): K.: Prof. van Mons, België, 1882.

In Engeland en Amerika later verspreid onder de naam Beurré d'Anjou. Boom groeit sterk, tamelijk steil, geschikt voor struikvorm. Kan geënt worden op kwee eventueel met tussenstam. Verlangt een goede doorlatende grond. Bloeit middentijds, stuifmeel is goed. Het ras draagt enigszins onregelmatig en is laat vruchtbaar. De vrucht is plukrijp half september, in koelhuis bewaarbaar tot half december. Eetrijp vanaf begin november. Het uiterlijk is matig groot, regelmatig, buikig, kleur groen, bijna geheel met roest bedekt, aan de zonzijde soms bruinrood. Het vlees is wit, sappig, smeltend, goed aroma. Na bewaring gevoelig voor inwendig bruin en verkleuring van de schil. Ringvlekkenmozaiek komt vrij veel voor. Gevoelig voor captan.

Ewart. Ouders onbekend, ontstaan bij Mortimer Ewart, East Akron, Ohio, Ver. Staten van Amerika.

Groeit goed op Kwee A en vormt een vrij brede boom; bloeit middentijds. Goed en vroeg vruchtbaar. Pluktijd half tot eind september, ongeveer anderhalve maand bewaarbaar (tot begin november), dus iets langer dan Bon Chrétien Williams. De vrucht is middelmatig tot groot, regelmatig van vorm, dik peervormig, type Bon Chrétien Williams. De steel is middelmatig lang, de kleur is groengeel. De kwaliteit is goed. Het vlees is sappig en fijn, met enkele steencellen bij het klokhuis.

1 = Nec Plus Meuris 2 = Ewart 3 = Gorham

Gorham. K.: New York State Agriculture Experiment Station (Richard Wellington), Geneva, Ver. Staten van Amerika. Ontstaan uit een kruising van Bartlett met Joséphine de Malines, 1910.

Boom groeit sterk, de bloei valt middentijds. De vruchtbaarheid is jaarlijks goed. De vrucht is eind september plukrijp. De vrucht is langer van vorm dan Bartlett, heeft minder bloes en is dof groen. Het vlees is wit, zeer sappig, zoet, niet melig bij rijpheid. Het ras is tamelijk vatbaar voor schurft. Over de bewaarbaarheid in het koelhuis is nog te weinig bekend.

STOOFPEREN

Stoofperen kunnen zowel in het koelhuis als in de fruitbewaarplaats bewaard worden. In de fruitbewaarplaats kleuren alle rassen goed na.

Gieser Wildeman. K.: Wildeman, wonende nabij het riviértje de Giesen bij Gorinchem. Door het Boskoopse kwekershuis v. d. Willik en Zonen in de handel gebracht.

Veel last van rotneuzen en droogtegevoelig. De minder goede gezondheid van de boom en de vaak kleine vruchten maken dit ras minder aantrekkelijk.

Groei: op zaailing tamelijk zwak en vormt een kleine gedrongen boom. Geschikt voor hoogstam en struik. Flink snoeien om groei te bevorderen.

Bloei: middentijds, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: draagt vroeg, tamelijk regelmatig en goed, blijft in produktie bij andere stoofperen achter, soms beurtjaren.

Vrucht:

Pluktijd: begin tot half oktober.

Uiterlijk: tamelijk klein, bruingeel met veel roest.

Kwaliteit: zeer goede stoofpeer, zachtvlezig, korrelig.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot eind januari te bewaren, in koelhuis tot eind februari. Vatbaar voor steelrot.

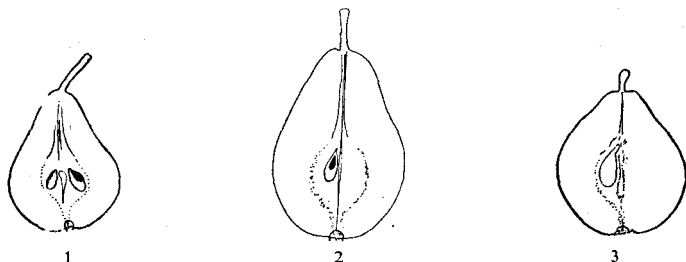
Ziekten en beschadigingen: gevoelig voor Californische pap; minder geschikt voor droogtegevoelige gronden.

Winterrietpeer. Is wellicht een zeer oude peer, herkomst onbekend.

Stoofpeer van uitstekende kwaliteit en grootte, komt op enkele bedrijven als oude boom voor en men vraagt zich af, waarom dit ras niet meer wordt aangeplant.

Groei: middelmatig sterk, opgaande boom met afhangende takken. Geschikt voor hoogstam en struik, op zaailing en Kwee A.

PEER

1 = Gieser Wildeman 2 = Winterrietpeer 3 = Roem van Altena

Bloei: middentijds.

Vruchtbaarheid: vroeg, regelmatig en goed vruchtbaar, dunnen gewenst.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober.

Uiterlijk: vrucht groot, regelmatig, kleur bruin.

Kwaliteit: uitstekende stoofpeer.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot februari; beter niet in koelhuis bewaren, daar de vruchten inwendig bruin gaan verkleuren.

Ziekten en beschadigingen: op natte gronden last van kanker, de jonge vruchtjes zijn zeer koudegevoelig.

Roem van Altena (Belgische Bakpeer). Herkomst onbekend, komt reeds lang verspreid in Nederland voor.

Stoofpeer van behoorlijke kwaliteit en goede vruchtbaarheid, is gemakkelijk te telen en lang bewaarbaar, wordt nog maar weinig geteeld.

Groei: matig sterk, vormt een matig grote boom.

Bloei: vroeg tot middentijds, stuifmeel slecht.

Vruchtbaarheid: vroeg, goed en regelmatig vruchtbaar. Dunnen noodzakelijk.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober.

Uiterlijk: matig groot, regelmatig van vorm.

Kwaliteit: goede stoofpeer, vlees zacht en tamelijk zoet, iets wrang.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot begin maart te bewaren.

St. Remy. Waarschijnlijk van Belgische of Franse herkomst.

Stoofpeer van behoorlijke kwaliteit, maar door zijn zeer sterke groei en zijn matige verankering op kwee, wordt hij niet meer aangeplant.

Groei: sterk, vormt een grote brede boom op zaailing, op kwee breekt dit ras vaak af, met tussenstam nog onvoldoende verankering.

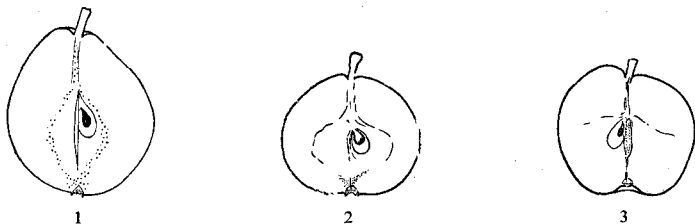
Bloei: vroeg, stuifmeel slecht.

Vruchtbaarheid: draagt tamelijk vroeg en tamelijk regelmatig, moet gedund worden.

Vrucht:

Pluktijd: begin oktober.

Uiterlijk: groot, breed peervormig, groen, later geel.

1 = St. Remy 2 = Zoete Brederode 3 = Brederode

Kwaliteit: stoofpeer, rins.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot maart, in koelhuis tot april.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor schurft, veel neusrot en veel voortijdige val.

Zoete Brederode. Zeer waarschijnlijk van Nederlandse herkomst, $\pm$ 19e eeuw, vermoedelijk gevonden in de gemeente Appeltern.

Kan *zeer gemakkelijk geteeld* worden. Heeft vaak een vleesknobbeltje bij de steel. Kwaliteit als stoofpeer goed.

Groei: matig sterk, vormt een grote boom, met veel slap neerhangende takken, op Kwee A is de groei tamelijk zwak; het meest geschikt voor struikvorm.

Bloei: vroeg, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: tamelijk laat vruchtbaar, maar dan regelmatig en goed.

Vrucht: Pluktijd: begin oktober.

Uiterlijk: vrucht matig groot, platrond, kleur groen met roestbruine dekkleur.

Kwaliteit: stoofpeer van goede kwaliteit, iets rins.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot half maart.

Ziekten en beschadigingen: ringvlekkenmozaïek zeer algemeen, gevoelig voor captan, veel last van knoprot.

Brederode. (Zure Brederode). Herkomst onbekend.

Stoofpeer van behoorlijke kwaliteit, vraagt evenals Zoete Brederode *weinig verzorging*, verdraagt natte en zware kleigronden opmerkelijk goed, komt verspreid door geheel Nederland voor.

Groei: sterk, vormt een grote boom met veel afhangende takken, op Kwee A is de groei tamelijk zwak. Als kleine struik alleen op Kwee A.

Bloei: vroeg, stuifmeel goed.

Vruchtbaarheid: draagt laat, regelmatig en behoorlijk.

Vrucht: Pluktijd: begin oktober.

Uiterlijk: vrucht groot, rond, met meestal een vleesknobbeltje bij de steel, kleur groen met bruinrode bloes, later geel met orangerode bloes.

Kwaliteit: stoofpeer van behoorlijke kwaliteit, is zuurder dan de Zoete Brederode, goed van smaak.

Bewaarbaarheid: in bewaarplaats tot half maart. Na bewaring is de schil teer en gevoelig, de schil vertoont dan vaak zwarte vlekken.

Ziekten en beschadigingen: ringvlekkenmozaïek zeer algemeen, gevoelig voor captan, veel last van knoprot.

ONDERSTAMMEN

Voor sterke groei is men aangewezen op perezaailingen en voor zwakkere groei op Kwee A en Kwee d'Angers.

Zaailingonderstammen.

Het handelszaad is gewoonlijk afkomstig van de diverse rassen van het gangbare sortiment. In de praktijk heeft men een voorkeur voor Frans zaad omdat bomen op zaailingen van deze herkomst in het algemeen minder wortelknobbel hebben dan op zaailingen van Nederlandse herkomst.

In Duitsland gebruikt men vrijwel niets anders dan zaailingen van Kirchensaller Mostbirne en in de Verenigde Staten zaailingen van Williams. De zaailing is minder kieskeurig wat de grond betreft dan de kwee. Zelfs op zware natte klei groeit een peer op zaailing vaak nog redelijk. Op slechte gronden kan een aanplant op zaailingen soms echter grote hiaten vertonen als gevolg van de zogenaamde zaailingziekte. De daarbij optredende symptomen doen vermoeden dat onvoldoende verenigbaarheid van ent met onderstam de oorzaak van de „ziekte” is. Het feit dat slechts bepaalde rassen er last van kunnen hebben wijst in dezelfde richting. Het zijn vooral Zwijndrechtse Wijnpeer en Gieser Wildeman en verder ook St. Remy en Conference die dit verschijnsel vertonen.

Kwee A.

Als Kwee A wordt alleen die Kwee A aangemerkt waarvan aange-toond kan worden dat ze rechtstreeks of indirect (nabouw) afkomstig is van het proefstation te East Malling, Engeland. Deze onderstam geeft een zwakkere groei dan de zaailing doch de vruchtbaarheid treedt vroeger in.

Daarom lenen bomen op Kwee A zich voor spullen, snoeren en andere kleine boomvormen. De vruchten worden op kwee vaak groter van stuk, beter van kleur, vroeger rijp en veelal ook beter van smaak. Alleen bij de gemuskeerde peren kan de smaak soms wat te sterk worden. De vroege rijptijd is een voordeel voor de allervroegste peren (Précoce de Trévoux) en voor rassen die in minder gunstige zomers vaak onvoldoende op smaak komen (Comtesse de Paris). Bomen en vruchten worden minder aangetast door schurft. Dit is speciaal van belang bij Bonne Louise d'Avranches en Précoce de Trévoux, die op zaailing moeilijk „blank” te telen zijn, maar op kwee minder moeilijkheden geven. Kwee A voldoet echter minder op droge en op zeer kalkrijke gronden, groeit daarentegen vrij goed op zwaardere klei. Ook is kwee gevoeliger voor droogte, vandaar dat de grond zwart gehouden moet worden. Sommige rassen zijn niet voldoende verenigbaar met kwee en moeten daarom tussengeënt worden met een peer welke wel goed vergroeit met kwee. Gewoonlijk wordt daarvoor Beurré Hardy of Curé genomen.

Volgens Duitse ervaringen zijn bomen met een tussenstam beter bestand tegen vorst dan dezelfde rassen direct op kwee.

De „Advies- en Regelingscommissie voor het verkrijgen van virusvrij teeltmateriaal van fruitgewassen” van de N.A.K.-B. heeft uit Engeland (East Malling Research Station) een op virus getoetste kloon van Kwee A geïmporteerd. Deze wordt thans vermeerderd en zal t.z.t. de thans in gebruik zijnde Kwee A vervangen.

Kwee d'Angers.

Deze kwee is direct of indirect van import uit Frankrijk afkomstig. De praktische betekenis is ongeveer gelijk aan die van Kwee A. In de boomkwekerij wordt Kwee d'Angers graag gebruikt om de goede groei. Ze is gemakkelijker door stekken te vermeerderen dan Kwee A.

Kwee C.

Deze onderstam kan niet worden aanbevolen. Groeit alleen op zeer goede gronden.

Van deze Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt in 1962 weer een nieuwe druk. Van de Rassenlijst voor Groentegewassen wordt ieder jaar een nieuwe uitgave samengesteld.

U kunt U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen, is voldoende.

PERZIK

PERZIK

DE TEELT ONDER GLAS

(Zie voor de teelt in de vollegrond blz. 101)

De oppervlakte perziken was in 1947 132 ha en in 1958 volgens de voorlopige cijfers slechts 47 ha.

Hieruit blijkt dat de teelt sterk is teruggelopen. Na de oorlog lag de prijs op een zeer hoog peil; hieruit moet de sterke uitbreiding worden verklaard.

De perzik wordt vooral in het binnenland afgezet, alleen in bepaalde perioden worden er kleine hoeveelheden geëxporteerd. Ook voor diepvriezen worden wel perziken gekocht. Van grote betekenis is dit echter niet.

De gemiddelde prijs was op één van de grootste Westlandse veilingen in 1949 f 7,34 per 100 stuks en de laatste jaren ongeveer f 20,— per 100 stuks. De teelt is thans weer lonend geworden.

De meest gunstige periode voor de perziken is de maanden juni en juli als de middelvroeg rassen worden aangevoerd.

RIJPTIJDENGRAFIEK

A - Hoofdrassen

Victor (blz. 94)

Amsden (blz. 95)

Duke of York (blz. 95)

Gloire Lyonnaise (blz. 95)

Lady (blz. 96)

Peregrine (blz. 96)

Champion (blz. 96)

Witte Montagne (blz. 97)

Schone uit het Westland (blz. 97)

Tardive de Brunel (blz. 98)

Salwey (blz. 98)

B - Aanvullende rassen

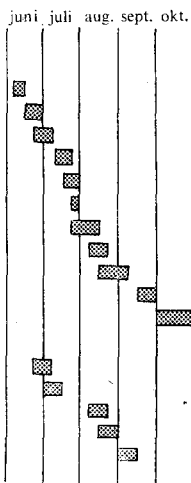
Hale's Early (blz. 98)

High's Early Canada (blz. 99)

J. H. Hale (blz. 99)

Vilmorin (blz. 99)

Emigrant (blz. 99)

RASSEN

A - Victor (Le Vainqueur). Einde van de vorige eeuw in Texas, Ver. Staten van Amerika gewonnen.

Dit ras rijpt vóór Amsden en heeft daarom zeker nog wel waarde. De vrucht is iets hoger dan Amsden en bijna even groot. Het typische is, dat dit ras veel minder gevoelig is voor knopval dan Amsden. Geschikt voor stookkas en vooral voor vroege koude kassen.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: door de mindere knopval draagt dit ras regelmatig dan Amsden.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas tweede week van juni.

Uiterlijk: vrucht matig groot, praktisch rond met vrij veel blos.

Kwaliteit: matig goed, wit vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: weinig last van knopval en veel minder last van holpitten dan Mayflower.

A - Amsden (Amsden June). K.: L. C. Amsden te Carthago, Missouri, Ver. Staten van Amerika; 1888.

Veel voorkomend ras. *Eén van de beste vroege rassen.* De rassen die vroeger rijpen hebben te veel nadelen, terwijl bovendien de vruchten meestal te klein van stuk zijn.

Zeer geschikt voor zowel koude- als stookkas. Kan in warenhuizen ook geteeld worden maar rijpt dan wat later.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas in de tweede helft van juni.

Uiterlijk: de vrucht is matig groot, ongeveer rond en heeft tamelijk veel blos. De kleur is mooier naarmate de vrucht meer in de zon hangt. In stookkassen krijgt de vrucht een hoge vorm en een duidelijke punt als de temperatuur te hoog gehouden wordt.

Kwaliteit: vlees is wit van kleur; smaak matig goed.

Ziekten en beschadigingen: matig last van holpitten, vrij veel last van knopval.

A - Duke of York. In 1902 door Rivers te Sawbridgeworth, Engeland in de handel gebracht.

Dit ras wordt door de praktijk hoog gewaardeerd. De vruchtbaarheid is uitstekend en *de vrucht is een klasse groter dan Amsden*, ook als de mooi gekleurde vruchten iets dikker hangen. Een waardig opvolger van Amsden. Zeer geschikt voor koude kas. Matig geschikt voor stookkas omdat de rijptijd iets later valt.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: uitstekend.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas eind juni — begin juli.

Uiterlijk: de blos is helder van kleur. De vrucht is iets hoger dan breed.

Kwaliteit: vlees is wit van kleur; smaak matig goed.

De vrucht zit vast aan het hout en plukt daardoor wat moeilijker; dit is echter geen groot nadeel.

Ziekten en beschadigingen: weinig last van knopval en holpitten.

Opmerkingen: het heeft weinig zin dit ras later dan de 3e week van februari te gaan stoken: de rijptijd valt dan te laat. Als een vrij grote oppervlakte perziken in de stookkas geplant wordt, heeft het zeker zin om ook Duke of York aan te planten. De oogst wordt dan gespreid en de grotere vruchten — in vergelijking met Amsden — worden goed betaald.

A - Gloire Lyonnaise.

Zeer goed ras. De mooie vruchten met stevig vruchtvlees worden zeer

PERZIK

gewaardeerd door tuinder en handel. Komt al lang in de perzikgebieden voor en wordt om zijn goede eigenschappen nog steeds geplant. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas rond half juli. De kop van de vrucht rijpt eerder dan de basis. Daarom oppassen voor beschadiging. Zoveel mogelijk de vruchten die met de top naar het glas staan wegdunnen.

Uiterlijk: de vrucht is vrij groot, iets hoog van vorm en op de kop afgeplat met hoorntje.

Kwaliteit: vlees is wit van kleur, smaak matig goed.

Ziekten en beschadigingen: soms last van knopval.

A - Lady

Lady Palmerston en Vroege Lady Palmerston zijn namen die voor dit ras gebruikt worden. De praktijk spreekt altijd van Lady Palmerston. Mag niet verward worden met Lord Palmerston, dat een ras met slechte eigenschappen is. Herkomst niet met zekerheid bekend, waarschijnlijk een sterke verwarring van namen.

Na de oorlog *zeer veel aangeplant*. Dit is begrijpelijk als we letten op de vele goede eigenschappen die dit ras bezit. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas in de tweede helft van juli.

Uiterlijk: de vrucht is groot, meer breed dan hoog en toont na verpakt te zijn daardoor meer. Mooie blos.

Kwaliteit: goed smakende perzik, met iets geel-wit vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: soms last van knopval.

A - Peregrine. In de handel gebracht door Rivers te Sawbridgeworth, Engeland.

Een der meest geplante rassen van na de oorlog. De zeer goede vruchtbaarheid en de donker gekleurde vruchten maken dit ras aantrekkelijk. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: regelmatig en goed. Als regel beter dan Lady.

Vrucht:

Rijptijd: eind juli.

Uiterlijk: de kloeke vrucht is iets hoger dan breed en toont hierdoor iets minder dan Lady. De blos kan zelfs donkerrood worden. Aantrekkelijk.

Kwaliteit: smaak matig goed, vlees wit van kleur.

Ziekten en beschadigingen: soms wat last van knopval.

A - Champion (Amerikaanse Champion). Verkregen uit een kruising van Old Mixon Free met Early York in 1880.

Deze krachtige groeier die zeer vruchtbaar is en een grote vrucht levert, is de laatste jaren verreweg *het meest geplant*. Door de concurrentie van de vroege appels en peren zakt de prijs van de perziken

in augustus soms aanmerkelijk, juist als de meeste Champions aan de veiling komen. Waar de afzet gericht is op vakantiecentra een heel goed ras om te planten. Goed geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: zeer sterk.

Vruchtbaarheid: uitstekend.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kassen eind juli; het meerendeel der vruchten rijpt echter in de eerste weken van augustus.

Uiterlijk: de grote tot zeer grote vrucht is sterk behaard en bezit alleen wat bos als deze in de zon hangt. Door de vruchten na het verpakken te plumen, neemt men het pluus voor een groot deel weg, waardoor de vrucht aantrekkelijker wordt.

Kwaliteit: uitstekend. Eén der best smakende perzikrassen. Vruchtvlees wit, doch iets draderig.

Ziekten en beschadigingen: vertoont weinig afwijkingen, soms last van knopval.

A - Witte Montagne (Montagne, Madeleine, Madeleine Blanche, Magdalene, Montauban, Enkele Vroege Montagne en Dubbele Vroege Montagne).

In de praktijk spreekt men van Montagne of Blanke Montagne. De laatste naam wordt speciaal gebruikt om onderscheidt te maken met Rode Montagne, wat een geheel ander ras is. Witte Montagne is vermoedelijk van Franse herkomst. Zeer oud ras.

Dit ras is *helaas aan het verdwijnen*. Wat de smaak betreft is de echte Witte Montagne *het beste ras van het gehele sortiment*.

Er zijn veel zaailingen in de praktijk te vinden, die wel wat op de Witte Montagne gelijken maar toch geheel anders zijn. De praktijk prefereert in het algemeen Champion boven Montagne omdat de vruchten groter en steviger zijn. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: soms goed, veelal maar matig.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas rond half augustus.

Uiterlijk: vrucht groot, breed, praktisch geen bos. Tere huid.

Kwaliteit: uitmuntend. Heerlijk, zacht wit, smeltend vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: vrij veel last van knopval en vatbaar voor wit. De tere vrucht wordt bij het vervoer gemakkelijk beschadigd.

A - Schone uit het Westland. Een oud ras van onbekende herkomst.

Dit ras verdient meer belangstelling. Als opvolger van Witte Montagne kan zij de toets der kritiek ruimschoots doorstaan. De vrucht is kloek, heeft een mooie bos en is *veel beter van kwaliteit* dan de in dezelfde tijd veel voorkomende Sea Eagle. Bij voorkeur in de koude kas, aan de zonzijde.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas tweede helft van augustus tot in september.

Uiterlijk: iets hoge vrucht met klein hoorntje. Matig veel bos.

Kwaliteit: goede tot zeer goede smaak. Smeltend vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: vertoont weinig afwijkingen.

PERZIK

A - Tardive de Brunel (Rode Baltet). Onbekende herkomst.

Dit late ras levert een typisch hoge vrucht met duidelijke punt. Wordt in die tijd gewaardeerd om de *mooie kleur*. Alleen geschikt voor kassen. Komt in warenhuizen te laat.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: rijpt vanaf half september.

Uiterlijk: grote, hoge, ovale vrucht met punt. Zeer veel blos.

Kwaliteit: voor de tijd van het jaar vrij goede smaak. Vlees wit, rood geaderd.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor wit, last van late val en barsten.

Opmerkingen: tegen de oogst in verband met het barsten weinig gieten.

A - Salwey. Door Colonel Salwey, Engeland, gewonnen en in 1851 door Turner te Slough, Engeland in de handel gebracht.

Dit matig groeiende ras levert *een zeer grote, mooie gekleurde vrucht*. Het is jammer, dat de vruchtbaarheid nogal eens tegenvalt, hoewel kruisbestuiving de vruchtzetting verbetert. Alleen in kassen (liefst houten). In warenhuizen te laat en de belichting te slecht. Kan $\pm$ 6 weken in het koelhuis bewaard worden.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: matig.

Vrucht:

Rijptijd: oktober.

Uiterlijk: brede gele vrucht, die mooier kleurt naarmate deze meer in het licht hangt. Bladplukken in deze tijd van het jaar is aan te bevelen.

Kwaliteit: smaak voor de tijd van het jaar goed. Geel vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: heeft iets last van late val.

B - Hale's Early (Précoce de Hale, Early German, Hale). K.: Moas Randolph, Ohio, Ver. Staten van Amerika; kort na 1850.

Als opvolger van Amsden zeer waardevol. Was vroeger een bekend ras, wordt *thans weinig geplant*. De vrucht is groot voor de tijd van het jaar. Voor koude kas en warenhuis. Matig geschikt voor stookkas.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: goed en regelmatig.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas direct achter Amsden, dus eind juni tot in juli. De vruchten boven in de boom rijpen eerder dan die onder aan de boom. Dit valt meer op dan bij de andere rassen.

Uiterlijk: mooi gekleurde vrucht die niet geheel rond is. Soms onregelmatig van vorm.

Kwaliteit: smaakt vrij goed.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor ziekten; gezonde groei.

B - High's Early Canada (Early Canada, Canada, Précoce de Canada). Rond 1890 in de handel gekomen bij Jordan, Ontario, Canada.

De praktijk spreekt meest van Précoce de Canada. Dit ras verdient de aandacht omdat de flinke vrucht, die een mooie bos bezit, *in een gunstige tijd rijpt*. In de praktijk wordt dit ras ook altijd gunstig gewaardeerd. Geschikt voor koude kas of warenhuis.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas eerste helft juli.

Uiterlijk: vrucht onregelmatig van vorm met gevlamde bos.

Kwaliteit: goede smaak, soms zeer goed; wit vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: weinig last van knopval.

B - J. H. Hale. K.: J. H. Hale, Glastonbury, Connecticut, Ver. Staten van Amerika. In 1912 in de handel gebracht.

Dit ras levert grote oranje, hoog ovale vruchten, die *zeer aantrekkelijk* zijn. De beste oranjeperzik die onder glas voorkomt. Voor koude kas of warenhuis; wordt graag verwerkt in etalages en fruitmanden om de aantrekkelijke kleur, ook geschikt om te wekken.

Groei: sterk. Het blad valt op door de min of meer oranjeachtige tint.

Vruchtbaarheid: goed. Vraagt kruisbestuiving.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas rond half augustus.

Uiterlijk: grote hoge ovale vruchten met vaak mooie bos.

Kwaliteit: smaak matig goed. Is nooit zo sappig als een witvlezige perzik.

Ziekten en beschadigingen: last van late val. Druipt het meest van alle onder glas voorkomende rassen.

B - Vilmorin. K.: Alexis Lepère, Montreuil, Frankrijk; in 1880 in de handel gebracht door A. Chatenay.

Dit ras valt op door de *grote vruchtbaarheid*. De vrucht is voor de tijd van het jaar matig groot, maar de zetting is bijna altijd zeer goed. Geschikt voor koude kas en warenhuis.

Groei: matig sterk.

Vruchtbaarheid: uitstekend.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas tweede helft van augustus.

Uiterlijk: ronde vrucht, afgeplat op de kop. Meestal weinig gekleurd.

Hangt de vrucht in de zon, dan komt een gepoederde bos voor.

Kwaliteit: goed.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor ziekten.

B - Emigrant (Zaailing Van Geest). Waarschijnlijk een zaailing van Vilmorin.

Vertoont enige overeenkomst met Vilmorin, de vrucht is echter groter; bezit een mooie bos, de boom is sterk en gezond. Aanbevolen als *septemberperzik*.

Groei: sterk.

Vruchtbaarheid: goed.

PERZIK

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas eerste helft van september.

Uiterlijk: de vrucht is iets breder dan hoog; groter dan Vilmorin; de bloes is donker.

Kwaliteit: stevig vruchtvlees.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor ziekten.

ONDERSTAMMEN VOOR DE TEELT ONDER GLAS

De rassen, die onder glas gekweekt worden, kunnen niet door middel van zaad voortgekweekt worden.

Bij het zaaien krijgt men andere rassen terug die niet of weinig gelijken op de moederboom. De pitten van Montagne kiemen erg gemakkelijk en hierdoor komen op verschillende bedrijven zaailingen van dit ras voor. Zij wijken echter allen af van de moederboom, hoewel er soms gelijkenis bestaat. Deze zaailingen worden dan wel omgeënt, maar er worden ook wel bomen geleverd op andere niet bekende zaailingen. De groeikracht en het uiterlijk wijken vaak sterk af van de meest gebruikte onderstammen; wij geven daarom de voorkeur aan deze laatste.

Gele of Rode Kroos.

Deze onderstam, die altijd gele kroos wordt genoemd, is het meest belangrijk. Zolang de perzikteelt bestaat is de gele kroos al gebruikt en met succes. De vergroeiing tussen ent en onderstam is in het algemeen goed, terwijl deze onderstam zowel op lager als hoger uit het water liggende gronden gebruikt kan worden. De meeste schade door afsterven ontstaat bij een wisselende waterstand; dit kan door drainage geregeld worden.

Gele Kroos is virusdrager; het uit zich door het vormen van grillige gele vlekken in het blad; soms krijgt het blad een spikkelig uiterlijk. Of dit twee verschillende viren zijn is niet bekend. Schadelijk is dit virus in het algemeen niet, omdat het vrijwel nooit in ernstige mate voorkomt. Men tracht thans virusvrij onderstammateriaal te selecteren. Het oculatiehout wordt genomen van moerbomen die virusvrij zijn, om besmetting te voorkomen.

De boomkwekers kweken de onderstammen op moerbedden, terwijl de uitlopers zelfstandig worden voortgekweekt.

Niet altijd slagen de oculaties even goed, terwijl er ook verschil is tussen de rassen onderling. De weersomstandigheden zijn hierop van grote invloed.

Meestal worden de boompjes als éénjarige oculaties verhandeld. Gele Kroos blijkt ondanks enkele nadelen één van de beste onderstammen te zijn.

Blauwe Kroos.

Voor de oorlog werd deze onderstam in de praktijk meer gebruikt dan thans. De groei van deze onderstam gaf aanzienlijke verschillen te zien, daarom werd gedacht aan bepaalde typen Blauwe Kroos. De meest voorkomende groeit echter zwak, wat een nadeel is; de vruchtwijgen blijven korter en de vruchten kleiner. Ook produceert een grotere boom meer vruchten. Het voordeel van zwakke onderstammen — zoals bij de buitenfruitteelt — gaat onder glas niet op. De sterkere Gele Kroos is even snel vruchtbaar en geeft grotere vruchten.

Op het Proefstation te Naaldwijk gaf Blauwe Kroos in een stookkas en in een koud warenhuis aanmerkelijk minder en kleinere vruchten dan Gele Kroos, St. Julien G. en Brompton.

Het is mogelijk dat Blauwe Kroos op zeer groeikrachtige gronden voordelen biedt; gezien de ervaringen in de praktijk, wagen we dit echter te betwijfelen.

Brompton.

Op minder groeikrachtige gronden heeft het zeker zin deze sterk groeiende onderstam te gebruiken.

We denken hier vooral aan kassen, waar al jaren fruit gestaan heeft. Op maagdelijke gronden kan de groei te sterk zijn en bestaat het gevaar dat bij gevoelige rassen meer knopval voorkomt en dat de vruchten later rijpen.

St. Julien A.

Het Rijkstuinbouwconsulentschap te Utrecht heeft gunstige ervaringen opgedaan met deze onderstam.

In de praktijk komt hier en daar een boompje op deze onderstam voor. De resultaten moeten echter nog worden afgewacht.

Zaailing-onderstammen.

Zeer grote verschillen in groei en uiterlijk kwamen voor bij het gebruik van de zaailingperzik. Daarom is het niet gewenst de zaailingperzik onder glas te gebruiken.

TEELT IN DE VOLLEGROND

Ook de perzikrassen zijn thans in groepen verdeeld om evenals bij de noten de eerste waarnemingen en resultaten van de proeven in een voorlopig advies te verwerken; hierbij wordt er uitdrukkelijk op gewezen dat dit niet inhoudt dat de perzikenteelt voor het gehele land geschikt zou zijn.

De teelt van buitenperziken in België en in het gebied van Duitsland grenzende aan Midden-Limburg, floreert zeer; vooral in België vindt al jaren een grote uitbreiding plaats. Ook in Limburg wordt nogal wat aangeplant. Men gaat hierbij steeds meer over tot de aanplant van rassen in plaats van zaailingen.

Met een aantal rassen is ervaring opgedaan op de proeftuinen van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond te Beesel en in andere praktijkproeven. Goed naar voren kwamen hier Peregrine, Knops, Kwekersgoud, Wassenberger en Amsden, matig Arkansas, Canada en Champion en slecht Mayflower. Deze en andere (in totaal 180) rassen worden getest op hun waarde voor Nederland in de selectievelden van het I.V.T. en op proefvelden.

A - Amsden. Een tamelijk zwakke groeier; de boom is enigszins gevoelig voor bacteriekanker. De vruchtbaarheid lijkt niet groot. Vroegstrijpend ras (in Limburg tweede helft van juli). Vrucht is witvlezig, niet groot, kwaliteit goed, met aan de steen hechtend vlees (vastpit). Er is nog geen ander, beter ras van dezelfde rijptijd.

PERZIK

A - Kwekersgoud. K.: L. J. G. Karthaus, Neerbosch, Kw.r. 1949. Sterke groeier, zeer gevoelig voor krulziekte; geringere gevoeligheid voor nachtvorst dan andere onderzochte rassen. Vruchtbaarheid is goed. Rijptijd in Limburg ongeveer half augustus. Mooi uiterlijk. Vrucht geelvlezig, vrij vezelig, groot, meestal lospit; kwaliteit voor vers gebruik (abrikozensmaak) en verwerking goed.

A - Peregrine. Sterke groeier. Vruchtbaarheid groot. Rijptijd gunstig, na Kwekersgoud (midden in de vakantie). Vrucht witvlezig, prima kwaliteit, lospit. Maakt hoge prijzen vanwege de gunstige rijptijd.

A - Wassenberger. Sterke groeier. Vruchtbaarheid zeer groot. Rijptijd begin september. Vrucht witvlezig, kwaliteit redelijk, maar gaat na een paar koude nachten sterk achteruit. Komt vrijwel echt uit zaad terug.

A - Kernechter vom Vorgebirge. Lijkt zeer veel op Wassenberger.

B - Knops. Sterke groei. Vruchtbaarheid goed. Rijptijd gelijk met de Peregrine of iets later. Vrucht minder gekleurd, lospit. Dit ras lijkt zeer veel op de Peregrine.

O - Vaes Oogst. Ook Half Oogst genaamd (in België wordt half augustus ook wel halve oogst genoemd). Sterke groeier, gezondheid goed. Vruchtbaar. Rijptijd waarschijnlijk in de tweede helft van augustus. Vrucht witvlezig, van matige kwaliteit en met grote pit.

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

South Haven. Sterke groeier. Vruchtbaarheid goed. Rijptijd 14 dagen na de Kwekersgoud. Vrucht mooi, geelvlezig. Het vlees hecht niet aan de steen. Voldoet op sommige plaatsen echter slecht. Veel holpitten.

ONDERSTAMMEN VOOR DE TEELT IN DE VOLLEGROND

Voor lichte gronden is waarschijnlijk de perzikzaailing de beste onderstam; de herkomst van het zaad is van veel belang. Cultuurrassen geven meestal minder goede zaailingen; wel goed als zaadleverancier zijn echter de vrijwel zaadvaste rassen als Wassenberger, Kernechter vom Vorgebirge en Roter Ellerstadter (die onderling zeer veel op elkaar gelijken). Proeven zullen nog moeten uitmaken welke onderstam het meest geschikt is voor de lichte kleigronden: de juist genoemde perzikzaailing, of één van de vele pruime-onderstammen. Welke pruime-onderstam het beste is zullen de proeven moeten leren. Bekend is reeds dat de Gele Kroos niet voldoet. Volgens Engelse ervaringen voldoet de Common Mussel alleen, wanneer men hem op voor hem zeer geschikte grond gebruikt. Door het I.V.T. worden proeven genomen met onderstammen, o.a. St. Julien A, Brompton, Ackermann en Pershore. Tot dusver hebben we van St. Julien A en Brompton een goede indruk gekregen; hoe zij zich echter op de duur en in vergelijking tot de andere beproefde onderstammen zullen gedragen, moet afgewacht worden. Volgens Engelse ervaringen zou de Brompton geschikt zijn als sterke onderstam, de St. Julien A en Pershore voor matige groei. In Duitsland worden de Brompton en Ackermann (Marunke) als goede onderstammen beschouwd.

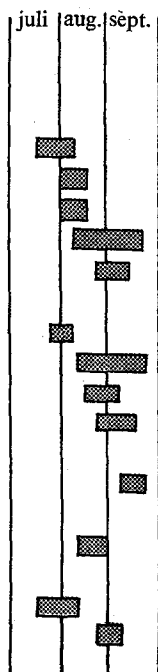
PRUIM

TEELT IN DE VOLLEGROND

(Voor teelt onder glas zie blz. 109)

Momenteel bestaat er weer iets meer belangstelling voor het planten van pruimen. De laatste jaren zijn er nogal wat pruimebomen gerooid. Hierdoor is de produktie teruggelopen en zijn de prijzen gestegen.

RIJPTIJDENGRAFIEK
(Teelt in de vollegrond)

A - Hoofdrassen

Early Laxton (blz. 104)

Czar (blz. 104)

Ontario (blz. 104)

Monsieur hâtif (blz. 104)

Victoria blz. 105)

B - Aanvullende rassen

Early Prolific (blz. 105)

Reine-Claude d'Oullins (blz. 105)

Reine-Claude Verte (blz. 106)

Reine Claude d'Althan (blz. 106)

N - Beproevenwaardige rassen

Warwickshire Drooper (blz. 106)

O - Rassen van zeer beperkte betekenis

Mirabelle de Nancy (blz. 107)

Rassen waarmee meer ervaring is gewenst.

Vroege Tolse (blz. 107)

Yakima (blz. 107)

BESTUIVINGSTABEL

Rassen	Goede bestuivers
1 Early Laxton	5,9
2 Czar	2
3 Ontario	3
4 Monsieur hâtif	6
5 Victoria	5
6 Early Prolific	4
7 Reine-Claude d'Oullins	5, 7
8 Reine-Claude Verte	5, 7, 9
9 Reine-Claude d'Althan	5, 7

Over de ontbrekende rassen zijn nog niet voldoende gegevens bekend.

PRUIM

A - Early Laxton. K.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland; in 1916 in de handel gebracht.

De waarde van dit ras is in hoofdzaak de vroege rijptijd en de behoorlijke kleur.

Groei: groeit zwak met enigszins hangende takken, kleine boomvorm, geschikt als blijver en wijker. Dicht vertakt.

Bloei: middentijds, stuifmeel is goed.

Vruchtbaarheid: Vroeg intredend, matig productief.

Vrucht:

Rijptijd: eind juli.

Uiterlijk: de vrucht is klein, rond-ovaal, geel tot rood gekleurd.

Kwaliteit: vrij zuur, behoudens bij volle rijpheid en dan tamelijk goed van smaak.

Ziekten en beschadigingen: het ras is tamelijk vatbaar voor loodglans en bacteriekanker, wordt vaak in hevige mate aangetast door spint en vertoont bij bepaalde weersomstandigheden soms blauwe plekken, waaronder bruine afwijkingen van het vruchtvlees. Vruchten scheuren vlug.

A - Czar. K.: Thomas Rivers, Engeland. In de handel gebracht in 1878.

Wordt gewaardeerd om zijn vroegheid, stevigheid en zijn goede produktiviteit. Dunnen noodzakelijk.

Groei: matige groeier, steile groeiwijze. Vergroeit niet op Varkenspruim. Op Myrobalan B wordt hij te laat rijp.

Bloei: middentijds, is een zelfbestuiver.

Vruchtbaarheid: draagt vroeg en is regelmatig vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: begin augustus.

Uiterlijk: tamelijk klein, daarom dunnen, ovaal, paarsblauw, steen laat slecht los.

Kwaliteit: tafelprium van matige kwaliteit.

A - Ontario. Door Ellwanger en Barry te Rochester, Ver. Staten van Amerika, in 1874 in de handel gebracht. (Zie ook blz. 111).

De waarde van deze pruim is gelegen in de zeer grote produktiviteit. Bij nat weer is de kwaliteit der vruchten teleurstellend.

Groei: de groeikracht is matig sterk, vormt een tamelijk brede struik.

Bloei: middentijds en zelffertil.

Vruchtbaarheid: zeer vroeg intredend, regelmatig en goed.

Vrucht:

Rijptijd: eerste helft van augustus, vóór Reine-Claude d'Oullins.

Uiterlijk: is tamelijk groot, ovaal, groengeel met groene vlammen, taale huid, die gemakkelijk scheurt.

Kwaliteit: matig sappig, zoet, smakelijk vruchtvlees; de steen laat slecht los.

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor bacteriekanker. Het ras is niet gevoelig voor nachtvorst.

A - Monsieur hâtif. Van Franse herkomst en reeds in 1768 door Duhamel beschreven. Komt in de Betuwe onder verschillende namen voor o.a. Blauwe of Franse Wijnpruim.

Een goed ras zonder bepaalde teeltgebreken. Een bezwaar is de laat intredende vruchtbaarheid en zijn vrij ongunstige rijptijd.

Groei: groeit krachtig, vormt een min of meer afgeronde kroon met hangende takken.

Bloei: zeer vroeg, gelijk met Early Rivers, welke een goede bestuiver voor dit ras is.

Vruchtbaarheid: draagt niet vroeg, is op latere leeftijd matig vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: half augustus.

Uiterlijk: langwerpig rond en tamelijk groot; paars met geel vlees, pit los.

Kwaliteit: goede smaak, flauwzoet, soms iets droog.

A - Victoria (Reine Victoria). Gevonden in een tuin te Alderron, Sussex, Engeland; in de handel gebracht rond 1840.

Door de grote vruchtbaarheid en de mogelijkheid van koelen is dit ras ondanks de loodglansgevoeligheid één van de belangrijkste pruimerassen. De gevoeligheid voor loodglans is op Brompton minder dan op andere onderstammen.

Groei: vrij zwakke groeier met hangende takken.

Bloei: middentijds, zelffertil.

Vruchtbaarheid: goed en zeer vroeg vruchtbaar, moet gedund worden.

Vrucht:

Rijptijd: eind augustus.

Uiterlijk: is groot en langwerpig, rood van kleur.

Kwaliteit: smaak uiteenlopend, slecht bij zware dracht. Uitstekend wanneer ruim gedund is.

Gebruik: zowel voor tafel als fabriek zeer geschikt.

Bewaarbaarheid: indien men de vruchten wil koelen moeten ze vroeger geplukt worden.

B - Early Prolific (Rivers' Early Prolific, Early Rivers, Eldense Blauwe). K.: het Engelse kwekershuis Rivers, rond 1830.

Een ras van matige kwaliteit. Fabriekspruim.

Groei: tamelijk sterk, vooral geschikt voor extensieve bedrijven, waar minder zorg aan de bomen wordt besteed.

Bloei: vroege bloeier, vraagt bestuiving door andere vroege bloeiers, o.a. Jefferson.

Vruchtbaarheid: goed en vroeg vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: eind juli.

Uiterlijk: vrij klein, bijna rond en blauw van kleur.

Kwaliteit: voldoende, meestal wrang en zuur. Daarom eigenlijk alleen geschikt als keuken- en fabriekspruim.

B - Reine-Claude d'Oullins. Als zaailing gevonden te Colligny (Frankrijk) en in 1860 in de handel gebracht.

Door de grote aanvoer van dit ras op de veiling is de prijs meestal te laag. De vrucht scheurt gemakkelijk, daardoor last van Monilia.

Groei: zeer sterke groeier met lange opgaande takken, die de neiging hebben kaal te worden.

PRUIM

Bloei: middentijds, is zelffertil, zelfbestuiver.

Vruchtbaarheid: tamelijk laat, maar wel produktief.

Vrucht:

Rijptijd: begin augustus.

Uiterlijk: grote vrucht, rond, groen tot goudgeel met enkele rode stippen in de nabijheid van de steel, tere schil.

Kwaliteit: smaak goed, maar valt dikwijls tegen omdat te vroeg wordt geplukt en te weinig gedund, steen iets hechtend. Wordt bij verhandelen spoedig bruin.

B - Reine-Claude Verte. De bekende Reine-Claude.

Onder de naam Reine-Claude Hoefler, Reine-Claude van Beers en Reine-Claude van Sweijkhuizen komen verschillende vruchtbare groene Reine-Claudes voor, die bijna niet van gewone Reine-Claude Verte zijn te onderscheiden. In 1959 was Reine-Claude Hoefler sappiger dan de andere genoemde Reine-Claude selecties. Prijs per kg goed.

Groei: groeit matig.

Bloei: middentijds, goede bestuivers zijn Reine-Claude d'Althan en Victoria.

Vruchtbaarheid: matig, speciaal van bovengenoemde selecties.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van augustus.

Uiterlijk: tamelijk klein, rond, iets afgeplat, groen met soms iets rode blos.

Kwaliteit: uitstekend van smaak, bijzonder zoet met fijn aroma, ook zeer geschikt voor conservering.

B - Reine-Claude d'Althan. K.: Prochaska (tuinman bij Michaël Graaf Althan te Swoyschitz, Tsjechoslowakije), in 1867 voor het eerst beschreven. In België op vele plaatsen Reine-Claude Conducta genoemd.

Goede pruim van eerste kwaliteit; gemakkelijke in de teelt. De vrucht scheurt gemakkelijk, hetgeen aanleiding kan geven tot Monilia.

Groei: groeit vrij krachtig, met opgaande, vaak kale takken. Ook wel gebruikt als hoogstam.

Bloei: middentijds, kan bestoven worden door Reine-Claude d'Oullins en Victoria.

Vruchtbaarheid: vrij vroeg, doch matig, maar vrij regelmatig vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: eind augustus, enkele dagen na Victoria.

Uiterlijk: rond, tamelijk groot, roodpaars met veel dauw en goudgeel vlees.

Kwaliteit: smaak is uitstekend, sappig en zoet, steen laat gemakkelijk los.

N - Warwickshire Drooper. Oud ras uit Engeland, verdere herkomst onbekend.

Een late pruim, die moet worden doorgeplukt. Om dessert-kwaliteit te krijgen is het noodzakelijk alleen de rijpe vruchten te plukken

waarbij de kans bestaat dat enkele pruimen zijn gebarsten. Moet goed worden gedund. Gevoelig voor regen bij rijpheid.

Groei: groeit krachtig met opvallend hangende takken.

Bloei: middentijds.

Vruchtbaarheid: zeer vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: laat, half september, is ongeveer 3 weken te koelen, doorplukken is noodzakelijk.

Uiterlijk: eivormig, tamelijk groot, geel van kleur met bruinrode vlekjes, dunne schil en geel vlees.

Kwaliteit: zowel voor tafelgebruik als voor fabriekmatige verwerking geschikt. Alleen de rijpe vruchten plukken, daar anders de schil zeer bitter is. Steen los.

Houdbaarheid: ondanks de dunne schil zeer goed vervoerbaar.

O - Mirabelle de Nancy. Herkomst onbekend.

Veel geteeld in het oostelijk gedeelte van Frankrijk: de omgeving van Nancy en Metz.

Groei: matige groeier.

Bloei: late bloeier, vermoedelijk zelffertil.

Vruchtbaarheid: zeer vruchtbaar.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van augustus.

Uiterlijk: klein, goudgeel van kleur, rond, lange steel.

Kwaliteit: smaak zeer goed, vruchtvlees tamelijk stevig, steen los.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Vroege Tolse. K.: Joh. v. Dam, Opheusden; Kw.r.: aangevraagd.

Boom sterk groeiend, met ronde kroon, overhangende twijgen en sterk behaarde scheuten. De vruchtbaarheid is zeer goed. De bloei valt middentijds, de rijptijd ongeveer gelijk met Early Laxton. De vruchten zijn groot, donkerrood tot blauw, en eirond en een niet hechtende pit. Deze pruim moet doorgeplukt worden. Het ras is weinig gevoelig voor nachtvorst.

Yakima. Geintr.: Washington Nursery, Tappenish, Washington, Ver. Staten van Amerika.

De boom groeit krachtig en steil. De bloei valt middentijds, de rijptijd in eind augustus-begin september. De vrucht is zeer groot, rood tot donkerrood van kleur met een niet hechtende pit. Het vlees smaakt zoet en sappig. Over de vruchtbaarheid bestaat nog onvoldoende ervaring. In 1959 droeg hij in tegenstelling met andere jaren zeer weinig. Het is nog niet bekend of dit een gevolg is van nachtvorstbeurtjaren of droogte, zodat we toch wel enige voorzichtigheid met dit ras dienen te betrachten.

ONDERSTAMMEN VOOR DE TEELT IN DE OPEN GROND

Het sortiment wijzigt zich in de richting van de betere onderstammen die aanvankelijk moeilijkheden boden met de vermeerdering. Oude bekenden zoals Brussel (Varkenspruim), Gele Kroos en Tonneboer kunnen thans niet langer aanbevolen worden.

Ook Myrobalan B, Black Damas C en Common Mussel verliezen aan betekenis. Ditzelfde geldt voor Pershore als gevolg van zijn moeilijke vermeerdering.

De meeste aanbeveling verdienen thans — in volgorde van groei-kracht — Brompton, St. Julien A en Marianna. Deze drie onderstammen zullen voorlopig terecht de belangrijkste plaats innemen.

PRUIM

Brompton. Deze onderstam geeft een krachtige groei, hoewel iets minder dan Myrobalan B. Voldoet volgens Duitse ervaringen op uiteenlopende grondsoorten. De vruchtdracht zet op Brompton vroeger in en de opbrengsten zijn over het algemeen wel bevredigend. Waar een sterke groeikracht gevraagd wordt gebruike men Brompton voor weinig vruchtbare rassen, zoals Reine-Claude Verte. Verder kunnen Reine-Claude d'Oullins en Reine-Claude d'Althan op Brompton gezet worden, daar deze onderstam verenigbaar is met alle rassen. Ook voor vroege rassen, zoals Czar, is Brompton de aangewezen onderstam. Victoria op Brompton heeft minder last van loodglans dan op andere onderstammen. Op zware natte gronden, waar Myrobalan B minder op zijn plaats is, kan Brompton gebruikt worden voor alle rassen behalve, volgens Engelse ervaringen, voor Early Rivers (syn. Eldense blauwe).

St. Julien A. Een onderstam die eenzelfde matige groeikracht geeft als Common Mussel. Voordelen boven laatstgenoemde onderstammen zijn gelegen in de uitstekende kwaliteit van de vruchten (groot van stuk en mooi van kleur) en de geringere opslag, welke deze onderstam geeft.

Marianna. Een onderstam die in bepaalde gevallen uitzonderlijk goed voldoet. Volgens Zeeuwse ervaringen is de groei voor de meeste rassen te zwak. Alleen de combinatie Early Laxton/Marianna voldoet daar. Op zwaardere gronden is de groei sterker. In de Betuwe voldoet Marianna goed voor Ontario en Victoria en heeft men ook goede verwachtingen voor andere rassen. Op geen enkele onderstam begint de vruchtdracht zo vroeg als op Marianna. De vruchten zijn vaak ook wat groter en vroeger rijp, wat speciaal voor vroege rassen zoals Early Laxton, een voordeel is.

Bomen op Marianna zijn steeds gezond, doch bepaalde rassen zijn er niet verenigbaar mede, zoals Czar en Reine-Claude d'Oullins.

Myrobalan B. Geeft van alle pruimeonderstammen de sterkste groei. De vruchtdracht zet later in dan op andere onderstammen, doch is dan goed. Op zware natte klei is Myrobalan B echter niet op zijn plaats vanwege een al te sterke groei en zeer late vruchtdracht. De vruchtgrootte is aanvankelijk gering doch wordt later voldoende. Reine-Claude d'Oullins en Reine-Claude d'Althan kunnen nog wel eens van deze onderstam afwaaien omdat zij er niet voldoende verenigbaar mede zijn. Verder gaan weinig vruchtbare rassen te laat dragen. Myrobalan B is in principe dus een onderstam voor vruchtbare rassen. Doch niet alle vruchtbare rassen zet men met voordeel op deze onderstam. De vruchten worden namelijk op Myrobalan B 4 à 5 dagen later rijp en dit heeft dan tot gevolg dat men met vroege rassen als bijvoorbeeld Czar juist buiten de hoge prijzen valt. Bij late rassen daarentegen is het juist een voordeel om wat later te zijn. Daarom gebruikt men Myrobalan B wel voor laatrijpende vruchtbare rassen zoals Victoria, Jefferson en Monarch.

Pershire. Geeft aanvankelijk een krachtige groei welke spoedig afgeremd wordt door een vroege en zeer rijke vruchtdracht. Op het proefstation East Malling (Engeland) krijgt men kleine bomen op deze onderstam, doch in Zeeland lijken de bomen een matige omvang te krij-

gen. De vruchtgrootte is goed. Het wortelgestel is wel enigszins eenzijdig, doch de verankering is voldoende. Over gevoeligheid voor loodglans lopen de ervaringen uiteen. De moeilijke vermeerdering heeft tot nu toe het gebruik van deze onderstam in de weg gestaan.

Black Damas C. Een onderstam die een tamelijk sterke groei geeft en een vroege en grote vruchtdracht. De vruchtgrootte is echter matig. Vormt weinig opslag en geeft een vrij goede verankering. Is verenigbaar met alle rassen. Zijn gevoeligheid voor loodglans wordt wel eens bezwaarlijk genoemd.

Common Mussel. Een onderstam welke een matige groei geeft. Op Zeeuwse gronden is de groei wat sterker; in de Betuwe groeit Common Mussel wat zwakker. De vruchtbaarheid is goed en treedt vroeg in, doch de vruchten zijn klein van stuk. De bestaande ervaringen wijzen er op dat Common Mussel hoge eisen aan de grond stelt. Meer dan andere onderstammen blijkt hij gevoelig te zijn voor gebreksziekten. De verankering is wel goed, doch de onderstam maakt veel wortelopslag. Niet verenigbaar met Ontario.

TEELT ONDER GLAS

De teelt van kaspruimen is in Nederland nog van recente datum. Ir. C. M. v. d. Slikke nam de eerste proeven in de jaren 1935-36 om te zien of er geschikte rassen waren voor de teelt onder glas. De teelt breidde zich eerst langzaam uit, maar toen tijdens en vlak na de oorlog de prijzen een ongekennde hoogte bereikten, werden zeer veel bomen geplant. In 1946 werd een oppervlakte van 143 ha pruimen gemeten, in 1958 was dit 25 ha. Meestal worden onder glas Japanse pruimen geteeld die botanisch tot de groep van de *Prunus triflora* (syn. *Prunus salicina*) behoren. De Japanse rassen wijken sterk af van de buitenpruimen die tot de *Prunus domestica*-groep behoren. De enige buitenpruim die zich onder glas heeft kunnen handhaven is Ontario.

De Japanse pruimen onder glas bloeien al vroeg en als de weersomstandigheden tegenwerken valt de zetting ook vaak tegen. Daarom zocht men naar rassen die bedrijfszeker zijn en gemakkelijk vrucht zetten. De meeste rassen leveren steriel stuifmeel en vragen dus kruisbestuiving.

Ontario wordt de laatste jaren meer en meer geplant omdat dit ras fertiel is en de consument de vrucht, ondanks het minder fraaie uiterlijk, heeft leren waarderen.

Ook Beauty wordt veel geplant. Dit ras is evenals Ontario fertiel en zet gemakkelijk.

A - Beauty. Herkomst Amerika.

Dit ras is de laatste jaren sterk naar voren gekomen. Is zeer vruchtbaar en heeft — mits er goed gedund wordt — een goede smaak. Beauty vraagt een sterke vervangsnoci. Is beter dan de matig smakende June Blood, die tevens zeer veel last heeft van zonnevlekken en rotplekken op de vrucht. Geschikt voor stook- en koude kas.

Groei: sterk.

Bloei: gelijk met Golden Japan en Formosa. Is fertiel.

Vruchtbaarheid: treedt vroeg in. Regelmatig en rijk. De boom moet goed gedund worden, anders beurtjaren.

PRUIM

RIJPTIJDENGRAFIEK

(Teelt onder glas)

A - Hoofdrassen

Beauty (blz. 109)

Golden Japan (blz. 110)

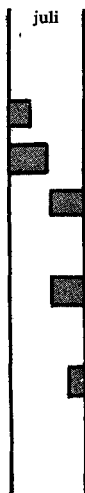
Ontario (blz. 111)

B - Aanvullende rassen

Formosa (blz. 111)

Ras waarover meer ervaring is gewenst.

Howards Miracle (blz. 111)

Beauty (vervolg)

Vrucht:

Rijptijd: begin juli, doch enkele dagen vóór Golden Japan.

Uiterlijk: matig grote vrucht. Meestal lichtrood gekleurd, soms donkerrood met spikkels.

Kwaliteit: smaak goed; vrij stevig, sappig vruchtvlees dat min of meer rood gekleurd is.

Ziekten en beschadigingen: last van spint en chlorose, iets last van zonnevlekken en rotplekken. Moet voorzichtig worden geplukt, omdat de huid in de steelholte gemakkelijk wordt los gescheurd.

A - Golden Japan. Herkomst Amerika. Door Franse kwekers in Europa gebracht.

Nog steeds de meest voorkomende pruim. Bij een goede zetting is de produktie hoog tot zeer hoog. Voldoet goed in stook- en koude kas; de vruchtzetting is in stookkassen veel zekerder. Is geschikt voor elke boomvorm en geeft een stevige vrucht.

Groei: sterk.

Bloei: bij ongunstig weer kan de zetting mislukken. In de praktijk wordt met succes tijdens de bloei wel gestookt met een warmelucht-kachel.

Vrucht:

Rijptijd: in de koude kas eerste helft juli.

Uiterlijk: mooie, gele, ronde pruim. Soms iets puntig.

Kwaliteit: smaak matig. Zeer veel sap. Rond de steen en onder de schil zuur. Hangen de vruchten dik dan is de smaak flauw.

Ziekten en beschadigingen: matig last van chlorose en spint. Indien de vruchten dun hangen, last van scheuren. Dan vooral niet gieten.

A - Ontario. Zie ook blz. 104.

Deze bekende buitenpruim wordt onder glas steeds meer geplant. De vrucht wordt zeer gewaardeerd om zijn goede smaak. Het is jammer, dat de kleur groen-geel is; een gekleurde vrucht wordt meer gevraagd. Dit heeft de uitbreiding eerst geremd, maar naarmate de handel de vruchten beter leerde kennen, werd de pruim beter betaald. Minder geschikt voor de stookkas.

Groei: matig sterk. In het jeugd stadium groeit de Ontario sterk; zo gauw de boom gaat dragen neemt de groei af.

Bloei: de bloei valt ongeveer een week na Golden Japan. Is fertiel. Toch is het wenselijk om bijen in de kassen te plaatsen.

Vruchtbaarheid: de boom draagt op sporen aan overjarig hout. De vruchtbaarheid treedt later in dan bij de Japanse pruimen. Draagt de boom éénmaal, dan is de vruchtbaarheid goed tot zeer goed. Matig sterke onderstammen hebben daarom de voorkeur.

Vrucht:

Rijptijd: tweede helft van juli. Meestal $\pm$ één week na Golden Japan, soms gelijk rijp.

Uiterlijk: groen-gele kleur. Niet aantrekkelijk. Ronde vrucht met naad.

Kwaliteit: goede smaak, taaie huid.

Ziekten en beschadigingen: last van spint. Moet voorzichtig geplukt worden, omdat de huid in de steelholte gemakkelijk wordt losgescheurd; iets gevoelig voor zon (zonnevlekken). Tijdens het rijpen vallen de vruchten gemakkelijk van de boom.

B - Formosa. Herkomst onbekend.

Deze zeer grote, mooi gekleurde, smakelijke pruim wordt door de consument hoog geroemd. Het is jammer, dat de vruchtzetting op vele bedrijven tegenvalt. Soms is de vruchtzetting uitstekend, meestal onvoldoende. In de praktijk blijkt de zetting goed te zijn als de bomen matig groeien. Mogelijk dat de onderstam een rol speelt. Dit wordt thans onderzocht. Het gebruik van groeistoffen tijdens de bloei leverde weinig resultaten op. Geschikt voor stook- en koude kassen.

Groei: sterk.

Bloei: bloeit gelijk met Golden Japan en Beauty. Is zelfsteriel.

Vruchtbaarheid: soms goed, meestal onvoldoende.

Vrucht:

Rijptijd: in koude kas in de tweede helft van juli.

Uiterlijk: zeer grote, conisch toelopende vrucht. Rode kleur.

Kwaliteit: stevig vruchtvlees, fijne smaak.

Ziekten en beschadigingen: matig last van chlorose.

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

Howards Miracle. Dit ras is door de boomkweker Jac. v. d. Hoeven in de handel gebracht.

De boom groeit vrij sterk maar heeft slap vruchthout. Is waarschijnlijk zelfsteriel maar kan bestoven worden door Golden Japan en andere rassen. De vrucht heeft een gele ondergrond en bij voldoende rijpheid een mooie blos. De steen ligt los in het vruchtvlees. De smaak is prima en de vrucht heeft een fijn aroma. Kan na het plukken geruime tijd bewaard worden. Rijptijd: 4e week van juli.

PRUIM

ONDERSTAMMEN VOOR DE TEELT ONDER GLAS

Bij de keuze van de onderstam dient men rekening te houden met:

- a. de geschiktheid van de grond;
- b. de groeikracht van de ent.

Het bodemprofiel speelt ook bij de pruimen een grote rol, hoewel dit gewas toch minder eisen stelt dan de druif en de perzik. Op gronden die hoog uit het water liggen kan men beter een diep wortelende onderstam kiezen, b.v. Brompton, terwijl op de lagere gronden een vlak wortelende onderstam, b.v. Brussel (syn. Varkenspruim), op haar plaats is.

De groei van de Japanse pruimen is in het algemeen sterk, hiermede moet rekening worden gehouden. In volgorde noemen we:

Sterk: Golden Japan, Beauty, Formosa.

Matig sterk: Ontario. Op Brompton groeit Ontario sterk.

Hieronder volgt een bespreking van de voorkomende onderstammen, aflopend van sterk naar zwak.

Myrobalan B. Zeer sterke groeier die goed verankert. Op het Proefstation te Naaldwijk gaf Golden Japan op Myrobalan steeds de meeste en grootste vruchten. Wel dient opgemerkt te worden, dat de bestuiving ideaal was, de bomen voldoende ruimte hadden en dat de grond van matige kwaliteit is.

Op goede gronden is de groei te sterk en valt de vruchtzetting tegen. Bij een ruime plantafstand kunnen de gesteltakken vlakker gebonden worden en zal ook de vruchtbaarheid vroeger intreden.

Myrobalan B moet minstens 25 m² tot zijn beschikking hebben. Op kleinere ruimte is de boom niet te bedwingen en sterven de vruchtsproten gemakkelijk af. Treedt de vruchtbaarheid éénmaal in, dan plukt men zeer veel mooie, grote vruchten.

Op de matige gronden die voldoende uit het water liggen is Myrobalan B een goede onderstam.

Brompton. Krachtige groeier, die goed verankert. De groeikracht is iets minder dan van Myrobalan B. Op de vele gronden, waar reeds kasfruit werd geteeld, bleek de Brompton goed te voldoen. Op kleigronden is de groei sterk en de boom moet 25 m² tot zijn beschikking hebben. Op lichtere gronden en daar waar niet zo'n sterke groei verwacht wordt, mag dit minder zijn; steeds moeten we oppassen, dat de vruchtbaarheid niet in het gedrang komt.

Brussel (Varkenspruim). De vergroeiing van de ent met de onderstam is maar matig goed. Ook is gebleken, dat de Brussel niet uniform is; het ene type geeft meer opslag dan het andere. Op de lagere gronden doet de Brussel het goed; de vruchtgrootte doet zeker niet onder voor de matig sterke onderstammen en de kleur van de vrucht is zeker zo mooi. Wel valt op, dat de bomen op deze onderstam minder sporen vormen. In kassen met een goede belichting is dit echter geen bezwaar. Op de lagere gronden is de Brussel één van de beste onderstammen.

Marianna. De vergroeiing van de gebruikelijke kasrassen met deze onderstam is goed te noemen. Op gronden waar Myrobalan B en Brompton te sterk groeien is Marianna een goede onderstam. Zij werkt mee aan het vormen van een mooie, brede boom. Is op lagere

gronden minder goed op haar plaats. Vraagt zeker de aandacht, omdat ook de vruchten een behoorlijke grootte krijgen. Vermenigvuldiging vindt plaats door stekken.

Gele Kroos. De vergroeiing van de ent met de onderstam is matig te noemen. De groei is op bepaalde gronden te gering en dan blijven de vruchten te klein. Wel vormt de boom op deze onderstam veel meer sporen dan op Brussel. Goede ervaringen op kleigrond.

Common Mussel. De vergroeiing tussen ent en onderstam is matig goed. De groei is meestal te zwak de vruchten blijven te klein. In de onderstammenproef op het proefstation te Naaldwijk bleek dit duidelijk. Steeds kwam Common Mussel het slechtst uit de bus. Niet aanbevolen.

RODE BES

Voor de teelt volvelds, waar het gewas gewoonlijk meer is blootgesteld aan wind dan in de beschutting van een oudere fruitaanplant, zal men speciaal rassen dienen te kiezen met een stevige, niet uitwaaiende struik, bij voorkeur dus geen Fay's Prolific. Dit geldt uiteraard niet voor de teelt aan draad.

In jonge fruitaanplantingen worden rode bessen zowel als tijdelijke tussenteelt als in percelen volvelds aangeplant. Er is een toenemende belangstelling voor de teelt aan draad. Gewenst worden rassen met grote bessen; de kleinkorrelige Loppersummer bessen en Hoornse Geelstelen verdwijnen dan ook steeds meer, hoewel de kleur en de smaak ervan zeer goed is. De vroegbloeiende rassen lijden vaak nachtvorstschade.

De belangrijkste bestemming van rode bessen is de fabriek, waar ze hoofdzakelijk worden verwerkt tot bessensap en tot pulp voor jam. Bovendien wordt elk jaar een belangrijk gedeelte van de rode bessenproductie verkocht voor de verse consumptie. Hiervoor in het bijzonder worden grootkorrelige bessen met mooie, lange trossen gevraagd.

Vroeg tot middentijds:

- A. Jonkheer van Tets (blz. 114)
- B. Erstling aus Vierlanden (blz. 114)
- B. Fay's Prolific (blz. 114)
- B. Laxton's No. 1 (blz. 115)
- B. Laxton's Perfection (blz. 115)

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

- Maarse's Prominent (blz. 116)

Laat:

- A. Rondon (blz. 116)
- B. Prince Albert (blz. 116)

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

- Heinemanns Rote Spätlese (blz. 117)

RODE BES

VROEG TOT MIDDENTIJD

A - Jonkheer van Tets, K.: J. Maarse, Schellinkhout. Omstreeks 1931 gewonnen uit een kruising van Fay's Prolific met een onbekend ras.

Dit vroegste van alle rode besserasen dankt zijn waardering aan *grote vroegheid*, lange trossen met mooie, grote bessen en een flinke, stevige, niet uitwaaiende struik. Een bezwaar is echter de *regegevoeligheid* van de bessen, waardoor deze gemakkelijk barsten en rotten. Met teelt en snoei dient hiermede rekening te worden gehouden.

Groei: krachtig; breeduit groeiend met vrij stevige, opgaande takken en lange vruchtdragende kortloten.

Bloei: vroeg.

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: zeer vroeg; vóór Fay's Prolific.

Uiterlijk: mooie, grote bessen aan lange trossen.

Kwaliteit: smaak en aroma minder goed dan van Fay's Prolific; vrij zuur, zacht en sappig.

Gebruik: in de eerste plaats verse consumptie. Plukt gemakkelijk.

Ziekten en beschadigingen: regegevoelig.

Opmerkingen: geschikt voor klei en zandgrond. De gevoeligheid voor regen maakt het ras ongeschikt voor onderteelt, waarbij de struiken langer vochtig blijven dan volvelds. Lijkt zich goed te lenen voor teelt aan draad.

Ondanks vroegheid niet geschikt voor de teelt onder glas, daar er dan veel knoploosheid in optreedt.

B - Erstling aus Vierlanden (Rote Vierländer). Geïnt.: Rosenthal, Rötha, Duitsland.

Door de krachtige groei, stevige struik, het niet optreden van blinde knoppen, de geringe vatbaarheid voor *bladvalziekte* en een *iets latere bloei* is dit ras oogstzekerder en gemakkelijker te telen dan Fay's Prolific. Lang snoeien. Voldoet goed op betere zandgrond en klei. Plukt gemakkelijk. Geschikt voor fabriek, in het bijzonder voor jam; ook voor verse consumptie.

Groei: stevig, sterk groeiend, opgaand.

Bloei: middentijs.

Vruchtbaarheid: goed.

Vrucht:

Rijptijd: vrij vroeg.

Uiterlijk: middelmatig grote tot vrij kleine, donkerrode, glanzende bessen aan vrij lange trossen.

Kwaliteit: goed. Tamelijk goed van smaak met een goed bessenaroma; vlezig.

Ziekten en beschadigingen: niet vatbaar voor *bladvalziekte*, echter zeer gevoelig voor kaligebrek. Gevoelig voor regen.

B - Fay's Prolific (Fay's New Profific). K.: Lincoln Fay, Portland, New York, Ver. Staten van Amerika; 1868.

Dit oude, *vroege* ras wordt nog steeds veel geteeld als *onderteelt* in oudere fruitaanplantingen, waar de produktie goed kan zijn. Daar heeft men betrekkelijk weinig last van *uitwaaien* van de jonge scheuten. Dit is een ernstige kwaal, waardoor volvelds van dit ras heel moeilijk goede struiken gevormd kunnen worden.

Groei: matig, jonge scheuten waaien gemakkelijk uit. Gevoelig voor strenge vorst.

Bloei: vroeg.

Vruchtbaarheid: gewoonlijk zeer matig.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg.

Uiterlijk: goede, lange trossen met grote bessen.

Kwaliteit: tamelijk goed van smaak; licht zuur, tamelijk sappig; vrij stevig.

Gebruik: voor verse consumptie en fabriek. Plukt gemakkelijk.

Ziekten en beschadigingen: veel lepelblad (virus) en blinde knoppen.

Bessen weinig gevoelig voor regen.

Opmerkingen: vooral geschikt voor klei; voldoet minder op zand.

Goed geschikt voor de teelt onder glas.

Verschil met Versailles:

Fay's Prolific vertoont grote gelijkenis met Versailles, met welk ras het vaak wordt verward. Vanaf 1957 is Versailles echter niet meer in de rassenlijst opgenomen. Alleen aan de bloemen zijn beide rassen duidelijk te onderscheiden. De ring op de bloembodem is bij Fay's Prolific roodbruin, bij Versailles groen van kleur. Fay's Prolific is beter dan Versailles: de korrels van Versailles zijn wat kleiner en iets zuurder; de trossen hebben iets kortere steeltjes en staan iets dichter opeen, waardoor ze, vooral aan oudere struiken, moeilijker plukken. Wel vormt Versailles een iets betere struik en is de produktie misschien wat hoger.

B - Laxton's No. 1. Geïnt.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland. Vermoedelijk omstreeks 1918 gewonnen; in 1927 ingezonden voor beproeving in de National Fruit Trials te Wisley.

De grote gevoeligheid voor regen maakt de teelt van deze bes vrij ris-
kant; in verband met deze gevoeligheid moet ruim worden geplant en
gesnoeid. De korrels zijn middelmatig groot. In smaak wordt deze bes
echter door geen ander ras overtroffen. De produktiviteit is goed.

Groei: goede groei; stevige struik.

Bloei: vroeg.

Vruchtbaarheid: middelmatig tot goed.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: vrij kleine tot middelmatig grote, lichtrode bessen aan matig lange trossen.

Kwaliteit: goed; zachtzuur; fijn van smaak. Teer.

Ziekten en beschadigingen: zeer gevoelig voor regen.

Opmerkingen: op grond van proefresultaten niet aanbevolen voor Groningen.

B - Laxton's Perfection (Heros). K.: Laxton Brothers, Bedford, Engeland. Geïnt.: 1910.

In droge jaren een zeer goede bes voor de verse consumptie, door de
mooie trossen met zeer grote, goed smakende bessen. Door de grote
regengevoeligheid van de bessen, het uitwaaien van takken, knoploos-
heid en lepelblad is dit ras voor ons land echter niet van veel beteke-
nis. Kan in de luwte en op voedzame grond goede resultaten geven.
Elders niet aan te bevelen. Plukt gemakkelijk. In de eerste plaats ge-
schikt voor verse consumptie.

Groei: vrij zwakke groeier, gemakkelijk uitwaaiende takken.

Bloei: vroeg.

RODE BES

Vruchtbaarheid: matig.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: zeer grote korrels aan lange trossen.

Kwaliteit: goed van smaak; zoet.

Ziekten en beschadigingen: zeer gevoelig voor regen en lepelblad; bovendien heeft het ras veel last van knoploosheid en van het uitwaaien van takken.

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

Maarse's Prominent (Prominent). K.: J. Maarse, Schellinkhout (N.H.), 1947. Gewonnen uit een kruising van Jonkheer van Tets met Fay's Prolific. Kwekersrecht 1954. In 1957 onder licentie geïntroduceerd.

Met dit nieuwe ras heeft men nog zeer weinig ervaring. Het zijn stevige struiken met opgaande groeiwijze; groei (op klei) tamelijk zwak. Uitgewaaide takken en knoploosheid zijn nog niet geconstateerd. Bloei en oogst vroeg. De vruchten hangen aan lange trossen die goed te plukken zijn; korrels groot, sappig. Smaak vrij goed, tamelijk zuur, goed houdbaar. Een goede bes voor de verse consumptie.

LAAT

A - Rondom. K.: I. Rietsema, Breda, 1934. Kw.r.: 1949. Gewonnen uit kruising van Ribes multiflorum, Versailles en een oud zoet Nederlands ras. Onder licentie in de handel.

Een nieuw, *laat*, zeer productief fabrieksras.

Groei: zeer krachtig. Geen last van uitwaaien. Takken iets slap voor de geweldige hoeveelheid bessen die ze moeten dragen.

Bloei: middentijds. Weinig kans op nachtvorstschade; wel enigszins gevoelig voor warm weer.

Vruchtbaarheid: zeer groot.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: grote, glanzende, donkerrode bessen, dicht opeenstaand rondom de dikke vruchtstelen; tamelijk lange trossen.

Kwaliteit: smaak zeer zuur; vlezig; stevige schil.

Ziekten en beschadigingen: vatbaar voor bladvalziekte. Soms afwijkende, virusachtige verschijnselen in het blad, nl. smalle, brandnetelbladachtige bladeren en grofbladigheid.

Opmerkingen: bij de teelt en snoei dient rekening gehouden te worden met de zeer krachtige groei en de zware produktie. In de eerste jaren sterk terug snoeien om een stevige struik te krijgen; daarna lange snoei toepassen. In de voorzomer is sterke uitdunning van jong hout gewenst om de dicht opeenhangende bessen voldoende licht en lucht te geven.

B - Prince Albert (Duitse Zure, Holländische Rote). Herkomst onbekend. Wordt vermoedelijk reeds gedurende 200 jaar geteeld.

Voor al op zandgrond voldoet dit ras door de *krachtige, gezonde* groei en de gewoonlijk grote produktie nog steeds vrij goed als fabrieksbes.

Groei: fors; vormt een stevige struik, ook op minder goede gronden. Bestand tegen wind.

Bloei: laat. Weinig kans op nachtvorstschade.

Vruchtbaarheid: groot, maar later beginnend dan bij de meeste andere rassen; soms teleurstellend door laat en onregelmatig uitlopen, waarvan de oorzaak onbekend is.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: tros lengte en bessen middelmatig van grootte.

Kwaliteit: wrang-zuur.

Ziekten en beschadigingen: weinig vatbaar voor bladvalziekte; zeer gevoelig voor kaligebrek.

Opmerkingen: met het aanplanten van dit ras moet er rekening mee worden gehouden dat de bessen uitsluitend geschikt zijn voor de fabriek. Lang snoeien. Bij korte snoei zijn de struiken minder vruchtbaar. Plukt vrij moeilijk. Zeer geschikt voor jamfabricage.

Ras waarover meer ervaring is gewenst:

Heinemanns Rote Spätlese. K.: O. Macherauch, Duitsland. Gewonnen uit een kruising van Prince Albert met Andenken an Lorgus (een ras uit *Ribes multiflorum*). In 1942 door de fa. F. C. Heinemann, Erfurt, Duitsland onder licentie geïntroduceerd.

Een zeer afwijkend type van rode bes door de zeer late rijptijd (eind augustus-begin september). Grote bessen aan zeer lange trossen, zeer zuur, met grote pitten. Vereist vermoedelijk zwakke snoei. De struik is gevoelig voor wind.

DE TEELT ONDER GLAS

In het westen teelt men een enkele maal rode bessen in warenhuizen met perziken of pruimen, langs de gevels of onder de goten. De bessen zijn daar dan het vroegste produkt. Als hoofdteelt worden weinig bessen onder glas geteeld.

Men plant de struiken op 75 cm onderlinge afstand; er moet diep worden geplant om voldoende nieuwe scheuten te verkrijgen. Onder glas zijn rode bessen zeer gevoelig voor rui tijdens de bloei, waartegen moet worden geschermd en gebroest.

Na de vruchtzetting dient het teveel aan jonge scheuten te worden uitgedund of getopt om verstikking van de bessen te voorkomen. De bessen rijpen dan sneller.

De snoei beperkt zich verder tot het wegnemen van oudere takken en het terugzetten van de vruchtsporen.

Het beste ras voor de teelt onder glas is Fay's Prolific. Soms blijft wel een aantal knoppen zitten, maar in veel mindere mate dan bij Jonkheer van Tets, die daardoor voor de teelt onder glas ongeschikt en te weinig produktief is.

ROZEBOTTEL

Rozebottels bevatten een hoog vitamine C-gehalte, waarop vooral in de wereldoorlog de aandacht viel als binnenlandse bron voor dit voedingsbestanddeel, waaraan de mensen in onze streken vooral in de voorjaarsmaanden te kort kunnen komen.

Er zijn rozesoorten welke flinke bottels leveren (*Rosa rugosa*), waaraan ook nog vrij veel vlees zit. Van rozebottels is jam te bereiden en verder kunnen bottels gebruikt worden voor het vitaminiseren van sommige andere fruitconserven.

Op het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt te Wageningen selecteerde men typen met een bijzonder hoog vitamine C-gehalte van bijna 2½ %. Deze typen worden aangeduid als Wageningen No. 2 (*Rosa blanda*), Wageningen No. 5 (*Rosa alpina* var. *oxyodon*), en Wageningen No. 7 (*Rosa alpina* var. *oxyodon*).

TAMME KASTANJE/WITTE BES/ZWARTE BES

Daar de rozebottels transport over grote afstanden moeilijk verdragen en dan spoedig hun vitamine C-gehalte verliezen, heeft de teelt alleen zin, indien een verwerkende industrie voor dit artikel in de directe nabijheid is. De opbrengst in kg per ha is niet hoog en de teelt niet zo eenvoudig vanwege de doornen.

TAMME KASTANJE

De teelt van dit gewas is in Nederland goed mogelijk, het rendement echter waarschijnlijk niet voldoende om grotere aanplantingen verantwoord te doen zijn. De Europese kastanje wordt bovendien bedreigd door enkele ernstige ziekten, die (nog ?) niet te bestrijden zijn. Voor aanplant (door particulieren) wordt daarom aanbevolen om de in Amerika geselecteerde rassen (o.a. Crenata, Pumila, Ozarkensis en Mollissima) van de Chinese kastanje te beproeven; met het oog op de bestuiving is aanplant van minstens 2 rassen gewenst.

WITTE BES

De betekenis van witte bessen is uiterst gering. De produktie bedraagt slechts ongeveer 1% van die van de rode bessen. Aangeplant worden ze vrijwel niet meer.

Over de verschillende rassen is onvoldoende bekend. Enkele namen zijn: Witte Parel en Witte Hollander.

ZWARTE BES

De meeste zwarte bessen worden geteeld in Limburg en Noord-Brabant. Verder is de teelt van belang in Zeeland, op de Zuidhollandse eilanden, in Gelderland en Noord-Holland.

Zwarte bessen worden hoofdzakelijk volvelds geteeld of tijdelijk als tussenteelt in jonge grootfruit-aanplantingen ter overbrugging van de aanlooperperiode.

Ze groeien goed op klei- en zandgrond met een goede structuur en waterhuishouding, slecht op zeer zware klei en zandgronden op ondoorlatende lagen gelegen.

De gevoeligheid van de bloemen voor nachtvorst maakt de teelt tamelijk riskant in dié streken van ons land, waar in april-mei veel nachtvorsten voorkomen. Zeer nachtvorstgevoelige, vroegbloeiende rassen, zoals Wellington XXX en Baldwin zijn daar dan ook te ontraden, tenzij men nachtvorstbestrijding toepast.

Verder kunnen zwarte bessen ernstig worden aangetast door rondknop- en brandnetelblad. Een goede selectie van stekhout is daarom van grote betekenis.

Bijna alle zwarte bessen gaan naar de fabriek, onder andere voor de verwerking tot sap. De vraag hiernaar is de laatste jaren sterk toegenomen, in verband met het sterk toegenomen verbruik van zwarte bessensap als opwekkende, alcoholvrije drank met een hoog vitamine-C-gehalte. Daar er tussen de rassen grote verschillen in vitamine-C-gehalte bestaan (van ± 100 tot ruim 200 mg per 100 g vruchten) is in onderstaand overzicht aangegeven welke rassen een hoog, en welke een lager gehalte hebben.

ZWARTE BES

Voor gebieden met

	weinig nachtvorst	veel nachtvorst	vitamine-C -gehalte
Roodknop (blz. 119)	B	A	++
Wellington XXX (blz. 119)	A	*)	++
Goliath (blz. 120)	B	B	+
Baldwin Sel. Hilltop (blz. 120)	B	O*)	++
Silvergieters Zwarte (blz. 120)	O	O	++

Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Akkermans Bes (blz. 121)	++
Daniels's September (blz. 121)	++
Consort (blz. 121)	++

*) bij nachtvorstbestrijding: B

Legenda:

++ = hoog
+ = belangrijk lager

Roodknop. K.: J. Heemstra, Groningen, 1921.

Een ras met betrekkelijk weinig nachtvorstisico. Het is vrij goed produktief. Een bezwaar is de *neiging tot ruïen* van rijpe bessen, zodat men er niet meer van moet aanplanten dan in korte tijd kan worden geplukt.

Groei: krachtig, opgaand. Laat uitlopend.

Bloei: middentijds. Weinig nachtvorstisico.

Vruchtbaarheid: vrij groot. Ruit spoedig.

Vrucht:

Rijptijd: middentijds.

Uiterlijk: matig grote, iets bruinzwart gekleurde bessen aan matig lange trosjes.

Kwaliteit: vitamine-C-gehalte hoog. Bes iets zachter dan van Goliath.

Plukt vrij gemakkelijk.

Wellington XXX. K.: R. Wellington, Proefstation East Malling, Engeland, 1913. Ontstaan uit een kruising van Baldwin met Boskoop Giant.

Door grote gevoeligheid van de bloemen voor *nachtvorst* is dit ras alleen te telen in het westen en noorden des lands. In streken met veel kans op nachtvorst tijdens de bloei is de teelt alleen verantwoord bij nachtvorstbestrijding. Andere bezwaren zijn de vatbaarheid voor *rondknop* en de gevoeligheid voor *brandnetelblad*. Met strenge selectie en rondknopbestrijding kan het echter goed voldoen.

Groei: sterk groeiende, brede struiken, met uithangende takken.

Bloei: vroeg. De bloemen zijn zeer gevoelig voor nachtvorst.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat.

Uiterlijk: matig lange trossen, met tamelijk grote korrels.

Kwaliteit: goed van smaak; vrij tere schil; vitamine-C-gehalte hoog.

ZWARTE BES

Ziekten en beschadigingen: zeer vatbaar voor rondknop en roest. Zeer gevoelig voor brandnetelblad.

Opmerkingen: dient in verband met de vrij tere bes tijdig te worden geoogst. Plukt matig goed.

Goliath. Een oud ras.

In streken met veel nachtvorst is Goliath door zijn latere bloei iets oogstzekerder dan vroeger bloeiende rassen. Met gezonde selecties kunnen goede opbrengsten worden verkregen. Het verdient echter aanbeveling te streven naar vervanging door rassen met een hoger vitamine-C-gehalte.

Groei: krachtig.

Bloei: middentijs.

Vruchtbaarheid: groot.

Vrucht:

Rijptijd: tamelijk laat. Plukt moeilijk.

Uiterlijk: onregelmatig rijpend en kleurend. Vrij grote bessen. Vrij stevig. Trossen kort. Dunne schil.

Kwaliteit: smaak matig; vitamine-C-gehalte belangrijk lager dan van de meeste andere rassen, daarom voor de fabriek niet aan te raden.

Ziekten en beschadigingen: meer dan sommige andere rassen gevoelig voor de grondsoort. In 1956 heeft dit ras sterk geleden van de strenge vorst.

Baldwin sel. Hilltop.

Dit zeer oude ras heeft zich nog steeds kunnen handhaven door zijn goede vruchtbaarheid en de goede kwaliteit van de bessen en het hoge vitamine-C-gehalte. De bessen plukken vrij lastig. De gevoeligheid voor nachtvorst maakt dit ras vrij riskant in nachtvorstgebieden, tenzij nachtvorstbestrijding wordt toegepast.

Groei: matig.

Bloei: vroeg. Gevoelig voor nachtvorst.

Vruchtbaarheid: goed. Goede vruchtzetting. Weinig last van ruïen.

Vrucht:

Rijptijd: laat.

Uiterlijk: middelmatig grote, vrij gelijkmatig gekleurde bessen aan matig lange trosjes, 1-2 per knop.

Kwaliteit: goed; vitamine-C-gehalte hoog; vrij stevige schil.

Ziekten en beschadigingen: zeer gevoelig voor nachtvorst.

Opmerkingen: daar de struiken vrij compact blijven, kan dichter worden geplant dan bij de andere rassen.

Silvergieters Zwarte. K.: C. M. van der Slikke, Leeuwarden; gewonnen omstreeks 1926 als zaailing van Hoogendijk's Seedling (= Boskoop Giant) en genoemd naar Silvergieter Hoogslag, destijds voorzitter van de Friese Tuinbouwvereniging. Geïnt. 1936.

Een uitstekende bes wat betreft tros lengte, grootte en smaak van de bessen. De *produktie* is echter *onvoldoende*; daarom voldoet dit ras niet of slecht, tenzij voor particulieren.

Groei: sterk groeiende, vrij steil opgaande struiken. Slecht bestand tegen zeer strenge vorst.

Bloei: vroeg. Matig gevoelig voor nachtvorst.

ZWARTE BES

Vruchtbaarheid: zeer matig.

Vrucht:

Rijptijd: vroeg. Plukt gemakkelijk door de lange trossen.

Uiterlijk: grote, gelijkmatig rijpende bessen.

Kwaliteit: uitstekend van smaak; vrij tere schil. Vitamine-C-gehalte middelmatig.

Rassen waarover meer ervaring is gewenst:

Akkermans Bes. K.: M. W. Akkermans, Boxmeer. Kw.r.: 1953.

Vertoont veel overeenkomst met Baldwin, maar heeft een krachtiger, opgaande groei. Hoog vitamine-C-gehalte.

Daniels's September. Indertijd vermoedelijk ten onrechte een mutatie van Baldwin genoemd, waarop dit ras echter allerm minst gelijkt. Het ras, dat in Nederland, Duitsland en Engeland als Daniels's September op enkele plaatsen met gunstig resultaat wordt geteeld, heeft een zeer krachtige groei en een uitgesproken rechtopgaande groeiwijze. Produktief. Tamelijk lange trosjes. Middentijds. Vitamine-C-gehalte is hoog.

Consort. K.: A. W. S. Hunter, Central Experimental Farm, Ottawa, Canada. Gewonnen uit een kruising van Kerry met Ribes ussuriense Jancs.

De waarde van dit ras voor Canada ligt in de resistentie tegen besseroest, een voor de bosbouw zeer gevaarlijke ziekte.

Krachtig groeiende, opgaande struiken. Produktiviteit zeer uiteenlopend. Bloeit tamelijk vroeg; zelffertil, oogst vroeg. Vrij kleine bessen aan matig lange trosjes met dunne stelen. Vitamine-C-gehalte hoog. Leek aanvankelijk iets meer dan andere rassen te ontsnappen aan nachtvorstschade, hetgeen de laatste jaren evenwel niet bevestigd is geworden.

Afgevoerd:

Cotswold Cross: verdient geen aanbeveling vanwege sterke neiging tot degeneratie en het betrekkelijk lage vitamine-C-gehalte.

REGISTER

A

A 2, 53
Aardbei, 19
Abrikoos, 28
 Akkermans Bes, 121
 Alicante, 57
Amandel, 29
 Amerikaanse Champion, 96
 Amsden, 95, 101
 Arnsden June, 95
Appel, 29
 Asdonkse, 69
 Auchincruive Climax, 27
 Auchincruive no 25, 25

B

Baldwin sel. Hilltop, 120
 Bartlett, 85
 Beauty, 109
 Bel, 77
 Belgische Bakpeer, 90
 Benoni, 41
 Berkeley, 54
 Beurré Alexandre Lucas, 84
 Beurré d'Anjou, 88
 Beurré Hardy, 182
 Beurré Lebrun, 87
 Beurré Superfin, 86
 Bigarreau Napoléon, 73
 Bla Frankendaler, 56
 Black Alicante, 57
 Black Damas C, 109
 Black Diamond, 55
 Black Hamburgh, 56
 Blanke Montagne, 97
 Blaue Alicante, 57
 Blauer Trolinger, 56
Blauwe bes, 53
 Blauwe Kroos, 100
 Bluecrop, 54
 Blue-ray, 54
 Bon Chrétien Williams, 85
 Bonne Louise d'Avranches, 86
Braam, 55
 Bramley's Seedling, 45

Bredase, 28
 Brederode, 91
 Brompton (perzikonderstam), 101
 Brompton (pruimeonderstam),
 108, 112
 Brussel, 112

C

Cambridge Vigour, 25
 Canada, 99
 Champion (kwee), 76
 Champion (perzik), 96
 Charneux, 83
 Cherry Cox, 34
 Clapp's Favourite, 81
 Close, 46
 Columbus, 76
 Common Mussel, 109, 113
 Concord, 54
 Conference, 83
 Consort, 121
 Cortland, 47
 Cosford, 64
 Cotswold Cross, 121
 Coville, 54
 Cox's Orange Pippin, 34
 Crimson Cox, 34
 Crown Bob, 75
 Czar, 104

D

Daniels's September, 121
 Daviana, 64
 Deutsch Evern, 20, 27
 Dikke Loen, 69
 Dixi, 54
 Double Red Wealthy, 42
 Doyenné du Comice, 84
Druiif, 56
 Dubbele Meikers, 67
 Dubbele Précocce, 81
 Dubbele Vroege Montagne, 97
 Duitse Zure, 116
 Duke of York, 95
 Dijkmanszoet, 49

E

Earliblue, 54
Early Canada, 99
Early German, 98
Early Laxton, 104
Early Prolific, 105
Early Rivers (kers), 66
Early Rivers (pruim), 105
Early Sulphur, 76
Eldense Blauwe, 105
Ellison's Orange, 37
Elton Beauty, 46
Emigrant, 99
Emile Royal, 59
Engelse Witte, 76
English Winter Goldpearmain, 47
Enkele Vroege Montagne, 97
Erich Neumann's Roter James Grieve, 33
Erstling aus Vierlanden, 114
Ewart, 88

F

F 21/1, 75
Fay's New Prolific, 114
Fay's Prolific, 114
Fondante de Charneux, 83
Formosa, 111
Framboos, 60
Frankenthal, 56
Frankenthaler, 56
Franquette, 77
Frans Meylingkers, 74
Frühe Französische, 68
Frühe von Frauendorf, 64

G

Garibaldi, 64
Gascogner, 73
Géant de Halle, 64
Gele Kroos (als perzikonderstam), 100
Gele Kroos (als pruimeonderstam), 113
Georg Soltwedel, 27
Gieser Wildeman, 89
Glasa, 22, 27
Gloire Lyonnaise, 95
Glorie van Holland, 37
Golden Champion, 57
Golden Delicious, 36
Golden Japan, 110

Goldtraube, 55
Goliath, 120
Gorella, 25
Gorham, 89
Goudmijn, 81
Goudreinette, 35
Granacke, 57
Granaxa, 57
Gronsvelder Klumpke, 45
Gros Maroc, 59
Gross Vernach, 56
Grote Bonte Zellernoot, 64

H

Hale, 98
Hale, J. H., 99
Hale's Early, 98
Hazelnoot, 63
Hedelfinger Riesenkirsche falso, 71
Heinemanns Rote Spätlese, 117
Herbert, 54
Herfstpeer van Geulle, 87
Heros, 115
High's Early Canada, 99
Himalaya, 55
Holländische Rote, 116
Hongaarse, 28
Howards Miracle, 111

I

Ingrid Marie, 38
Inspecteur Löhnis, 71
Ivanhoe, 54
I.V.T. no. 668, 27
I.V.T. no. 5597, 25

J

James Grieve, 33
Jan Steen, 47
Jersey, 54
Jonathan, 35
Jonkheer van Tets, 114
Jonwin, 50
Jucunda, 26
Juspa, 23

K

Kappai Red Jonathan, 36
Kernechter vom Vorgebirge, 102
Kernielse, 69
Kers, 65

REGISTER

Knops, 102
 Koningskers, 74
Kruisbes, 75
Kwee, 76
 Kwee A, 92
 Kwee C, 93
 Kwee d'Angers, 93
 Kwekersgoud, 102

L

Lady, 96
 Lady Palmerston, 96
 Lambertsnoot, 64
 Lamotte, 68
 Lange Spaanse, 64
 Laxton's Early Crimson, 50
 Laxton's Fortune, 44
 Laxton's No. 1, 115
 Laxton's Perfection, 115
 Laxton's Superb, 38
 Laxton van Glanerbrug, 28
 Leenderskers, 74
 Légipont, 83
 Lentse Blonde, 75
 Limburgse Boskriek, 75
 Lobo, 42
 Lombartscalville, 39
 Lord Lambourne, 43
 Louis Berger, 65
 Lucullus, 47

M

M I, 52
 M II, 52
 M IV, 52
 M VII, 52
 M IX, 51
 M XI, 52
 M XVI, 52
 M XXV, 53
 M 26, 53
 MM 104, 52
 MM 106, 52
 MM 109, 52
 MM 111, 53
 Maarse's Prominent, 116
 Macherauchs Frühernte, 21, 27
 Madame Lefeber, 27
 Madame Moutot, 24
 Madeleine, 97
 Madeleine Blanche, 97
 Magdalene, 97
 Malling Exploit, 62

Malling Jewel, 63
 Malling Promise, 61
 Manks Codlin (appel), 44
 Manks Codlin (appelonderstam), 53
 Mantet, 39
 Marianna, 108, 112
 Markies, 72
 Max-Red Bartlett, 85
 Melrose, 43
 Meikers, 67
 Merton Worcester, 46
 Metzger paradijs, 51
 Mierlose Zwarte, 70
 Mirabelle de Nancy, 107
Mispel, 76
Moerbe, 77
 Monsieur hâtif, 104
 Montagne, 97
 Montauban, 97
 Morel, 68
 Morelle, 68
 Moulin Rouge, 23
 Muscaat van Alexandrie, 58
 Muscat blanc d'Alexandrie, 58
 Muscat d'Alexandrie, 58
 Muscat of Alexandrie, 58
 Myrobalan B, 108, 112

N

Nec Plus Meuris, 88
 Neue Riesen, 64
 120, 78
 139, 77
 286, 78
 No. 501, 69
 597, 78
 1335, 77
 4912, 77
 5110, 78

O

Oberschlesien, 23
Okkernoot, 77
 Ontario, 104, 111
 Oranda, 22, 27
 Oriole, 46

P

Packham's Triumph, 86
 Parisienne, 77
 Pater van Mansfeld, 72
Peer, 79

REGISTER

Peregrine, 96, 102
 Pershore, 108
Perzik, 94
 Poelman's Rode James Grieve, 34
 Portugese, 76
 Précoce de Canada, 99
 Précoce de Hale, 98
 Précoce de Trévoux, 79
 Present van Engeland, 44
 President Loutreuil, 88
 Preussen, 63
 Prince Albert, 116
 Prinkel's Red, 36
 Prinses Irene, 48
 Professor Aberson, 58
 Prominent, 116
Pruim, 103
 Puther Dikke, 74

R

Radboud C, 62
 Redgauntlet, 25
 Regina, 22, 28
 Reine-Claude d'Althan, 106
 Reine-Claude d'Oullins, 105
 Reine-Claude Verte, 106
 Reine Victoria, 105
 Rivers' Early Prolific, 105
 Robijn, 50
 Rode Baltet, 98
Rode bes, 113
 Rode James Grieve Lired, 34
 Rode Kroos, 100
 Rode Radboud, 62
 Rode Williams, 85
 Rode Zellernoot, 65
 Roem van Altena, 90
 Romeinse noot, 65
 Ronde Emile Royal, 59
 Rondon, 116
 Roodknop, 119
 Roodpit Lambertsnoot, 64
 Rote Triumphbeere, 76
 Rote Vierländer, 114
 Rouaan, 73
 Royal, 59
Rozebottel, 117

S

St. Julien A (perzikonderstam),
 101
 St. Julien A (pruimeonderstam),
 108

St. Remy, 90
 Salwey, 98
 Schneiders Späte Knorpelkirsche,
 71
 Schönnemann, 63
 Schone uit het Westland, 97
 Schone van Boskoop, 35
 Schweizer Orangenapfel, 48
 Seneca, 74
 Senga-Sengana, 22
 Siletz, 24
 Silvergieters Zwarte, 120
 South Haven, 102
 Spaanse, 57
 Stanley, 54
 Stark Earliest, 31
 Steyl, 74
 Superior Red Cox, 35

T

Talisman, 26
Tamme kastanje, 118
 Tardive de Brunel, 98
 Taunton Cross, 47
 Theodoor Reimers, 55
 Van Thoor, 78
 Thornless Evergreen, 55
 Transparente Jaune, 31
 Triomphe de Vienne, 82
 Tros Oranje, 28
 Tydeman's Early Worcester, 41

U

Udense Spaanse, 73
 Udense Zwarte, 70
 U.S. - Oregon 2172, 24

V

Vaes Oogst, 102
 Le Vainqueur, 94
 Varkenspruim, 112
 Verbeterde Précoce, 81
 Versailles, 115
 Victor, 94
 Victoria, 105
 Vilmorin, 99
 Vroege Tolse, 107
 Vroege van Werder, 72

W

Warwickshire Drooper, 106

REGISTER

Wassenberger, 102
Wealthy, 42
Webb's Prize Cob, 64
Weisse Triumphbeere, 76
Weisser Musc. v. Alexandrien, 58
Wellington XXX, 119
Weymouth, 54
Whinham's Industry, 76
Whitesmith, 76
Williams, 85
Winston, 39
Winterrietpeer, 89
Witpit, 64
Witte bes, 118
Witte Montagne, 97
Wijker James Grieve, 34
Wijnkers, 70

Y

Yakima, 107
Yellow transparent, 31

Z

Zaailing Van Geest, 99
Zaailingonderstammen (peer), 92
Zaailingonderstammen (perzik),
101
Zeeuwse Bruine, 72
Zoete Ermgaard, 49
Zoete Kroon, 48
Zoete Oranje, 50
Zuckertraube, 55
Zure Brederode, 91
Zwarte bes, 118

RASSENLIJSTEN 0
UITGEGEVEN DOOR HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING
VAN TUINBOUWGEWASSEN

Tiende Rassenlijst voor Fruit 1960	f 2,—
Twaalfde Rassenlijst voor Groentegewassen. 1960	f 2,—

MEDEDELINGEN 0)

VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

(Hieronder zijn een aantal mededelingen vermeld welke hoofdzakelijk betrekking hebben op fruitgewassen. Een volledige lijst van publikaties wordt op aanvraag gratis toegezonden)

73. Floor, J. — Proeven met stekken onder waterverneveling. April 1956	f 1.—
77. Smeets, L., and Hester G. Kronenberg. Runner formation on strawberry plants in autumn and winter	
Smeets, L. — Runner formation on strawberry plants in autumn and winter. II. Influence of the light intensity on the photoperiodical behaviour. Juni 1956	f 0.30
78. Smeets, L. — Influence of the temperature on runner production in five strawberry varieties. Juni 1956	f 0.25
79. Smeets, L., and L. M. Wassenaar — Problems of heat spot in <i>Fragaria vesca</i> L. when indexing strawberry selections for viruses. Juni 1956	f 0.50
82. Floor, J., P. A. Wezelenburg en H. H. van Doesburg — Proeven met vermeerdering van houtige gewassen. Sept. 1956	f 0.80
83. Gerritsen, C. J. — Improvement of the cherry varieties used in the Netherlands. Oktober 1956	f 0.35
84. Gerritsen, C. J. — Research offered new possibilities for nut growing in Netherlands. Oktober 1956	f 0.25
92. Smeets, L. — Some effects of the photoperiod on the shoot growth of cherry seedlings. Februari 1957	f 0.30
97. Boom, B. K. — Benaming, geschiedenis en kenmerken van een aantal houtachtige planten. Nomenclature, history and characteristics of some woody plants I. Maart 1957	f 2.50
98. Gerritsen, C. J. — De Feyoa, een nieuw cultuurgewas? Maart 1957	f 0.40
99. Braak, J. P. — Effects of some internal and external factors on the embryo and seedling development of the cherry. April 1957	f 0.55
100. Floor, J. — Moisture as a factor in the rooting of cuttings. April 1957	f 0.65
101. Floor, J. — Verslag van onderstammen-onderzoek. Mei 1957	f 2.10
102. Boom, B. K. — <i>Populus canadensis</i> Moench versus <i>Populus euramericana</i> Guinier. April 1957	f 0.40
107. Floor, J. — Report on the selection of a dwarfing rootstock for cherries. Juni 1957	f 0.40
108. Banga, O. — Horticultural plant breeding in the Netherlands. Juni 1957	f 0.30
114. Smeets, L. — Some effects of temperature on the shoot growth of cherry seedlings. Oktober 1957	f 0.50
116. Garretsen, F., en H. G. Kronenberg — Opbrengstproeven met zwarte bessen. Oktober 1957	f 0.55
118. Floor, J. — Verslag van proeven met stekken onder waterverneveling. Oktober 1957	f 1.75
124. Gerritsen, C. J. — Zijn er in Nederland mogelijkheden voor de teelt van buitenperzikken? Februari 1958	f 1.65
127. Gerritsen, C. J. — De tamme kastanje een fruitgewas? April 1958 ..	f 0.40
128. Kronenberg, H. G., en B. Roelofsen. — De teelt van aardbeien en frambozen in Schotland. Juli 1958	f 0.80
130. Kraai, A. — Bijen en hommels bij het veredelingswerk. Juli 1958 ..	f 0.65
136. Gerritsen, C. J. — De teelt van abrikozen. September 1958	f 1.50
139. Gerritsen, C. J. — De amandel. Februari 1959	f 0.40
144. Gerritsen, C. J. — Het barsten van kersen. Maart 1959	f 0.35
145. Gerritsen, C. J. — De vijg. Maart 1959	f 0.40

148.	Douglas, J., en H. H. van Doesburg — De vermeerdering van blauwe bessen door middel van scheutstekken. April 1959	f 0.40
149.	Gerritsen, C. J. — Een hoger rendement bij de teelt van hazelnoten. Mei 1959	f 0.40
157.	Boom, B. K. — Benaming, geschiedenis en kenmerken van een aantal houtachtige planten. Nomenclature, history and characteristics of some woody plants II. December 1959	f 2.—
159.	Drijfhout, E., en C. J. Gerritsen — Actinidia chinensis, een nieuw fruitgewas. Maart 1960	f 0.45
160.	Gerritsen, C. J. — Wijngaarden in Nederland. Maart 1960	f 0.45
161.	Kronenberg, H. G., J. P. Braak, and A. E. Zeilinga — Poor fruit setting in strawberries; I. Causes of a poor fruit set in general II. Malformed fruit in Jucunda. April 1960	f 1.—

ENKELE ANDERE PUBLIKATIES UITGEGEVEN DOOR HET I.V.T. 1)

Jensma, J. R. — Cabbage varieties/Sluitkoolrassen. 1956	f 13.50
Leemans, J. A., and E. T. Nannenga — Raspberry varieties. 1957	f 25.—
Wassenaar, L. M. — Determinatietabel en beschrijving van een aantal aardbeirassen. I.V.T. 1958, 52 blz.	f 2.75

1) Zolang de voorraad strekt kunnen deze publikaties franco worden toegezonden na ontvangst van het vermelde bedrag op giro no. 935477 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen onder vermelding van wat verlangd wordt; ook bestaat de mogelijkheid deze publikaties uit de bibliotheek van het I.V.T. te lenen.

Het doel van het I.V.T. is in een paar woorden samengevat:

te bevorderen dat de Nederlandse tuinbouw in al zijn aspecten over het best mogelijke rassenmateriaal zal kunnen beschikken.

Hoe tracht het I.V.T. dit doel te bereiken ?

1. door het beproeven van de rassen en selecties van de Nederlandse selectiebedrijven in speciale rassenproeven en in praktijkproeven.
2. door het importeren en beproeven van buitenlandse rassen en selecties.
3. door het verzamelen (ev. importeren) van z.g.n. genenmateriaal dat bepaalde gewenste eigenschappen bezit, b.v. ziekteresistentie.
4. door onderzoek te verrichten naar de beste veredelingsmethoden, door het produceren en uitgeven van selectierijpe populaties waaruit door beroepsselecteurs betere rassen kunnen worden geselecteerd, of door het zelf kweken van betere rassen.
5. door te trachten moeilijkheden welke zich voordoen bij de vermeerdering van bepaalde rassen of selecties op te lossen.
6. door het verspreiden van kennis op het gebied van de rassenkeuze, de veredeling en de vermeerdering van tuinbouwgewassen door middel van cursussen, publikaties (waaronder rassenlijsten) en lezingen.

Aan het bereiken van dit doel kunt u medewerken door :

BEGUNSTIGER te worden.

De begunstigers betalen een minimum bijdrage van f 25.— (kleinere bedrijven en individuele personen); van grotere bedrijven wordt verwacht dat zij hun bijdrage hoger zullen stellen.

Waarom zou U begunstiger worden ?

1. om het werk van het I.V.T. te steunen.
2. om er zeker van te zijn dat u ieder jaar de Rassenlijst voor Groentegewassen en de Rassenlijst voor Fruitgewassen direct na verschijning gratis krijgt toegezonden.
3. om alle mededelingen toegezonden te krijgen welke voor uw bedrijf van belang zijn.
4. om te profiteren van het feit dat bij de uitgifte van waardevolle zaden, planten, enthout, enz. begunstigers dikwijls voorrang genieten.

Adres : Dr. S. L. MANSHOLTLAAN 15 — WAGENINGEN

Telefoon 0 8370-3141 — Giro 935477

Flora der Cultuurgewassen van Nederland

door

DR. B. K. BOOM

(Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen)
Wageningen

DEEL I

NEDERLANDSE DENDROLOGIE

Geïllustreerde handleiding bij het bepalen van de in Nederland voorkomende soorten en variëteiten der gekweekte houtgewassen.

4e herziene en bijgewerkte druk 1959 - f 19,75

DEEL II

FLORA DER GEKWEekte, KRUIDACHTIGE GEWASSEN

Handleiding bij het bepalen van de in Nederland voorkomende soorten en variëteiten van gekweekte, winterharde vaste planten, twee- en éénjarige kruiden alsmede bol- en knolgewassen.

In samenwerking met DR. J. D. RUYSS † (Directeur der Koninklijke Kwekerij „Moerheim”, Dedemsvaart)
f 16,—

DEEL III

SUCCULENTEN

(in bewerking)

DEEL IV

KASPLANTEN

(in bewerking)

UITGEVERS: H. VEENMAN & ZN. N.V.
MENNONIETENWEG 43 - WAGENINGEN

Van deze Rassenlijst voor Fruitgewassen verschijnt in 1962 weer een nieuwe druk. Van de Rassenlijst voor Groentegewassen wordt ieder jaar een nieuwe uitgave samengesteld.

U kunt U op een of beide rassenlijst(en) abonneren! Een briefkaart aan het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, Dr. S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen, is voldoende.